ÎMPĂRTĂȘIREA CONTINUĂ CU SFINTELE TAINE

Mărturiile Tradiției

DEISIS

Lector şi coperta: Maria-Cornelia Ică jr
DTP: Violeta şi Paul Morar

Imagine copertă: Aer brodat, ultimul sfert al secolului XV,
Muzeul Mănăstirii Putna.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Împărtăşirea continuă cu Sfintele Taine: dosarul unei controverse — mărturiile Tradiţiei / studiu introductiv şi trad.: diac. Ioan I. Ică jr – Sibiu: Deisis, 2006
ISBN (10) 973-7859-15-4; ISBN (13) 978-973-7859-15-0

I. Ică, Ioan I., jr. (pref.; trad.)

265:281.9

Canoane din secolul IV şi interpretările canoniştilor bizantini din secolul XII[1]

Canonul 8 Apostolic:

Dacă un episcop, preot sau diacon, ori altul din registrul preoţesc, nu s-ar împărtăşi atunci când se face Ofranda [euharistică], să spună cauza; şi dacă e întemeiată, să dobândească iertare; iar dacă n-ar spune-o, să fie îndepărtat [aphorizestho] *ca unul care se face cauză de vătămare poporului şi insuflă bănuială împotriva celui ce o aduce că n-ar aduce-o în chip sănătos.*

Ioan Zonaras: Canonul vrea ca toţi să fie pururea gata şi vrednici de împărtăşirea cu cele Sfinte, şi mai cu seamă cei sfinţiţi [clericii]. De aceea spune că, dacă nu s-ar împărtăşi cineva atunci când se aduce Ofranda [euharistică], fie să spună cauza şi dacă e întemeiată să fie iertat, fie să fie îndepărtat [*aphorizestho*] dacă nu o spune; fiindcă dă poporului prilej de bănuială nu bună împotriva preotului care face Jertfa fără de sânge, ca unul care nu vrea să primească împărtăşania de la acela ca şi cum ar şti că are o oprire la lucrarea celor sfinte.

Teodor Balsamon: Nu ştie cineva de un episcop sau un preot care intră în altar şi lucrează cele sfinte şi nu se împărtăşeşte cu cele Sfinte. Iar dacă s-ar găsi cineva făcând

[1] K. Rallis – M. Potlis, *Syntagma tou theion kai hieron kanonon*, Atena, II, 1852, p. 11–14; III, 1853, p. 125–129.

aşa ceva, nu numai să fie îndepărtat, dar să fie şi pedepsit cu pedeapsă mare, în cazul în care n-ar spune o cauză întemeiată şi evidentă care-i opreşte dumnezeiasca Împărtăşire. Dintre diaconi însă pe cei mai mulţi îi vedem intrând în altar şi neîmpărtăşindu-se, dar nici atingându-se de cele Sfinte; dacă însă cineva dintre ei se va atinge de ele cu mâna şi nu se va împărtăşi, să fie îndepărtat potrivit canonului.

Unii interpretează acest canon astfel; alţii însă spun că acest canon îndepărtează orice cleric sfinţit care nu se împărtăşeşte, chiar dacă stă în afara sfântului altar, lucru excesiv.

Altă interpretare

Cele privitoare la canoanele 8 şi 9 unii le-au interpretat într-un fel, iar alţii într-altul. Legând între ele cele privitoare la ele spunem că aceia care se numără în registrul preoţesc şi slujesc Sfintelor Taine şi nu se împărtăşesc când se aduce Ofranda [euharistică] să fie îndepărtaţi, dacă nu spun o cauză întemeiată. Iar cei sfinţiţi [clericii] care nu pun mâna în altar pe cele Sfinte şi toţi credincioşii laici care nu rămân sau nu stăruie până la sfârşit, când se face sfânta Împărtăşire de către cei vrednici, să fie îndepărtaţi ca unii lipsiţi de rânduială. Căci a spune noi că toţi credincioşii laici şi cei sfinţiţi care nu pun mâna pe cele Sfinte trebuie să se împărtăşească în fiecare zi cu cele Sfinte, iar dacă nu să fie îndepărtaţi, nu e nici părerea canonului, nici nu e cu putinţă să se facă; de aceea spune şi canonul 9 să fie pedepsiţi credincioşii care nu rămân, şi nu a adăugat cei care nu se împărtăşesc. Aşa să interpretezi deci aceste canoane, în conformitate cu canonul 2 al Sinodului de la Antiohia.

Alexie Aristen: Preotul care nu se împărtăşeşte să spună cauza, iar dacă nu o spune să fie îndepărtat; căci face să cadă sub bănuială pe cel care aduce [Ofranda euharistică].

Preotul sau altcineva din registrul preoţesc, care nu se împărtăşeşte şi nu spune cauza pentru care face acest lucru, să fie îndepărtat ca unul care dă prilej de bănuială împotriva celui ce aduce Jertfa fără de sânge.

Canonul 9 Apostolic:

Toţi credincioşii care intră şi ascultă Scripturile, dar nu rămân la rugăciune şi la sfânta Împărtăşire, trebuie să fie îndepărtaţi ca unii care fac neorânduială bisericii.

Ioan Zonaras: Prezentul canon cere ca, atunci când se săvârşeşte Jertfa [euharistică], toţi să stăruie până la sfârşit în rugăciune şi în sfânta Împărtăşire. Fiindcă pe atunci se cerea şi laicilor să se împărtăşească încontinuu[2], căci există un canon [11] al Sinodului de la Sardica, un altul [80] al celui din Trullo şi un altul [2] al celui de la Antiohia care spune că, dacă cineva aflat de faţă nu s-ar împărtăşi trei duminici la rând, să fie îndepărtat. Drept pentru care şi prezentul canon îi îndepărtează pe cei ce nu rămân până la sfârşit ca unii care tulbură rânduiala; despre aceasta vorbeşte şi canonul 2 al Sinodului de la Antiohia.

Teodor Balsamon: Hotărârea prezentului canon e foarte muşcătoare [*drimytatos*], fiindcă îi îndepărtează pe cei ce vin la biserică şi nu rămân până la sfârşit, nici nu se împărtăşesc. Şi alte canoane hotărăsc în chip asemănător ca toţi să fie gata şi vrednici de împărtăşire şi-i îndepărtează pe cei care nu se împărtăşesc trei duminici la rând.

Alexie Aristen: Să îndepărtezi pe cel ce nu rămâne la rugăciune şi împărtăşire.

Cel ce nu stăruie în biserică până la sfârşit, ci iese din biserică pe când se săvârşeşte încă sfânta Liturghie, trebuie să fie îndepărtat ca unul care produce neorânduială bisericii.

*

Canonul 2 Antiohia (431):

Toţi cei care intră în biserică şi ascultă sfintele Scripturi, dar nu iau parte în comun la rugăciune împreună cu poporul sau întorc spatele sfintei împărtăşiri din Euharistie potrivit vreunei neorânduieli, toţi aceştia să fie daţi

---

[2] *Kai hoi laikoi gar synechos metalambanein tote apetounto.*

afară din biserică până ce vor putea dobândi iertare mărturisindu-se, arătând roade de pocăință și cerând iertare; însă nu le este îngăduit să intre în comuniune cu cei excomunicați, nici adunându-se prin case să se roage împreună cu cei ce nu se roagă împreună cu biserica, nici să fie primiți în altă biserică cei ce nu se adună în biserică. Iar dacă vreunul din episcopi, preoți sau diaconi, ori cineva ce ține de acest canon va intra în comuniune cu cei excomunicați să fie excomunicat și acela ca unul care tulbură canonul bisericii.

Ioan Zonaras: Părinții Sinodului au stabilit aceasta urmând canonului 9 apostolic, căci acela zice că trebuie îndepărtați toți credincioșii care intră și ascultă Scripturile, dar nu rămân la rugăciune și la sfânta Împărtășire ca unii care fac neorânduială bisericii. Așadar, și aceștia au hotărât să fie respinși din biserică, adică să fie depărtați și scoși afară din adunarea credincioșilor, cei ce intră în biserică și nu rămân la rugăciune, nici nu se împărtășesc potrivit vreunei neorânduieli ori dintr-o cauză neîntemeiată, ci fără rânduială și fără motiv. Părinții au numit aici întoarcere a spatelui nu faptul de a urî dumnezeiasca Împărtășire și a nu suporta din această pricină cuminecarea, ci faptul de a fugi de ele chipurile din evlavie și ca din smerită-cugetare. Căci, dacă ar întoarce cineva spatele sfintei Împărtășiri urând-o și scârbindu-se de ea, acela n-ar fi osândit la îndepărtare, ci la o dezavuare desăvârșită și anatemă. Iar după ce au menționat îndepărtarea, au adăugat și faptul că nu e îngăduit cuiva să intre în comuniune cu cei excomunicați și respinși din biserică, nici să se roage într-o casă, nici să fie primiți într-altă biserică; iar pe cei care se roagă împreună cu aceștia sau îi primesc în biserică să fie și ei excomunicați ca unii care tulbură canonul bisericii. Aceleași lucruri le spuneau și canoanele 10 și 11 ale Sfinților Apostoli și canonul 33 al Sinodului de la Laodiceea: că nu se cade să ne rugăm cu un eretic sau schismatic.

Teodor Balsamon: La canoanele apostolice 8 și 9 s-a explicat cine anume sunt cei care nu rămân la rugăciune și la

sfânta Împărtăşire şi cum anume se pedepsesc; iar la canonul 10 şi despre cei ce intră în comuniune cu cei excomunicaţi. Urmând acestora şi prezentul canon hotărăşte să fie îndepărtaţi cei care intră în biserică şi nu rămân la rugăciune, nici nu vin la sfânta Împărtăşire potrivit vreunei neorânduieli, şi să fie daţi afară până ce vor arăta pocăinţă vrednică cu mărturisire. Dar pentru că cei îndepărtaţi astfel obişnuiau să intre în comuniune şi să se roage cu unii nu în biserica din care fuseseră scoşi, ci într-o casă de rugăciune sau în altă biserică, şi să spună că acest lucru nu e pedepsit, întrucât cel îndepărtat ar fi chipurile prigonit de biserica care l-a îndepărtat pe bună dreptate, prezentul canon spune că toate casele de rugăciune şi lăcaşurile, oriunde s-ar afla, sunt o singură biserică, de aceea clericii nu trebuie să se roage cu cel îndepărtat, chiar dacă e din altă enorie, iar pe cei ce fac în chip contrar acestora îi azvârle pedepsei excomunicării.

Tu însă citeşte cele scrise la zisele canoane apostolice şi potrivit acelora înţelege şi prezentul canon, şi spune că nu trebuie socotiţi că întorc spatele sfintei Împărtăşiri cei care se scârbesc de ea sau, cum spuneau unii, cei care fug de ea din motiv de evlavie şi smerită-cugetare — căci primii vor fi nu numai îndepărtaţi, ci şi dezavuaţi ca eretici, iar ceilalţi vor trebui să ceară iertare pentru evlavia şi sfiala faţă de cele Sfinte —, ci cei care din dispreţ şi trufie ies cu neorânduială afară din biserică înainte de sfânta Împărtăşire şi nu rabdă să vadă dumnezeiasca Împărtăşire a Sfintelor Taine. Auzind însă canonul care spune că sunt excomunicaţi episcopii şi ceilalţi clerici care se roagă împreună cu cei excomunicaţi, nu spune că laicii care acţionează contrar canonului sunt nevinovaţi, căci şi aceştia sunt îndepărtaţi potrivit canonului 10 apostolic, care nu face deosebire între clerici şi laici. Caută şi canonul 9 al Sinodului de la Cartagina.

Din pricina ameninţării canoanelor 8 şi 9 ale Sfinţilor Apostoli, dar şi a celui de faţă, s-a inventat distribuirea anaforei, astfel ca şi cei care nu se pot împărtăşi cu sfintele şi de viaţă făcătoarele Taine să aibă toată necesitatea de a

stărui până la sfârşitul dumnezeieştii celebrări sfinte şi să o primească spre sfinţire din mână preoţească.

Alexie Aristen: Cine intră în biserică şi ia aminte la Sfânta Scriptură, după care iese dispreţuitor şi întoarce spatele Împărtăşirii, acela trebuie dat afară până ce va fi iertat arătând rod de pocăinţă. Şi cine intră în comuniune cu un excomunicat să fie şi el excomunicat. Şi cine se roagă cu cei ce nu se roagă împreună cu biserica e vinovat. Iar cine primeşte pe cel ce nu se adună la biserică nu e nevinovat.

E dat afară din biserică şi cel care nu ia parte în comun cu poporul la rugăciune, ci iese înainte de concediere, ca unul care dispreţuieşte dumnezeiasca Împărtăşire şi-i întoarce spatele, până ce părându-i rău va arăta rod de pocăinţă; dar dacă se căieşte, să fie primit. Iar cel care îl primeşte pe cel ce nu se adună în biserică împreună cu credincioşii şi se roagă cu el prin case sau în altă biserică va fi vinovat faţă de canoane, aşa cum şi cel care intră în comuniune cu cei excomunicaţi va fi şi el excomunicat.

*3

Întrebare

Împărtăşirea cu dumnezeieştile Daruri sfinţite este la libera latitudine a tuturor monahilor, clericilor şi laicilor neopriţi, ca aceştia să se poată sfinţi prin ea aproape în fiecare zi, sau e pusă în balanţă de o regulă? Şi împărtăşirea Binelui este pentru cei ce adunaţi în biserică una necesară/constrângătoare sau la libera alegere şi spontană?

Răspuns

Aşa cum lege este ca demnităţile să se dea celor demni, tot aşa şi cele sfinte sfinţilor. Deci cei care şi-au netezit prin viaţa curată calea dumnezeieştii Împărtăşiri o vor primi neîmpiedicat; căci negreşit nici ei n-ar cuteza să se apropie

---

3 Răspunsul lui Teodor Balsamon la întrebarea 17 a patriarhului Marcu al Antiohiei, *ibid.* IV, 1854, p. 460–461.

de ea la întâmplare, înţelegând înălţimea harului şi măreţia tainei. Dar nu s-a hotărât ca unii să se împărtăşească din dumnezeieştile Daruri sfinţite în chip necesar/constrângător, chiar dacă unii se folosesc de canonul 9 apostolic care spune aşa: „Toţi credincioşii care intră şi ascultă Scripturile, dar nu rămân la rugăciune şi la sfânta Împărtăşire, trebuie să fie îndepărtaţi ca unii care fac neorânduială bisericii" şi vor ca toţi cei adunaţi în biserică să se împărtăşească din dumnezeieştile Daruri sfinţite, chiar dacă aceştia nu vor; dar noi nu luăm aşa canonul acesta. Căci suntem de părere ca toţi credincioşii să rămână adunaţi în biserică până la sfârşitul dumnezeieştii celebrări sfinte, până la ultima rugăciune a celebrantului şi împărtăşirea din anafură, iar asupra celor ce nu fac aşa agităm constrângerea acestui canon; dar nu-i constrângem să se împărtăşească din pricina violentării conştiinţei. Să se bage de seamă deci că, potrivit cuprinsului zisului canon, cei adunaţi în biserică nu au voie să lase celebrarea sfântă în chip dezordonat ci, fiindcă până la proclamarea sfintelor Evanghelii puterea tainei o sfinţesc psalmii chitarei lui David, dar după ea se deschid preludiile Jertfei fără sânge, care poruncesc şi arhiereilor să-şi depună omoforul, împodobit ca o figură a Mielului, şi aşa să se atingă de taina adevăratului Miel făcător de viaţă, dacă cei din biserică o părăsesc spontan îndată după sfintele Evanghelii, să nu fie învinuiţi, dar dacă o părăsesc după începutul Jertfei celei fără de sânge şi tainice, să fie îndepărtaţi pe drept cuvânt, ca unii care produc dezordine şi scandal.

Sfântul Vasile cel Mare

Epistola 93 către Cezaria patriciana despre Cuminecare[1]

(372)

Bun şi folositor lucru este a ne cumineca şi împărtăşi în fiecare zi cu Sfântul Trup şi Sânge al lui Hristos, întrucât El Însuşi spune: „Cine mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu are viaţă veşnică" [*In* 6, 54]. Căci cine se îndoieşte că faptul de a te împărtăşi încontinuu [*metechein synechōs*] de viaţă nu e nimic altceva decât a fi de mai multe ori viu [*zēn pollachōs*].

Noi ne cuminecăm de patru ori pe săptămână: duminica, miercurea, vinerea şi sâmbăta, precum şi în celelalte zile dacă e pomenirea vreunui sfânt.

Iar faptul că în vremuri de persecuţii unii erau nevoiţi, în absenţa unui preot sau liturg, să ia Cuminecătura cu mâna proprie e de prisos să demonstrăm că nu e nicidecum un lucru grav, întrucât obiceiul îndelungat confirmă acest lucrul prin puterea faptelor înseşi.

Căci toţi câţi vieţuiesc ca monahi în pustiu unde nu este preot ţin Cuminecătura acasă şi se împărtăşesc ei înşişi.

Iar în Alexandria şi Egipt chiar şi fiecare laic are, cum au majoritatea, Cuminecătura în casa lui şi se împărtăşeşte când vrea el însuşi.

Căci din moment ce preotul a săvârşit şi dat odată Jertfa, cel ce a primit-o odată întreagă, dacă se împărtăşeşte din ea în fiecare zi, trebuie să creadă pe drept cuvânt că se îm-

---

[1] *PG* 32, 484–485.

părtăşeşte şi o primeşte de la cel care i-a dat-o. Pentru că şi în biserică preotul dă părticica şi cel ce o primeşte o ţine cu toată puterea şi aşa o duce la gură cu mâna proprie. Prin urmare, e acelaşi lucru dacă cineva primeşte de la preot o singură părticică sau mai multe părticele deodată.

Cuminecarea continuă în monahismul secolului IV

Relatare despre monahii din Egipt[1] (394)

2, 1. Am văzut în Tebaida şi un alt bărbat minunat, pe nume avva Or, părinte al unor mănăstiri cu o mie de fraţi, cu înfăţişare îngerească, în vârstă de 90 de ani, care avea o barbă albă căzându-i pe piept şi o faţă strălucitoare [...] *7.* Văzându-ne, bărbatul ne-a îmbrăţişat bucurându-se şi s-a rugat pentru noi; şi spălându-ne picioarele cu mâinile lui s-a întors spre învăţătură, căci era foarte experimentat în Scripturi având acest har de sus de la Dumnezeu. Şi dezlegându-ne multe puncte din Scripturi şi predându-ne credinţa ortodoxă ne-a îndemnat la rugăciuni. *8.* Căci la aceşti mari [bărbaţi] era obiceiul de a nu apropia hrana de trup înainte de a da sufletului hrana duhovnicească, iar aceasta este cuminecarea cu Hristos. Aşadar, după ce ne-am împărtăşit din ea şi am mulţumit, ne-a îndemnat la masă [...].

8, 1. Am văzut în Tebaida, în hotarele Hermopolisului, un alt bărbat sfânt pe nume Apollo [...] *2.* El avea mănăstiri sub munte şi era părinte a 500 de monahi. Era faimos în Tebaida şi avea lucruri mari, iar Domnul făcea prin el multe puteri şi tot felul de semne se săvârşeau prin el. Arătând o

---

[1] Ed. A. Festugière: *Historia Monachorum in Aegypto* (Subsidia hagiographica 53), 1971, p. 35, 37; 66–67, 69; 134; 112–113.

mare asceză încă de copil, acesta dobândise la sfârşitul vieţii şi acest har: căci la vârsta de 80 de ani îşi alcătuise o mare mănăstire din 500 de bărbaţi desăvârşiţi care aproape toţi puteau săvârşi semne. [...] *49.* Văzându-ne s-a închinat primul întinzându-se la pământ şi sculându-se ne-a sărutat şi ducându-ne înăuntru s-a rugat pentru noi şi spălându-ne picioarele cu mâinile lui ne-a îndemnat la odihnă. Făcea aceasta cu toţi fraţii care veneau la el. *50.* Căci fraţii care erau cu el nu gustau hrană înainte de a se cumineca cu Euharistia lui Hristos. Făceau aceasta în fiecare zi la ceasul al nouălea. Şi prânzind astfel, şedeau ascultându-l învăţând toate poruncile până la primul somn. După care unii dintre ei se retrăgeau în pustiu rostind pe de rost Scripturi toată noaptea, iar alţii stăruiau acolo lăudând pe Dumnezeu în imne neîncetate până la ziuă; eu însumi i-am văzut începând imnele seara şi neîncetând cântarea până în zori. *51.* Mulţi dintre ei coborau din munte numai la ceasul al nouălea, se împărtăşeau din Euharistie şi se întorceau iarăşi înapoi mulţumindu-se doar cu această hrană duhovnicească până la celălalt ceas al nouălea. Şi mulţi dintre ei făceau aceasta timp de multe zile. [...] *56.* Mai zicea: „Dacă e cu putinţă, monahii trebuie să se cuminece în fiecare zi cu Tainele lui Hristos. Căci cine se îndepărtează de ele se îndepărtează de Dumnezeu. Iar cine face încontinuu [*synechōs*] aceasta, primeşte încontinuu pe Mântuitorul; căci glasul Mântuitorului zice: «Cine mănâncă Trupul meu şi bea Sângele Meu rămâne în Mine şi Eu în el» [*In* 6, 56]. *57.* Este de folos monahilor care fac încontinuu aducere-aminte de Patima mântuitoare să fie gata şi să se pregătească pe ei înşişi astfel încât să fie întotdeauna vrednici de primirea cereştilor Taine, fiindcă aşa ne învrednicim şi de iertarea păcatelor."

25, 1. Mai este un alt pustiu în Egipt pe ţărmul mării, dar foarte aspru, în care locuiesc mulţi anahoreţi mari, şi care e aproape de Diolcopolis. *2.* Am văzut acolo un preot, bărbat sfânt şi foarte smerit şi care vedea încontinuu vedenii, pe nume Piamona. Acesta pe când aducea odată

slujba lui Dumnezeu a văzut un înger stând de-a dreapta jertfelnicului şi însemnându-i pe fraţii care se apropiau de har [Euharistie] şi scriind numele lor într-o carte. Şi cum unii din ei nu veneau la Liturghie [sinaxă], a văzut numele lor şterse, iar după treisprezece zile au murit.

16, 1. Am văzut şi un alt preot pe nume Evloghie care când aducea lui Dumnezeu Darurile primea atâta har al cunoaşterii, încât cunoştea socotinţele fiecăruia din monahii care se apropiau. Văzându-i pe unii monahi vrând să se apropie de altar îi reţinea adeseori spunându-le: „Cum îndrăzniţi să veniţi la Sfintele Taine având gânduri rele? În noaptea aceasta tu te-ai dedat gândului necuviincios al desfrânării. Altul, spunea, socotea în gândul lui că nu e nicio diferenţă dacă se apropie de har fie păcătos, fie drept. Iar altul se îndoia cu privire la Dar[urile euharistice]: «Oare mă vor sfinţi ele când mă apropii de ele?» Retrageţi-vă aşadar puţin de la Sfintele Taine şi pocăiţi-vă din suflet, ca să vi se facă iertarea păcatelor şi faceţi-vă vrednici de cuminecarea cu Hristos. Căci dacă nu vă curăţiţi mai întâi de gânduri, nu vă puteţi apropia de harul lui Dumnezeu."

*

Sfântul Ioan Cassian
(† 430)

Din *Convorbirile cu Părinţi din Egipt*[2]

Din prima convorbire cu avva Isaac

IX, 21. Despre Pâinea cea spre fiinţă sau de toate zilele. „Pâinea noastră cea spre fiinţă [*epiousion*] dă-ne-o nouă astăzi" înseamnă calitatea nobleţei şi fiinţei ei, prin care e mai presus de toate fiinţele, iar înălţimea măreţiei şi sfinţirii ei întrece toate făpturile; iar cea de-a doua exprimă însuşirea folosului şi utilităţii ei. Căci atunci când spune „cea de

[2] *PL* 49, 794–796; 708–709; 1277–1280.

toate zilele", arată că fără ea n-am putea duce nicio zi viaţa duhovnicească. Iar când spune „astăzi" arată că trebuie luată în fiecare zi [*cotidie esse summendum*] şi că dăruirea ei de ieri nu e de ajuns dacă nu ne-ar fi dată în chip asemănător şi astăzi. Lipsa ei zilnică să ne fie un avertisment că trebuie să facem această rugăciune tot timpul, fiindcă nu e zi în care să nu avem nevoie să ne întărim inima omului nostru lăuntric prin mâncarea şi primirea ei, chiar dacă expresia „astăzi" poate fi înţeleasă şi cu referire la viaţa de faţă, cu alte cuvinte: cât timp rămânem în acest veac dă-ne nouă această Pâine. Căci ştim că trebuie să le-o dai şi în cel viitor celor ce au meritat-o de la Tine, dar Te rugăm să ne-o dărui şi astăzi, fiindcă cine n-a meritat să o primească în această viaţă nu va putea fi părtaşul ei nici în viaţa aceea.

Din prima convorbire cu avva Serenus

VII, 29. Obiecţie: din ce pricină cei chinuiţi de duhuri necurate sunt separaţi de Cuminecarea duminicală [Communione dominica]?

Gherman: Cum se face că pe aceştia îi vedem nu numai dispreţuiţi sau urâţi de toţi, dar în provinciile noastre vedem că sunt ţinuţi în permanenţă departe de Cuminecarea duminicală potrivit cuvântului evanghelic: „Nu daţi cele sfinte câinilor, nici nu aruncaţi mărgăritarele voastre înaintea porcilor" [*Mt* 7, 6], dacă, precum spui, trebuie crezut că umilinţa acestei ispite li s-a dat spre dobândirea curăţirii sau a unui folos?

30. Serenus: Dacă am avea acea ştiinţă sau mai degrabă credinţă de care am vorbit mai sus, încât să credem că toate se fac prin Dumnezeu şi toate se rânduiesc spre folosul sufletelor, nu numai că nu-i vom dispreţui, dar ne vom ruga neîncetat pentru ei ca pentru înseşi mădularele noastre, şi-i vom compătimi din toate măruntaiele noastre cu deplină afecţiune (căci „când suferă un mădular, suferă împreună toate mădularele" [*1 Co* 10, 26]), ştiind că fără ei ca mădulare ale noastre nu putem fi desăvârşiţi [cf. *Evr* 11, 39–40]. Iar preasfânta Cuminecare nu ne amintim să le

fi fost interzisă vreodată, ba chiar se socotea că, dacă e cu putință, trebuie să le fie dată zilnic [*cotidie*]. Căci potrivit cuvântului Evangheliei, „Nu dați cele sfinte câinilor", pe care le-ați luat aici în chip nepotrivit în acest sens, nu trebuie crezut că preasfânta Cuminecare ajunge mâncare demonilor, şi nu mai degrabă curățire şi pază a trupului şi a sufletului. Primită de om ea devine pentru duhul care şade în mădularele lui sau încearcă să se ascundă în ele ca un foc care-l arde şi-l sileşte să fugă.

Din convorbirea a treia cu avva Theona

XXIII, 21. Că şi dacă ştim că nu suntem fără păcat, nu trebuie să ne oprim de la Cuminecarea duminicală.

Şi pentru că ne ştim păcătoşi nu trebuie să ne oprim de la Cuminecarea duminicală, ci trebuie să ne grăbim cu lăcomie şi mai mult spre ea atât pentru vindecarea sufletului, cât şi pentru curățirea duhului, cu acea smerenie a minții şi credință care ne fac ca, judecându-ne nevrednici de primirea unui aşa mare har, să dorim arzător leacuri pentru rănile noastre. Altfel n-ar putea fi luată în chip vrednic nici cuminecarea anuală, cum fac unii care, stând în mănăstiri, măsoară astfel vrednicia, sfințirea şi meritul Tainelor cereşti, încât socotesc că nu trebuie primite decât de cei sfinți şi fără prihană, şi nu mai degrabă ca să ne facă sfinți şi curați prin împărtăşirea lor. Aceştia se arată însă în chip vădit căzând într-o mai mare prezumție de aroganță decât cea de care li se pare că se feresc, fiindcă măcar atunci când le primesc se judecă vrednici de primirea lor. E însă cu mult mai drept ca, tocmai cu această smerenie a inimii prin care credem şi mărturisim că pe merit nu ne putem atinge niciodată de acele sfinte Taine, să le primim în fiecare duminică ca leac al bolilor noastre, decât înălțați de deşarta convingere a inimii să credem că suntem vrednici de împărtăşirea lor după un an.

Cuviosul Teodor Studitul
(† 826)

Cateheza mică 107: Despre pomenirea morţii şi faptul de a nu fi cu nepăsare faţă de împărtăşirea Sfintelor Taine[1]

Fraţilor şi părinţilor, ieri, fiindcă a venit un trimis împărătesc, îndată ne-am tulburat şi mâhnit de inspecţia neaşteptată; dar după ce ne-am dat seama că venirea lui nu era din pricina noastră, repede ne-am scăpat de lupta noastră [lăuntrică]. Mă întreb deci din ce motiv am fost în luptă cu noi înşine? Oare nu ca unii care nu suntem în graţiile împăratului din pricina mărturisirii prezente, ci îi suntem urâţi şi dispreţuiţi? Căci dacă i-am fi fost prieteni adevăraţi, ne-am fi bucurat văzându-l venind la noi pentru un lucru bun. Ce vrea să arate însă această introducere a noastră? Că şi sufletul, care printr-o viaţă bună s-a învrednicit să-L aibă pe Dumnezeu favorabil în vremea ieşirii lui [din viaţă], nu se va teme de îngerul trimis la el de Împăratul a toate, ci va privi la el cu plăcere şi va veni cu bucurie spre Stăpânul. Dar cel care nu se va afla astfel se va tulbura şi mâhni neavând în sine însuşi nici reazem, nici mângâiere de undeva. Fiindcă aici un prieten sau un frate ştie să călăuzească sufletul şi să alunge lupta lui [lăuntrică]; dar acolo lipsesc toţi aceştia atunci când îngerul ia sufletul în chip silnic şi aspru. Dar poate că ne-a înspăimântat acest cuvânt. Dacă însă şi simpla auzire ne-a produs spaimă, ce vom pătimi atunci când ni se vor face înseşi aceste lucruri? Cum va sta acel suflet înaintea tribunului lui Hristos? Căci potrivit pro-

---

[1] *Mikra Katechesis*, Thessaloniki, 1984, p. 270–272.

rocului Daniel, „un râu de foc curge înaintea Lui, mii şi mii stau înaintea Lui şi zeci de mi de zeci de mii slujesc Lui" [7, 10], Judecătorul e înfricoşător şi cu neputinţă de înşelat şi, cum se spune în Evanghelie, vom da socoteală şi de ultima vorbă deşartă [*Mt* 12, 36]. Şi cum va purta atunci sufletul acestea? Cu adevărat „înfricoşător lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului Celui Viu" [*Evr* 10, 31], dar mult mai înfricoşător va fi atunci când va auzi preadreapta sentinţă şi va fi predat osândei nesfârşite.

De aceea, fraţii mei, vă rog şi vă cer să ne împăcăm cu Dumnezeu înainte de moarte, să-L dobândim favorabil, să ne dobândim prieteni pe îngerii care vor veni la noi. Să avem veghetor ochiul gândului, să avem mintea nebiruită neabătându-ne de la rezistenţa în faţa patimilor, ci chiar de am aluneca puţin, să ne ridicăm repede stingând cu multe lacrimi săgeţile aprinse ale vrăjmaşului şi opunându-le dorul lui Hristos. „Căci mult poate rugăciunea dreptului" [*Iac* 5, 16]. Astfel că avem nevoie de rugăciunile unora pentru alţii, de pomenirile întreolaltă. Mult pot lacrimile, străpungerea [inimii] şi înainte de toate împărtăşirea Sfintelor [Taine].

Văzându-vă, nu ştiu cum, nepăsători faţă de ea, tare mă mir că, dacă duminica vă văd venind la Taine, în altă zi, dacă se face Liturghie, nu vă înghesuiţi nicicum. Deşi în mănăstire ar fi cu putinţă celui ce vrea să se cuminece în fiecare zi, acum întâmpinarea ei e mai rară şi chiar deloc. Spun acestea nu pur şi simplu, ca voind să veniţi la întâmplare, căci stă scris: „Să se pună la încercare omul pe sine însuşi, şi aşa să mănânce din această Pâine şi să bea din acest Pahar; căci cine mănâncă şi bea cu nevrednicie, osândă însăşi îşi mănâncă şi bea, nedeosebit Trupul Domnului" [*1 Co* 11, 28–29]. Nu spun deci aceasta — să nu fie! —, ci ca prin dorinţa cuminecării să ne curăţim pe noi înşine şi să ne facem vrednici de acest dar, pe cât e cu putinţă, căci Pâinea care stă înainte e o împărtăşire de Viaţă. Fiindcă zice Domnul: „Eu sunt Pâinea Care S-a pogorât din cer. De va mânca cineva din Pâinea aceasta, va fi viu în veac. Iar pâinea pe care o voi da Eu e trupul Meu pe care-L voi da

pentru viaţa lumii" [*In* 6, 57]. Ai văzut darul negrăit şi nesfârşit? Căci n-a murit numai pentru noi, ci ni S-a pus şi înainte spre mâncare. Ce lucru poate stârni mai bine o iubire puternică? Ce lucru poate fi mai mântuitor pentru suflet? Apoi, dacă înainte ar sta o mâncare ori o băutură comună, nimeni n-ar lipsi de la împărtăşirea lor în fiecare zi, ci dacă nu s-ar împărtăşi s-ar simţi foarte rău. Dar atunci când nu e o pâine comună, ci Pâinea Vieţii, şi nu un pahar comun, ci Paharul nemuririi, socotim lucrul indiferent şi nu neapărat necesar. Şi cum n-ar fi aceasta o mare absurditate şi nebunie? Ci chiar dacă acest lucru s-a întâmplat, de acum înainte să ne asigurăm cunoscând puterea darului şi curăţind-ne şi împărtăşindu-ne din Sfintele Daruri pe cât e cu putinţă. Şi chiar dacă s-ar întâmpla să zăbovim într-un lucru de mână, după ce a bătut toaca, să lăsăm lucrul şi să ne împărtăşim din acest dar cu multă râvnă. Şi, pe cât socot, sau mai bine zis cum este adevărul, acest lucru ne va ajuta foarte mult să ne păzim curaţi prin pregătirea împărtăşirii. Căci prin indiferenţa faţă de cuminecare cum nu vom fi cuceriţi de patimi? Dar ea ni se va face merinde a vieţii veşnice. De care fie să ne facem vrednici cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava şi puterea, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Sfântul Simeon Noul Teolog
Împărtăşire continuă cu lacrimi şi străpungerea inimii[1]

[Din *Viaţa*]

Regimul ascetic zilnic

25. Iată, aşadar, şi regimul de fiecare zi al acestui om de o curăţie extremă: Pâinea făcătoare de viaţă şi scumpul Sânge al lui Hristos, ierburi şi seminţe comestibile; căci cu acestea îşi susţinea viaţa trupului său, negustând nimic altceva în celelalte zile ale săptămânii afară de duminica, iar în zilele de sărbătoare lua parte la masa comună împreună cu fraţii cu faţă tristă şi străpungere [a inimii] neîncetată, după care mulţumind se ridica împreună cu ei şi fugind în chilie încuia uşile în urma lui şi stătea în picioare la rugăciune, după care citind puţin lua puţină odihnă culcându-se pe pământ; căci n-avea pat, cuverturi şi altceva care să servească trupului, ci pat cu aşternuturi şi covoare scumpe îi era pământul gol, şi nici pe acesta nu-l avea zăcând în fiecare zi, fiindcă duminica şi de sărbătorile însem-

[1] Fragmente din *Viaţa şi conduita celui întru sfinţi Părintelui nostru Simeon Noul Teolog preot şi egumen al mănăstirii Sfântul Mamas din Xirokerkos [scrisă de ucenicul său, cuviosul Nichita Stithatul]*, trad. rom. diac. Ioan I. Ică jr în: SFÂNTUL SIMEON NOUL TEOLOG, *Viaţa şi epoca. Scrieri IV*, Ed. Deisis, Sibiu, 2006, p. 260–266; *Cateheza 4*, trad. în: SFÂNTUL SIMEON NOUL TEOLOG, *Cateheze. Scrieri II*, Ed. Deisis, Sibiu, ed. a II-a revăzută, 2003, p. 52–73; *Discursul etic 14*, trad. în: SFÂNTUL SIMEON NOUL TEOLOG, *Discursuri teologice şi etice. Scrieri I*, Ed. Deisis, Sibiu, ed. a II-a revăzută, 2001, p. 374–382.

nate chilia îl avea fără somn de cu seară şi până în zori, şi nu se împărtăşea de somn nici măcar ca marele Arsenie[2], ci de îndată ce scânteia soarele, stătea în picioare la rugăciune înecat în lacrimi preafierbinţi; căci nu punea nimic altceva mai presus şi mai de preferat decât convorbirea cu Dumnezeu. Şi se sârguia foarte mult să nu-i scape un cuvânt nefolositor [*Mt* 12, 36], căci ştia foarte bine că încălcarea chiar şi a celei mai mici în aparenţă porunci a lui Hristos aduce nu mică primejdie în viaţa viitoare.

Programul duhovnicesc zilnic

26. Şi putea fi văzut în fiecare zi alergând cu însufleţire şi cu duh aprins ca într-un stadion cursa poruncilor [*Ps* 118, 32] lui Hristos, fără să se întoarcă spre vreun om, devenit întreg atenţie, întreg plin de căldura Duhului, întreg plin de descoperiri şi luminări dumnezeieşti. De aceea toată ziua stătea încuiat în chilie şi nu ieşea deloc din ea: lucra şezând în ea mierea virtuţii şi construia frumos ca o albină iubitoare de lucru [*Pr* 6, 8] fagurii de ceară pentru fiecare virtute, ca să aibă pentru viitor o hrană necheltuită şi să aducă Împăratului şi Dumnezeului său roadă vrednică de masa cerească. Drept pentru care la începutul zilei, cum s-a spus, adunându-se pe sine însuşi întreg din cele din afară, stătea la rugăciune, răpindu-şi mintea sus şi unindu-se în chip imaterial cu Dumnezeu Cel Imaterial, neavând gândirea trasă de nicio grijă, nici împărţită în simţuri, iar Însuşi Divinul o lua numaidecât înaintea cererilor lui şi, învăluindu-i mintea în lumina Lui naturală şi topind orice lucru pământesc se mai afla în ea, umplea inima lui de căldura Duhului şi de toată veselia. Atunci spălat de lacrimi ca de o baie şi ajuns întreg ca o flacără din pricina rugăciunii, ieşea din chilie pentru „catisma" [Psaltirii], după care frecventa dumnezeieştile Scripturi şi citind vieţile asceţilor dinainte aduna în el însuşi izbânzile acelora.

27. După citire se atingea de lucrul manual, scriind caietele de Dumnezeu insuflatelor Scripturi, căci scria foarte

---

[2] *Pateric*, avva Arsenie 15; *PG* 65, 97C.

frumos şi, când erau văzute, toate cele scrise de el umpleau sufletul de plăcere. Iar când bătea toaca, se scula deîndată la cântarea de imne lui Dumnezeu, şi când se săvârşea dumnezeiasca Ofrandă [Liturghie], închizându-se după citirea Evangheliei într-unul din paraclisele bisericii stătea în picioare la rugăciune şi vorbea cu Dumnezeu cu lacrimi, până când preotul înălţa Pâinea; după care ieşind de acolo întreg foc dumnezeiesc se împărtăşea cu preacuratele Taine. Apoi se întorcea în tăcere în chilia lui şi, gustând din acea masă modestă şi fără pretenţii [de care am vorbit mai sus], se apuca după obicei de lucrul său, cum s-a spus. Dar când cădea seara şi începea noaptea putea fi văzut ca o altă stea neadormită strălucind în întunericul ei stând în picioare până la miezul nopţii la rugăciune şi în frecventarea dumnezeieştilor Scripturi, iar uneori ieşind din el însuşi [în extaz] prin contemplări dumnezeieşti şi unindu-se în chip tainic cu Dumnezeu.

28. Iar când toaca bătea ceasul al şaptelea din noapte [ora 1], se scula de la pământul pe care culcându-se gusta puţină odihnă şi, aducându-I lui Dumnezeu împreună cu fraţii imnele dimineţii, petrecea în picioare toată utrenia până la sfârşitul ei, căci nu şedea când se citeau dumnezeieştile Scripturi, ci intrând într-unul din paraclisele bisericii stătea în picioare ascultând neclintit citirea udând pardoseala cu lacrimi. Iar când slujba de dimineaţă se termina, ieşind în tăcere singur şi în urma tuturor din biserică, alerga în chilia lui şi începea iarăşi sfintele lui lupte. Aceasta era cursa luptelor ascetice de toată ziua şi noaptea ale minunatului Simeon. Iar în zilele Postului Mare rămânea aproape nemâncat toate zilele săptămânii afară de sâmbăta şi duminica, fiindcă în aceste două zile gusta ceva grăunţe şi legume fierte; nu se culca niciodată pe o parte, ci când vedea că firea se muia, plecându-şi capul pe braţe aşa cum şedea, îi dădea astfel o odihnă chinuită şi plină de durere şi un somn mincinos până la un ceas. Aceasta era lucrarea ostenelilor de început şi de mijloc ale întrecerii sale după reguli [*2 Tim* 2, 5].

Pregătit pentru preoție

29. Şi după ce a alergat aşa timp de doi ani şi a trecut frumos de mijloc, alerga cu înţelepciune spre desăvârşire: observând cu ochiul contemplării firile celor ce sunt, cunoştea raţiunile pentru care acestea îşi aveau mişcarea de sus, limba i-a fost limpezită de Duhul şi grăia cuvinte bune în mijlocul bisericii lui Hristos [*Ps* 44, 1]. Iar când păstorul şi învăţătorul [egumenul] său a cunoscut că ucenicul alerga repede prin căldura Duhului la statura de bărbat desăvârşit la măsura vârstei lui Hristos [*Ef* 4, 13], s-a gândit frumos să-l pună ca pe o făclie aprinsă în sfeşnicul Bisericii credincioşilor, ca să lumineze tuturor celor din ea cu lumina cunoaşterii care-l luminase pe el.

Hirotonit preot

30. Deci pe când acel sfânt bărbat gândea astfel de lucruri despre Simeon, după scurt timp întâi-stătătorul acelei mănăstiri [Antonie] a plecat la Domnul lăsând cele de jos. Şi cu votul patriarhului Nicolae Chrysoverghis [980–992] şi al monahilor de la Sfântul Mamas, cel care liturghisea împreună cu puterile de sus a fost urcat pe scaunul de învăţător şi hirotonit preot, nu fără osteneală şi o lăudabilă rezistenţă cu care s-a împotrivit tare în smerenia inimii, temându-se de demnitatea preoţiei şi împingând departe de el povara stăpânirii din pricina unei timidităţi lăudabile şi mai bune. A fost uns, aşadar, cu untdelemnul veseliei [*Ps* 44, 8] şi glăsuia poporului pacea cel care a primit cu glas mare de la toţi mărturie că era vrednic să fie preot şi povăţuitor în tainele lui Dumnezeu, văzătorul vedeniilor înfricoşătoare pe care le contempla cu ochi de heruvimi. Fiindcă atunci când preaînţeleptul Simeon a fost făcut preot de arhiereu, şi acesta a rostit asupra lui rugăciunea, iar el avea genunchiul şi capul plecat în faţa tainei, a văzut vedenie şi, iată, Duhul Sfânt coborând în chip de lumină infinită, simplă şi fără formă, a acoperit preasfântul său cap, [Duh] pe Care în cei patruzeci şi opt de ani ai preoţiei lui L-a văzut pogorându-Se peste Jertfa sfântă adusă de el lui

Dumnezeu, cum el însuşi a spus cuiva ascunzându-se ca şi cum vorbea despre un altul şi stă scris în zicerile lui.

Simeon despre înălţimea preoţiei

31. Cine deci în generaţia aceasta s-a suit la o înălţime atât de mare, încât să vadă pururea în chip curat pe Duhul Sfânt, să-L audă grăind şi să-L simtă lucrând şi mişcându-Se? Venind de aici în adâncurile smeritei-cugetări, se sârguia să se ascundă dacă era cu putinţă chiar şi de cei cu care vieţuia împreună, întorcând spatele slavei omeneşti. De aceea, fiind adesea întrebat de unii cum anume trebuie să fie preotul, de-abia răspundea cu străpungere[a inimii] şi suspinând: „Vai, fraţilor, de ce mă întrebaţi despre unele ca acestea? E un lucru înfricoşător chiar şi numai a ne gândi la el. Eu nu sunt nicidecum vrednic când mă gândesc la demnitatea înfricoşătoare a preoţiei. Totuşi, eu, josnicul şi umilul, ştiu negreşit cum trebuie să fie preotul: mai întâi trebuie să fie curat nu numai la trup, ci şi, mult mai mult, la suflet. Nu numai aceasta, dar trebuie să fie nepărtaş la orice păcat, în purtarea din afară trebuie să fie smerit, iar în starea dinăuntru zdrobit [cu inima]. Iar când stă înaintea Sfintei Mese, trebuie să vadă cu mintea Dumnezeirea, iar cu simţurile darurile puse înainte, şi trebuie să-L aibă în inima sa în chip conştient [*gnostos*] pe Însuşi Cel prezent în chip nevăzut în daruri, ca să-I poată aduce cu îndrăzneală rugăciunile, să vorbească cu Dumnezeu Tatăl ca un prieten cu prietenul lui şi să spună fără osândă «Tatăl nostru Care eşti în ceruri» ca unul care are pe adevăratul Dumnezeu şi pe Cel ce este prin fire Fiu al lui Dumnezeul locuind în el prin Duhul Sfânt Care locuieşte în el”[3].

32. Spunând acestea vărsa şiroaie de lacrimi şi-i ruga pe fiecare din cei care erau împreună cu el să nu dorească această stare, nici să alerge la ea cu nevrednicie înainte de

---

[3] Această cuvântare despre preoţie a lui Simeon e redată în *Philokalia* greacă (şi *PG* 120, 685CD) între *Capitolele* sale *practice şi teologice* (cap. 119); cf. *FR* 6, 1977, p. 117–118, unde însă pr. prof. Dumitru Stăniloae o atribuie greşit lui Simeon Evlaviosul.

a fi ajuns prin multe osteneli la o stare asemănătoare acestei înalte taine înfricoşătoare pentru îngeri, ci să se ostenească în fiecare zi în lucrarea sârguincioasă a poruncilor lui Hristos şi să se pocăiască în fiecare ceas pentru greşelile făcute, ca unii ce sunt oameni, nu numai cu trupul, ci şi cu mintea, cu gândurile nearătate ale sufletului, şi aşa să-I aducem lui Dumnezeu în fiecare zi cu duh zdrobit jertfă pentru noi înşine, iar pentru aproapele nostru rugăciuni şi cereri cu lacrimi: aceasta e liturghia noastră tainică, cea care-I place lui Dumnezeu şi „pe care primind-o în sfântul, cel mai presus de ceruri şi duhovnicescul Său jertfelnic, ne dă în schimb darul Preasfântului Duh".

Cum liturghisea Simeon

33. Aşa răspundea deci celor care-l întrebau şi într-o asemenea stare el, care liturghisea împreună cu cetele cele de sus, şezând în scaunul preoţilor, aducea pururea lui Dumnezeu jertfa cea fără de sânge în vederea Duhului şi cu o formă a feţei cu chip de înger. Căci nici cel care-şi aţintea privirea spre el în timpul Liturghiei, chiar dacă era stabil la suflet, nu putea privi fix strălucirea feţei lui când dădea poporului pacea, întunecându-i-se ochii din pricina razelor care ţâşneau din ea, ci aşa cum cel care se uită dintr-o dată la discul soarelui îşi întunecă lumina inerentă lui, tot aşa păţea şi el şi se strângea în sine. Căci, revărsându-se întreg în trupul său întreg, harul Duhului îl făcea întreg foc şi aproape de neapropiat pentru ochii omeneşti în timpul Liturghiei lui. Spunea şi Simeon efeseanul, care a fost şi el ucenic al bărbatului şi povestea cuiva cele ale aceluia: „Liturghisind împreună cu sfântul, descoperindu-ni-se ochii minţii l-am văzut în vremea aceea a Liturghiei lui înăuntrul jertfelnicului îmbrăcat în haine patriarhale cu omofor şi îndeletnicindu-se cu dumnezeieştile Taine". Iar Meletie care a fost tuns de mâna lui, mi-a întărit aceasta: „Adesea vedeam un nor luminos acoperindu-l întreg când stătea în altar în timpul sfintei Ofrande [Liturghii]. Şi pe drept cuvânt, căci aceia care se disting prin înălţimea virtuţilor se învrednicesc şi de slava dumnezeiască."

[Din *Cateheza 4*]

„Să nu ne cuminecăm fără lacrimi!”

Deoarece, părinţilor şi fraţilor, citiţi scrierile cele insuflate de Dumnezeu ale sfântului părintelui nostru Simeon Studitul, scrieri care ne vorbesc despre faptele lui sublime şi pe care el însuşi le-a alcătuit spre folosul multora mişcat fiind de Duhul Cel dumnezeiesc; iar aici laolaltă cu celelalte isprăvi mai presus de fire ale lui a scris şi a învăţat limpede, precum a păzit de altfel neabătut în întreaga sa viaţă, şi acest lucru zicând: „Frate, fără lacrimi să nu te cumineci vreodată!”[4] şi auzind aceasta ascultătorii — şi ei erau mulţi —, nu numai mireni, ci şi monahi — dintre cei mai renumiţi şi slăviţi pentru virtutea lor —, s-au mirat de acest cuvânt, şi, uitându-se unii la alţii, au spus într-un suflet şi cu un singur glas, pe jumătate ironic: „Atunci să nu ne mai cuminecăm niciodată, ci să rămânem cu toţii necuminecaţi!” Auzind deci aceasta eu, nenorocitul şi ticălosul, şi aducându-mi aminte în parte de cei ce spuneau acestea şi de cuvintele lor, cuprins fiind de durere, am plâns cu amar grăind în mine însumi întru durerea inimii mele aşa: „Oare aceştia au spus ceea ce spuneau având într-adevăr o astfel de dispoziţie faţă de acest lucru şi judecând într-adevăr şi din tot sufletul lor că el este cu neputinţă? Sau au râs de acest cuvânt mai degrabă socotind că faptul de a plânge numai în vremea cuminecării e doar o mică ispravă?” Fiindcă, negreşit, dacă nu va avea cineva înaintea lui Hristos Dumnezeu plânsul ca lucrare de fiece zi şi de fiece noapte, acela nici atunci când va voi să se cuminece cu dumnezeieştile Taine nu va putea plânge câtuşi de puţin potrivit lui Dumnezeu, nici nu va putea vărsa picături de lacrimi. Căci cum i-ar putea veni cuiva aşa ceva dacă nu printr-o economie negrăită sau din întâmplare, dintr-o cauză oarecare şi doar arareori? Ceea ce nu mi se pare de mirare, când mulţi

---

[4] Cf. SIMEON EVLAVIOSUL, *Cuvânt ascetic*, cap. 24 (*Philokalia* greacă cap. 144) [trad. rom. în: SFÂNTUL SIMEON NOUL TEOLOG, *Viaţa şi epoca. Scrieri IV*, Ed. Deisis, Sibiu, 2006, p. 112].

plâng sau lăcrimează în chiar clipa ieşirii sufletului din trupul lor (eu însă socot că aceştia nu sunt mulţi, ci mai degrabă foarte puţini şi uşor de numărat). Iar dacă aceştia socotesc că este negreşit cu neputinţă şi acest lucru: şi anume faptul de a te împărtăşi în fiecare zi vărsând lacrimi cu înfricoşătoarele Taine, atunci vai de neştiinţa lor, vai de nesimţirea, vai de lipsa de minte şi de nebunia celor ce grăiesc acestea, vai de nepăsarea şi învârtoşarea lor! Căci dacă s-ar fi judecat ei înşişi, n-ar mai fi judecaţi de propriile lor cuvinte; dacă s-ar fi îngrijit de pocăinţă, n-ar mai fi proclamat vreodată sus şi tare că acest lucru e cu neputinţă; dacă ar fi avut o făptuire roditoare, n-ar fi fost lipsiţi cu totul de gustarea unui asemenea lucru bun, a unui asemenea dar al lui Dumnezeu; dacă ar fi dobândit frica de Dumnezeu în inima lor, ar fi dat mărturie că este cu putinţă şi să plângi şi să lăcrimezi nu numai în vremea împărtăşirii cu dumnezeieştile Taine, ci şi în tot ceasul.

Străpungerea inimii ţine de voinţa, nu de firea omului

De aceea, vrând să încredinţez şi iubirea voastră despre acest lucru, am ales să vă pun unele întrebări, ca şi cum aş vorbi chiar cu aceia care spuneau unele ca acelea: „Spuneţi-mi, fraţi preaiubiţi, de ce e cu neputinţă acest lucru?" „Pentru că, zic aceştia, unii sunt predispuşi prin fire şi fără osteneală, ca de la sine, să aibă străpungerea [inimii]; alţii însă, fiind mai aspri la inimă şi cu inimi de piatră, nu sunt străpunşi nici chiar atunci când sunt loviţi. Aşadar, cei ce sunt aşa cum vor putea plânge sau cum se vor putea cumineca întotdeauna cu lacrimi? Încă şi preoţii ce săvârşesc dumnezeiasca Liturghie şi Jertfa fără de sânge cum vor putea ei plânge?" „Deci însuşi acest fapt, şi anume acela de a fi, cum spuneţi, aspri şi cu anevoie de mişcat spre străpungere, de unde anume vine? Spuneţi dacă ştiţi? Iar dacă nu ştiţi, atunci, pogorându-vă puţin fără nicio ruşine din înălţimea voastră şi plecându-vă binevoitor urechea, să nu socotiţi un lucru nevrednic de voi să învăţaţi de la mine, cel din urmă dintre toţi; căci scris este: «Dacă s-a descoperit celui de pe urmă, cel dintâi să tacă» [*1 Co* 14, 30]."

„De unde, zic ei, vine faptul că unul este aspru, iar altul uşor înclinat spre zdrobire?" „Ascultă! Acest lucru vine din alegerea liberă a voinţei fiecăruia, care la unul este bună, iar la altul rea; din gândurile fiecăruia, care la unul sunt rele, iar la altul nu; şi din faptele fiecăruia, care la unul sunt potrivnice, iar la altul iubitoare de Dumnezeu. Şi dacă vrei, bagă de seamă şi vei afla că toţi cei din veac sunt cum sunt numai din aceste trei pricini, fiindcă mulţi s-au făcut din buni răi şi din răi buni. [...]

Monahii fără străpungerea inimii

Astfel, nu din fire, cum socotesc unii, ci din alegerea voinţei ajunge orice om fie smerit şi uşor de înclinat spre străpungere, fie aspru la inimă, învârtoşat şi lipsit de străpungere; căci de unde, spune-mi, se va străpunge la suflet şi va vărsa lacrimi din ochii săi cel care-şi petrece aproape toată ziua umblând încoace şi în colo şi neîngrijindu-se nici de tăcerea buzelor, nici de rugăciune, nici de citire, nici de liniştire, ci uneori vorbind cu vecinii în timpul slujbelor, lipsindu-se nu numai pe sine însuşi de folos, ci şi pe cei cu care vorbeşte, iar alteori luând în râs şi defăimând pe fraţii cei mai evlavioşi şi chiar pe egumen? Când va dobândi străpungere cel ce scrutează cu curiozitate lucrurile mănăstirii şi nu numai cele ale mănăstirii, ci şi viaţa fiecăruia în parte, zicând uneori unora dintre fraţi: „Am auzit ieri cutare şi cutare", alteori: „Ai aflat ce s-a întâmplat cu cutare, săracul?" Şi iarăşi: „Aţi auzit de nenorocirea lui cutare?" Îşi mai aduce aminte oare unul ca acesta de răutăţile proprii ca, îndurerându-se, să verse lacrimi din ochii lui când iese de la Liturghie în timpul citirii dumnezeieştilor Scripturi aşezându-se aproape sau mai departe şi vorbind cu unii, povestindu-şi, când acela când ceilalţi, întâmplări nefolositoare şi grăind aşa: „Aţi auzit ce-a făcut egumenul cutărui frate?", iar altul: „Dacă vă spun ce a făcut cutare, săracul, ce veţi spune?" Cel care discută unele ca acestea, şi mai rele decât acestea, cel care îi ocupă pe alţii şi se ocupă pe sine însuşi cu asemenea flecăreli, când oare va ajunge la conştiinţa păcatelor proprii şi se va plânge pe sine însuşi?

Căci cel care nu ia aminte la cuvintele insuflate de Dumnezeu nici nu pune uşă de îngrădire împrejurul buzelor lui [*Ps* 140, 3], nici nu-şi întoarce urechea lui de la auzire deşartă [*Ps* 118, 37] şi nu-şi aduce aminte de răspunsul de pe urmă şi de înfricoşătorul tribunal al lui Hristos, cum va trebui să ne înfăţişăm cu toţi goi şi dezbrăcaţi înaintea lui şi să dăm cuvânt pentru cele grăite de noi, cum oare ar putea dobândi lacrimi şi se va putea plânge cu căldură pe sine însuşi, chiar dacă ar fi să trăiască mai mult de o sută de ani în haina monahală? Cum cel care cere pentru sine însuşi întâietăţile la starea în biserică sau la şederea la masă şi se luptă şi se întristează mereu de unele ca acestea, se va întrista vreodată pentru sufletul lui şi va plânge cu amar [*Lc* 22, 62] înaintea lui Dumnezeu? Iar cel care pretextează pretexte în păcate [*Ps* 140, 4] punând înainte neputinţa sa, deşi este viguros şi tânăr, şi măsurându-se pe sine însuşi cu cei mai evlavioşi dintre fraţi care se ostenesc mult şi în chip îndelungat în asceză, zicând: „N-oi fi eu al doilea, mai prejos decât cutare sau decât cutare pentru că, iată, acela stă pentru că se sprijină [în strană], şi ducându-se iarăşi stă sprijinindu-se", punându-se pe sine însuşi pe acelaşi plan cu aceia, el care poate nu e vrednic nici măcar de locul cel mai de jos — când ajunge oare să-şi dea seama de neputinţa lui, ca, suspinând din suflet, să fie străpuns la inimă şi să verse lacrimi din ochii săi? Fiindcă slava deşartă, care-l face rob lâncezelii [*akedia*], nu-l mai lasă să îndure în răbdare şi oricare din unii ca aceştia petrece la toate slujbele în trândăvie şi nepăsare, pălăvrăgind necontenit poveşti deşarte şi băbeşti [*1 Tim* 4, 7] cu vecinii lui şi cu cei ce primesc să-l asculte. Şi aşa, intrând în chip nesimţitor sau mai bine spus fără durere la dumnezeieştile slujbe împreună cu bărbaţii duhovniceşti şi cinstitori de Dumnezeu, iese de acolo fără niciun folos, nesimţind nicio schimbare în mai bine întâmplându-se cu el, schimbare dată de Dumnezeu prin străpungerea [inimii] celor ce se luptă, şi, părându-i-se că îi este de ajuns numai să nu lipsească de la

slujbele rânduite — adică de la utrenie, de la vecernie şi de la ceasurile cântate —, pentru a ajunge aşa, simplu, la izbânda virtuţilor şi la desăvârşirea celor desăvârşiţi, după vârsta lui Hristos [*Ef* 4, 13]. Fiindcă am cunoscut pe unii care până într-atât erau stăpâniţi de o asemenea amăgire sârguindu-se numai să nu cadă în vreun păcat trupesc, încât, neîngrijindu-se să fugă în genere de cele făcute în ascuns sau de cele meditate în cele nearătate ale inimii, li se părea că se vor mântui fără nicio altă lucrare, adică fără rugăciune şi tăcerea buzelor, fără priveghere, înfrânare şi sărăcia duhovnicească [*Mt* 5, 3], fără smerenie şi iubire, asistând numai pur şi simplu la slujbe. Dar nu aşa stau lucrurile, fiindcă Dumnezeu nu se uită la faţa omului [*1 Rg* 16, 7], nici numai la veşmântul cel din afară al deprinderilor, nici la strigătele noastre, fraţilor, ci la o inimă înfrântă şi smerită [*Ps* 50, 19], paşnică şi purtând frica lui Dumnezeu: „Peste cine, spune, voi privi dacă nu peste cel blând şi liniştit şi care tremură la cuvintele Mele?" [*Is* 66, 2]. [...]

Lacrimile şi străpungerea spală casa sufletului

Străpungerea [inimii] este o roadă a lucrării [virtuţilor] şi aduce roade, sau, mai degrabă, face şi zideşte toate virtuţile, precum mărturiseşte de Dumnezeu insuflata Scriptură [*2 Tim* 3, 16]. Prin urmare, şi cel ce vrea să reteze patimile şi să dobândească virtuţile, pe aceasta trebuie să o caute cu sârguinţă mai înainte de toate cele bune şi decât toate virtuţile, fiindcă fără aceasta nu-şi va vedea niciodată sufletul său curat; şi, dacă nu dobândeşte această curăţie, negreşit nici trupul nu-l va avea curat. Fiindcă fără apă e cu neputinţă să fie spălată haina murdărită, şi fără lacrimi e şi mai cu neputinţă ca sufletul să se spele şi să se curăţească de pete şi întinăciuni. Să nu pretextăm pretexte [*Ps* 140, 4] păgubitoare de suflet şi deşarte sau, mai bine zis, cu totul mincinoase şi care duc la pierzanie, şi să căutăm din tot sufletul această împărătească a virtuţilor.

Căci cel care o caută din tot sufletul o va afla [*Mt* 7, 8]; sau, mai degrabă, venind ea însăşi îl va găsi pe cel care o caută cu osteneală, şi chiar dacă va avea o inimă mai în-

vârtoşată decât arama, decât fierul sau decât diamantul, de îndată ce vine, o face mai moale decât ceara. Fiindcă e un foc dumnezeiesc care destramă munţii şi stâncile [*3 Rg* 19, 11], face netede toate [*Lc* 3, 5], le face raiuri şi preschimbă sufletele care-l primesc. Pentru că în mijlocul acestora se face izvor ţâşnitor, apă a vieţii care izvorăşte şi curge pururea [*In* 4, 14; *Ap* 22, 1] şi le udă din belşug, şi se scurge ca dintr-o cisternă peste cei de aproape şi peste cei de departe [*Ef* 2, 17] şi umple până peste margini sufletele care primesc cuvântul cu credinţă [*Lc* 8, 13 ş. a.]. Fiindcă mai întâi spală de întinăciune pe cei ce se împărtăşesc de ea, apoi spală împreună şi şterge şi patimile, smulgându-le ca pe nişte cruste de pe răni, adică răutatea, invidia, slava deşartă şi toate celelalte care urmează acestora; şi nu numai acestea, ci, alergând ca o flacără, le şterge câte puţin arzându-le în fiecare ceas ca pe nişte spini; mai întâi trezeşte dorul libertăţii şi curăţirii desăvârşite de acestea, iar mai apoi dorinţa de bunătăţile puse deoparte şi gătite de Dumnezeu celor ce-l iubesc pe El [*1 Co* 2, 9].

Toate acestea însă le lucrează dumnezeiescul foc al străpungerii împreună cu lacrimile, sau mai degrabă prin lacrimi; dar fără lacrimi, precum spuneam, un lucru din acestea nu s-a făcut nici nu se va face cândva în noi înşine sau în oricare altul. Fiindcă nu din dumnezeieştile Scripturi va demonstra cineva aceasta: şi anume că fără lacrimi şi fără străpungere necontenită s-a curăţit vreodată vreun om sau s-a făcut sfânt sau a primit Duhul Sfânt sau a văzut pe Dumnezeu sau L-a cunoscut sălăşluindu-Se în el sau L-a avut pe Acesta vreodată sălăşluind întreg în inima lui, fără să fi premers căinţa şi străpungerea şi lacrimi necontenite ţâşnind pururea ca dintr-un izvor să inunde şi să spele casa sufletului şi să o scalde în rouă şi să răcorească sufletul cuprins şi aprins de focul cel neapropiat [*1 Tim* 7, 16].

Plânsul duhovnicesc, chezăşia virtuţilor

Aşadar, cei ce spun că nu e cu putinţă să plângem şi să ne tânguim în fiecare zi şi noapte dau mărturie că ei înşişi sunt dezbrăcaţi de orice virtute. Căci dacă sfinţii noştri

părinți spun așa: „Cine vrea să-și reteze patimile și le retează prin plâns, și cine vrea să dobândească virtuțile le dobândește prin plâns"[5], e evident că acela care nu plânge în fiecare zi nu-și retează patimile, nici nu primește virtuțile, chiar dacă se pare că străbate prin toate. Fiindcă la ce folosesc, spune-mi, uneltele meșteșugului, dacă nu e de față meșteșugarul care știe să prelucreze materia și să facă din ea un vas armonios? Și ce câștigă grădinarul dacă lucrează toată grădina, dacă seamănă și sădește în ea tot felul de legume, iar peste ele nu cade ploaie de sus și nu le udă umezeala apei? Negreșit niciunul. Tot așa nici cel ce străbate toate celelalte virtuți și se ostenește nu va avea niciun câștig din ele fără această sfântă și fericită stăpână și ziditoare a tuturor virtuților.

Fiindcă așa cum, fără armata aflată sub conducerea lui, împăratul ajunge neputincios și la cheremul tuturor și nu se arată a mai fi împărat, ci este ca unul din ceilalți oameni, și așa cum mulțimea oștirilor și armatelor fără împărat sau fără generalul lor se risipesc ușor și sunt nimicite de potrivnici, tot așa socotește că este și plânsul față de celelalte virtuți; fiindcă prin oștirea adunată la un loc înțelegem virtuțile începătorilor, iar împăratul și generalul acestora e fericita plângere și tânguire, prin care toată oștirea e pusă și așezată în linie de bătaie, încurajată, antrenată, întărită și învățată unde, cum, când și cât să ia armele și să împotriva cui, la bună vreme și prilej, și ce iscoade să trimită și ce străji să pună și ce discuții să aibă cu trimișii potrivnicilor și cu care anume — fiindcă se poate ca și numai dintr-o singură discuție să-i întoarcă pe toți înapoi, iar uneori prin simplul fapt de a nu-i fi primit la discuții — și cum trebuie făcute ambuscadele și atacurile surpriză împotriva lor, când și ce fel de armată trebuie trimisă împotriva lor și în ce locuri, toate acestea le sugerează în chip limpede, spun, plânsul; fără el însă tot poporul virtuților e la cheremul potrivnicilor.

---

[5] *Patericul* (egiptean), *PG* 65, 53A: Pimen 119; în colecția sistematică (*PL* 73, 1055C) e atribuită Sfântului Antonie cel Mare.

De aceea, înainte de toate și împreună cu toate, lucrul nostru al tuturor, fraților, să ne fie căința și plânsul unit cu ea, și lacrimile care urmează plânsului; fiindcă nici plânsul nu este fără căință, nici lacrimile fără plâns; și toate acestea trei sunt legate între ele, și nu e cu putință ca unul să se arate fără celălalt. Să nu spună cineva că e cu neputință să plângă în fiecare zi; căci cel ce spune aceasta, spune că e cu neputință și să ne căim în fiecare zi și răstoarnă toate dumnezeieștile Scripturi, ca să nu spun și însăși porunca Domnului: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor" [*Mt* 4, 17], și iarăși: „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide" [*Mt* 7, 7]. Fiindcă dacă spui că e cu neputință să ne căim, să plângem și să lăcrimăm în fiecare zi, atunci cum vei spune că va fi cândva cu putință să se înfăptuiască de către niște oameni stricăcioși smerita-cugetare, bucuria pururea și rugăciunea neîncetată [*1 Tes* 5, 17], dar chiar și dobândirea unei inimi curate de tot felul de patimi și gânduri rele pentru a vedea cineva pe Dumnezeu [*Mt* 5, 8]? Nicidecum. Și așa vei ajunge să fii așezat împreună cu cei necredincioși, iar nu cu cei credincioși. Căci dacă Dumnezeu a spus că toate acestea sunt cu putință să se facă de către noi și El spune și strigă acest lucru în fiecare zi, dar tu Îl contrazici pe față pe Acela, spunând că ele sunt cu neputință pentru noi, negreșit nu te vei deosebi cu nimic de necredincioși.

Vrei, așadar, să nu te cumineci vreodată fără lacrimi? Fă cele cântate și citite de tine în fiecare zi și vei putea săvârși neîncetat și aceasta. Dar care sunt acestea? Ascultă pe cel ce spune: „Fiindcă nu cei ce ascultă Legea sunt drepți la Dumnezeu, ci cei ce fac Legea se vor îndrepta" [*Rm* 2, 13]. Dar ca să nu lungim cuvântul, îți voi aduce aminte aceste cuvinte ale lui David: „Nu mă voi sui pe patul meu de odihnă, nu voi da somn ochilor mei și genelor mele dormitare și odihnă tâmplelor mele, până ce nu voi găsi loc Domnului, lăcaș Dumnezeului lui Iacob" [*Ps* 131, 3–5], și iarăși: „Nu este pace în oasele mele de la fața păcatelor

mele, că fărădelegile mele au covârşit capul meu, ca o sarcină grea apăsat-au peste mine. Împuţitu-s-au şi au putrezit rănile mele de faţa nebuniei mele. Chinuitu-m-am şi m-am gârbovit până în sfârşit, toată ziua mâhnindu-mă umblam. Necăjitu-m-am şi m-am smerit foarte; răcnit-am în suspinarea inimii mele [*Ps* 37, 4–7. 9], făcutu-m-am ca o pasăre singuratică pe acoperiş, asemănatu-m-am pelicanului pustiei, că cenuşă am mâncat în loc de pâine şi băutura mea cu plânsul am amestecat-o [*Ps* 101, 8. 7. 10]. Ostenit-am în suspinul meu, spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele aşternutul meu voi uda [*Ps* 6, 7]"[6]. Fiindcă zice şi Sfântul Ioan Scărarul: „Setea şi privegherea necăjesc inima, iar din inima necăjită ţâşnesc ape"[7]. Iar celelalte câte s-au spus despre unele ca acestea le va învăţa cel ce va voi să se plece asupra acestei cărţi.

Deci dacă şi tu vei împlini neştirbit din toată inima cu smerită-cugetare şi credinţă acestea pe care le cânţi şi le citeşti sau îi auzi pe alţii citindu-le în fiecare zi, amin îţi vestesc ţie bucurie mare [*Lc* 2, 10] că, dacă stărui făcând acestea, însetând, priveghind, supunându-te până la moarte şi ascultând fără deosebire şi făţărnicie de întâi-stătătorul tău, suportând tot necazul şi ocara, şi defăimarea şi batjocura, şi nu numai acestea, dar şi loviturile şi înţepăturile de la fraţii cei mai josnici, rămânând cu toată mulţumirea, fără ţinere de minte de rău, faţă de ei şi rugându-te pentru ei, atunci bucură-te şi veseleşte-te cu bucurie negrăită, pentru că nu numai seara şi dimineaţa şi la amiază [*Ps* 54, 8], ci şi mâncând şi bând şi discutând de multe ori, cântând şi citind şi rugându-te şi şezând pe pat, venind la tine acest dar dumnezeiesc şi negrăit îţi va urma în toate zilele vieţii tale [*Ps* 22, 6] şi te va însoţi pe cale, se va opri împreună cu tine atunci când te opreşti şi va sluji împreună cu tine atunci când slujeşti, mângâindu-te şi îndemnându-te în suferinţele din ostenelile tale. Şi atunci vei cunoaşte că în

---

[6] Acest şir de versete din Psalmi era probabil deja asociat în rugăciuni speciale de străpungerea inimii (*katanyktikai*) la monahii bizantini.

[7] *Scara* 6, 14; *PG* 88, 796B (*FR* IX, 1980, p. 159).

chip foarte cuviincios şi frumos a zis Sfântul Simeon că nu trebuie să se cuminece cineva vreodată fără lacrimi, şi că acest lucru e cu putinţă şi cu adevărat potrivit pentru toţi. Fiindcă nu acela, ci Duhul Sfânt a spus şi a scris prin acela acestea. Căci dacă nimeni nu este fără de păcat, chiar dacă viaţa lui ar fi doar o zi [*Iov* 14, 4–5], şi nimeni nu poate să aibă inimă fără prihană, e vădit că, pe cât îi stă cu putinţă, omul nu trebuie să petreacă fără căinţă şi lacrimi nici măcar o singură zi din toată viaţa lui. Şi chiar dacă nu are lacrimi, trebuie totuşi să le caute din toată puterea şi din tot sufletul său. Fiindcă altfel nu e cu putinţă să ne facem fără de păcat, nici fără prihană cu inima.

Fără exerciţiu nu apare străpungerea

Iar dacă cineva nu vrea să se culce pe pământ şi să privegheze, nesocotind mulţimea păcatelor lui şi povara greşelilor lui, şi dacă lasă infectate şi cangrenate de negrijă şi nepăsare rănile poftei pătimaşe şi ale apucăturilor [*prolepseon*] lui care îl duc spre nesimţire — căci acest lucru e o adevărată nebunie —, cum va veni la simţirea osândei şi judecăţii viitoare a păcătoşilor şi cum va plânge întru durerea inimii lui? Iar dacă nu vrea cineva să sufere răul lăsându-se chinuit şi gârbovit până la sfârşit şi umblând toată ziua în mâhnire, necăjit şi umilit foarte şi răcnind din suspinarea inimii lui [*Ps* 37, 9], şi fiind ca o casă singuratică pe acoperiş [*Ps* 101, 8] şi asemănându-se unui pelican al pustiei [*Ps* 101, 7], făcându-se prin dispoziţia sufletului străin de toate cele din mănăstire şi de cele din lume şi lipsit de îndrăzneală faţă de cei mari şi de cei mici, ostenindu-se întru suspin [*Ps* 6, 7] şi mâncând în loc de pâine cenuşă şi amestecând băutura cu lacrimi [*Ps* 101, 10], cum va putea cândva, fraţilor, să-şi spele în fiecare noapte aşternutul său, sau să-şi ude aşternutul cu lacrimi [*Ps* 6, 7]? Cu adevărat nicidecum nicicând; şi nu numai că nu le va putea vedea pe acestea făcându-se în el însuşi, dar nici nu le va găsi în rugăciunea lui, nici nu va putea găsi loc Domnului, nici lăcaş vrednic Dumnezeului lui Iacob [*Ps* 131, 5], Care este Hristos Domnul [*Lc* 2, 11], Mântuitorul şi Dumnezeul nostru [*Tit* 2, 13;

2 Ptr 2, 1]. Iar dacă nu le va găti dinainte pe acestea în chip frumos, nu va primi în el însuşi cu vrednicie pe Împăratul Dumnezeu cuminecându-se cu lacrimi după cum se cuvine, chiar dacă ar face aceasta o singură dată pe an.

„Sfintele sfinţilor!", zic în fiecare zi unii şi vestesc celorlalţi strigând cu glas mare acestora — fie însă ca să le strige şi lor înşile — iar ceilalţi îi aud pe aceia zicând acestea. Ce deci? Cine nu este sfânt e oare şi nevrednic? Nu, dar cine nu vesteşte în fiecare zi cele ascunse ale inimii sale, cine nu arată pocăinţă vrednică pentru ele şi pentru toate cele făcute întru neştiinţă, cine nu plânge pururea şi nu umblă mâhnindu-se şi nu străbate cu râvnă cele zise mai înainte, acesta nu este vrednic. Iar cine face toate acestea şi-şi petrece viaţa în suspine şi lacrimi, acela e foarte vrednic să se facă părtaş de aceste dumnezeieşti Taine nu numai în zi de sărbătoare, ci în fiecare zi, şi, chiar dacă e lucru îndrăzneţ a spune aceasta, încă de la începutul căinţei şi întoarcerii lui. Fiindcă acesta e iertat întrucât vrea să stăruie până la sfârşit în fapte ca acestea, umblând în smerenie şi în inimă zdrobită [*Ps* 50, 19]; căci făcând aşa şi fiind astfel, îşi luminează sufletul în fiecare zi, ajutat la aceasta de împărtăşirea celor Sfinte şi se înalţă mai repede spre o curăţie şi sfinţenie desăvârşită.

Altfel însă e cu neputinţă să spălăm sau să curăţim vasul nostru murdar şi casa întinată a sufletului nostru. Eu n-am învăţat nimic mai mult din dumnezeieştile Scripturi, nici n-am putut să ştiu de la mine însumi. Fiindcă îl auzim pe Apostolul zicând în fiecare zi: „Să se cerceteze fiecare pe sine însuşi şi aşa să mănânce din pâine şi să bea din pahar. Fiindcă cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie Trupul Domnului osândă lui însuşi îşi mănâncă şi bea" [*1 Co* 11, 28–29]; şi iarăşi: „Cel ce mănâncă cu nevrednicie Trupul şi Sângele Domnului vinovat va fi faţă de Trupul şi Sângele Domnului, nedeosebind Trupul Domnului" [*1 Co* 11, 27. 29]. Iar dacă cineva care nu arată roade vrednice de pocăinţă [*Lc* 3, 8] este vădit ca nevrednic de către de Dumnezeu insuflata Scriptură [*2 Tim* 3, 16], spune-mi oare cum se va putea curăţi cineva cândva fără lacrimi şi se va putea împărtăşi

de Taine cu vrednicie, pe cât îi e cu putinţă? Fiindcă acestea sunt întâiul rod al pocăinţei [*Mt* 3, 8] şi, aşa cum curgerea scârboasă a trupului şi amestecarea voluptoasă a inimii spre orice patimă se aduc de către noi ca o jertfă diavolului, aşa şi lacrimile vărsate din aceasta se aduc ca o jertfă bine primită [*1 Ptr* 2, 5] Stăpânului şi curăţă ruşinea acelei plăceri pătimaşe. Arătând aceasta, David zicea: „Jertfa lui Dumnezeu e un duh zdrobit, o inimă zdrobită şi umilită Dumnezeu nu o va urgisi" [*Ps* 50, 19]. Şi pe drept cuvânt: fiindcă ajungând sufletul la o asemenea deprindere şi smerindu-se astfel în fiecare zi, nu trece o singură zi fără lacrimi potrivit lui David care zicea: „Spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele aşternutul meu voi uda" [*Ps* 6, 7].

O căinţă de moment nu e de ajuns

De aceea vă îndemn şi pe voi, părinţii şi fraţii mei, ca fiecare să-şi exerseze sufletul său cu sârguinţă în acestea şi în unele ca acestea, fiindcă sufletul străpuns şi transformat puţin câte puţin se face izvor ce ţâşneşte râuri de lacrimi şi zdrobire. Dar dacă nu ne grăbim să ajungem curaţi în acest chip, ci vrem să umblăm în nepăsare, indolenţă şi uşurătate, eu nu voi spune nimic apăsător faţă de iubirea voastră, afară de aceasta: chiar dacă se întâmplă ca cineva să se cuminece poate cu lacrimi, sau să plângă fie înainte de Liturghie, fie în timpul Liturghiei, fie chiar în vremea dumnezeieştii Împărtăşiri, dar nu râvneşte cu înflăcărare să facă aceasta şi în celelalte zile şi nopţi, nu va avea niciun folos din acest plâns al său întâmplat o dată pentru totdeauna. Fiindcă nu numai acest lucru ne face numaidecât vrednici şi curaţi, ci faptul de a plânge în fiecare zi şi neîncetat până la moarte, precum ne-a poruncit să facem Stăpânul Însuşi zicând: „Pocăiţi-vă, cereţi, căutaţi şi bateţi [*Mt* 3, 17; 7, 7]. Până când? „Până când veţi primi, veţi afla şi vi se va deschide" [*Mt* 7, 7–8]. Ce anume? Evident, Împărăţia cerurilor.

Strălucirea şi vrednicia sufletului curăţit

Fiindcă însăşi căinţa, şi anume cea săvârşită astfel în chip neştirbit, precum spuneam, până la moarte cu osteneală şi

necaz, ne face puţin câte puţin să vărsăm lacrimi amare, prin care se şterge şi se curăţă murdăria şi necurăţenia sufletului; iar după acestea ne dă o căinţă curată şi preschimbă în dulceaţă lacrimile amare şi naşte în inimile noastre o bucurie veşnică, şi ne dă să vedem lumina cea neînserată, pe care dacă nu ne luptăm să o apucăm cu toată râvna, părinţi şi fraţi duhovniceşti, nu ne vom putea elibera desăvârşit de toate patimile, nu vom dobândi toate virtuţile, nu vom putea să ne împărtăşim în fiecare zi lăcrimând după Dumnezeu cu dumnezeieştile Taine şi nu vom vedea Lumina dumnezeiască care este în El. Nici nu vom avea vreodată inima curată [*Mt* 5, 8], nici Duhul Sfânt nu Se va sălăşlui în chip conştient [*gnostos*] în noi, nici nu ne vom învrednici să vedem, ca sfinţii, pe Dumnezeu [*Mt* 5, 8], atât când suntem încă aici, cât şi când vom fi acolo, cum mi se pare, pentru că plecăm de aici orbi şi, precum zice Teologul Grigorie, pe atât vom cădea din acea vedere „pe măsura orbirii noastre, a fiecăruia", pe cât ne-am lipsit noi înşine de bunăvoie de acea lumină în viaţa aceasta.

Facă-se însă ca noi toţi să ne învrednicim să-L vedem curăţindu-ne şi curăţiţi.

[Din *Discursul etic 14*]

Sărbătorile noastre sunt prefigurarea adevăratului praznic: lumina Duhului Sfânt

Scriptura spune: „Prăznuieşte sărbătorile!" [*Naum* 1, 15]. De aceea săvârşeşte cele spre cinstea lui Dumnezeu şi a sfinţilor Lui, întrucât îţi stă în putere, şi cheamă, dacă poţi, pe toţi împăraţii, nobilii, arhiereii, preoţii, mirenii, ca de către toţi să fie slăvit Dumnezeu prin tine; şi slava lor se va socoti ţie şi îţi va fi bine-primită, ca înălţată lui Dumnezeu de tine singur. Dar nu-ţi închipui de aici că-L slăveşti pe Dumnezeu şi pe sfinţii Lui sau că adaugi ceva slavei lor. Căci cum va fi aceasta, atunci când Scriptura spune: „Ceea ce e slăvit nu e de fapt slăvit faţă de slava cea covârşitoare" [*2 Co* 3, 10], iar sfinţii n-au lipsă de slavă pământească şi omenească. Prăznuieşte numai ca să dobândeşti milă de la

Dumnezeu prin rugăciunile acelora. Dar nici aşa nu socoti că cele făcute de tine sunt o adevărată sărbătoare, ci mai degrabă socoteşte că aceasta e doar o prefigurare, o umbră şi un simbol al sărbătorii. Căci ce părtăşie ar avea vreodată, spune-mi, cele simţite şi neînsufleţite şi cu totul lipsite de simţire cu cele spirituale [inteligibile], dumnezeieşti şi însufleţite sau, mai bine zis, duhovniceşti şi vii, şi care dau viaţa cea veşnică?

Să-ţi fie deci sărbătoare, ţie, celui ce prăznuieşti cu judecată şi evlavie nu lumina ce străluceşte în lămpi spre a se stinge puţin mai târziu, ci însăşi strălucirea curată a sufletului tău, care este cunoaşterea lucrurilor dumnezeieşti şi cereşti, dăruită de Duhul Sfânt celui ce este israelit cu mintea. Aceasta să-ţi fie strălucirea care să lumineze toată viaţa ta, luminând mai presus decât razele soarelui pe toţi cei din casa lumii, lumină curată a unui cuvânt presărat cu sarea Duhului, potrivit poruncii care spune: „Aşa să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune şi să preamărească pe Tatăl vostru Cel din ceruri" [*Mt* 5, 16].

În loc de multe sfeşnice să fie cugetele luminoase prin care se ţese toată podoaba vieţii şi felurimea templului duhovnicesc şi a frumuseţii lui se arată cu strălucire celor ce văd drept.

În loc de miruri şi aromate, să ţi se reverse bună-mireasma spirituală [inteligibilă] a Duhul Sfânt, a Cărui mireasmă e negrăită şi a cărui înălţare e luminoasă pentru miros.

În loc de mulţime de popor, să se unească cu tine cetele sfinţilor îngeri slăvindu-L pe Dumnezeu pentru tine şi veselindu-se pururea pentru mântuirea, urcuşul şi înaintarea ta.

În loc de prieteni, nobili şi împăraţi, să prăznuiască împreună cu tine ca nişte prietenii toţi sfinţii cei închinaţi şi cinstiţi de către ei. Aceştia să fie cei iubiţi şi cinstiţi de tine mai presus decât toţi, ca ei să te primească pe tine după moarte în corturile lor cele veşnice [*Lc* 16, 9], aşa cum Avraam l-a primit în sânurile sale pe Lazăr [*Lc* 16, 23], chiar dacă cele spuse se tâlcuiesc şi altfel.

Pâinea cea adevărată

În loc de masă largă şi bogată prin belşugul mâncărurilor, să-ţi fie numai Pâinea vieţii [*In* 6, 51], nu numai cea simţită şi arătată, ci şi aceea care ţi se face şi ţi se dă ca simţită în şi prin cea simţită, însăşi Pâinea care Se coboară din cer şi dă viaţă lumii [*In* 6, 50–51], pe care mâncând-o oamenii nu se hrănesc numai din ea, ci şi se fac vii şi, fiind vii, învie ca din morţi; aceasta să-ţi fie desfătare şi hrană nesăturată şi necheltuită. Iar vin să-ţi fie nu vinul acesta văzut, ci cel care se arată vin, dar se înţelege a fi Sângele lui Dumnezeu, lumină nerostită, negrăită, dulceaţă şi veselie veşnică; pe care dacă-l bei pururea cu vrednicie, nu vei mai înseta în veac, dacă îl vei bea în simţirea sufletului, în pregătirea păcii puterilor lui.

Împărtăşania cu vrednicie şi nevrednicie

Şi observă aici sensul celor spuse. Dacă o faci întru simţire şi conştiinţă [*en aisthesei kai gnosei*], atunci te împărtăşeşti de unele acestea cu vrednicie; dar dacă nu te împărtăşeşti aşa, negreşit mănânci şi bei din ele cu nevrednicie. Dacă te-ai împărtăşit în vedere curată [*en theoria kathara*] din cele din care te-ai împărtăşit, iată că te-ai făcut vrednic de o masă ca aceea; iar dacă nu te-ai făcut vrednic, nu te vei alipi şi nu te vei uni nicidecum de Dumnezeu. Aşadar, să nu socotească cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie de dumnezeieştile Taine că prin ele se alipesc şi se unesc pur şi simplu de Dumnezeu Cel nevăzut; căci acest lucru nu se va face nicidecum, nici nu se va petrece cu ei vreodată. Fiindcă numai cei care în împărtăşirea dumnezeiescului Trup al Domnului s-au învrednicit să vadă şi să mănânce cu ochiul şi gura minţii şi descoperirea Dumnezeirii nevăzute într-o atingere spirituală, aceştia cunosc că bun este Domnul [*Ps* 33, 9], ca unii care nu mănâncă şi beau numai o pâine simţită în chip simţit, ci în acelaşi timp în chip spiritual [inteligibil] pe Dumnezeu, hrănindu-se cu îndoite simţiri în acelaşi timp din una în chip văzut, iar din cealaltă în chip nevăzut, ei se unesc în amândouă acestea cu Hristos Cel îndoit după fire, făcându-se concorporali [*Ef* 3, 6] şi

copărtaşi ai Slavei şi Dumnezeirii Lui [*1 Ptr* 5, 1]. Fiindcă aşa se unesc cu Dumnezeu cei ce mănâncă această Pâine în conştiinţa şi vederea tainei şi beau din acest pahar cu suflet şi cu inimă sensibilă; dar cei care fac aceasta cu nevrednicie sunt deşerţi de darul Duhului Sfânt hrănindu-şi numai trupul, nu şi sufletul.

Împărtăşirea conştientă: unire mistică şi Paşte eshatologic

Dar să nu te tulburi, iubitule, ascultând adevărul arătat ţie de către noi. Căci dacă mărturiseşti că Trupul Domnului este Pâine a vieţii care dă viaţă şi ştii că Sângele Său dă viaţă celor ce se împărtăşesc cu el, şi se face în cel care-l bea izvor de apă curgătoare spre viaţă veşnică [*In* 4, 14], cum — spune-mi! — împărtăşindu-te de acestea nu adaugi nimic mai mult sufleteşte, ci, chiar dacă vei simţi poate puţină bucurie, după scurt timp rămâi iarăşi aşa cum erai mai înainte, neavând în tine niciun adaos de viaţă sau izvor ţâşnitor, sau văzând vreo lumină oarecare? Căci celor ce n-au ajuns să treacă dincolo de simţire, pâinea aceasta li se arată în chip simţit ca o simplă bucătură, dar în chip spiritual [inteligibil] ea este lumină necuprinsă şi neapropiată; tot aşa şi vinul e şi el în chip asemănător lumină, viaţă, foc şi apă vie. Deci, dacă mâncând şi bând pâinea dumnezeiască şi vinul veseliei, nu vei cunoaşte că vieţuieşti viaţa cea stricăcioasă, că ai primit înăuntrul tău pâinea ca pe o lumină sau ca pe un foc, şi că ai băut Sângele Stăpânului ca o apă curgătoare şi vorbitoare, dacă n-ai ajuns la vederea şi împărtăşirea cu nimic din toate acestea, cum socoteşti că te-ai făcut părtaş al vieţii? Cum crezi că te-ai atins de focul cel neaprins sau presupui că te-ai împărtăşit de lumina cea veşnică? Negreşit, nicidecum nu s-a făcut aceasta cu tine, care eşti nesimţitor faţă de unele ca acestea. Lumina te luminează, şi tu eşti orb; focul te încălzeşte, şi nu te aprinzi; viaţa te-a adumbrit, dar nu s-a unit cu tine; apa cea vie a trecut prin sufletul tău ca printr-o trestie, fiindcă nu te-ai găsit vrednic de primirea ei. Deci, primind şi atingându-te astfel de cele neatinse şi părându-ţi-se că mănânci,

de fapt nu primeşti, nu mănânci, nici nu ai în tine însuţi nimic din acestea. Căci Cuvântul cel neapropiat, Pâinea care se coboară din cer [*In* 6, 33], nu se cuprinde în chip simţit, ci mai degrabă El Însuşi cuprinde şi Se atinge şi Se uneşte fără amestecare cu cei vrednici şi cu cei bine pregătiţi pentru primirea ei.

Dacă vei prăznui aşa, şi aşa te vei împărtăşi de dumnezeieştile Taine, toată viaţa ta va fi o sărbătoare, şi nu numai o sărbătoare, ci şi un prilej de sărbătoare şi un Paşte, trecere şi ieşire din cele văzute spre cele spirituale [inteligibile], unde încetează orice umbră, orice închipuire şi toate simbolurile de acum şi unde ne vom desfăta veşnic curaţi în chip curat de Jertfa cea preacurată în Dumnezeu Tatăl şi în Duhul Cel de-o-fiinţă, privind pururea pe Hristos şi fiind văzuţi de către El, fiind împreună cu Hristos, împărăţind împreună cu Hristos, decât care nimic nu e mai mare în Împărăţia cerurilor. Căruia I se cuvine toată slava, cinstea şi închinăciunea împreună cu Tatăl şi cu Preasfântul şi de-viaţă-făcătorul Său Duh acum şi pururea şi în vecii nesfârşiţi. Amin.

Sfântul Grigorie Palama
(† 1357/1359)

Despre sfintele şi înfricoşătoarele lui Hristos Taine

(Omilia 56 rostită cu patru zile înaintea Naşterii lui Hristos cca 1350)[1]

1. Cuvântul care contribuie la mântuirea sufletelor noastre joacă rolul unei seminţe. Deci aşa cum plugarii lucrează mai întâi pământul cu plugul, după care aruncă în el seminţele, tot aşa şi noi trebuie să ne lucrăm şi să ne pregătim pe noi înşine spre primirea seminţei cereşti, adică a cuvântului înţelepciunii duhovniceşti. Căci nu suntem un pământ neînsufleţit şi insensibil, ca să ne primim cultivarea şi seminţele de la alţii, ci suntem un pământ însufleţit care respiră şi cuvântător. De aceea trebuie să ne pregătim pe noi înşine prin pocăinţă. Iar ca să vă arăt şi începutul pocăinţei şi cultivării sufletului, aceasta e ceea ce făceau de la ei înşişi cei ce veneau la botezul lui Ioan, căci zice [Scriptura]: „Ieşeau şi se botezau în Iordan mărturisindu-şi păcatele lor" [*Mt* 3, 5; *Mc* 1, 5].

2. Aşadar, mărturisirea păcatelor e începutul acestei cultivări, adică al pocăinţei şi pregătirii ca să primească cineva în sine cuvântul lui Dumnezeu care poate să mântuiască sufletele noastre; căci şi plugarii de aceea au inventat aratul, pentru că acesta scoate din sânul pământului rădăcinile sălbatice şi-l face în stare să primească seminţele şi răsadurile noastre. Acelaşi lucru îl face şi mărturisirea ogorului cuvântător al inimii: dezgroapă şi scoate patimile rele din ascunsul ei şi o face gata spre primirea sfintelor seminţe şi

---

[1] Trad. după ed. P. Christou: *Gregoriou tou Palama Apanta ta erga 11: Homelies 43–63* (*EPE* 79), Thessaloniki, 1986, p. 396–420.

în stare de cultivarea şi purtarea roadelor virtuţilor. Căci aşa cum după căderea lui Adam pământul a ajuns să nască spini şi pălămidă [*Fc* 3, 18] şi celelalte plante nefolositoare, tot aşa şi inima omului a ajuns să nască patimile şi gândurile de ruşine şi rele, şi păcatele care ies din ele.

3. De aceea e necesar, fraţilor, ca fiecare din noi să aibă un părinte duhovnicesc şi să vină la el cu credinţă, să se smerească înaintea lui şi să-i vestească patimile rele ale inimii şi, primind medicina duhovnicească, să scoată din suflet spinii şi pălămida păcatului, pe care fiecare din voi le-aţi crescut la sân prin viaţa pătimaşă şi iubitoare de plăcere, şi aşa să vă plecaţi urechile la învăţătura Duhului şi să ascultaţi la cele propovăduite şi spuse înainte de noi spre folosul comun, iar prin iertarea şi binecuvântarea de la noi să vă împăcaţi cu Cel care din neasemănata Sa iubire de oameni a plecat cerurile şi S-a pogorât şi a aruncat seminţele mântuirii în inimile celor ce-L ascultă. Nimeni dintre voi să nu se abţină de la acest început al pocăinţei, căci cum va înainta mai departe şi va progresa mai bine, dacă nu s-a atins nici măcar de începutul virtuţilor?

4. E necesar însă ca voi toţi să vă sârguiţi spre aceasta mai cu seamă acum, căci aceste patruzeci de zile ni s-au dat de purtătorii de Dumnezeu Părinţi ca înainte-curăţire, fiindcă duc spre prăznuirea anuală a naşterii după trup a Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în care e obiceiul pentru aproape toţi creştinii să vină la împărtăşirea Sfântului Său Trup şi Sânge şi prin Acesta să se unească cu El şi să se facă în chip dumnezeiesc un duh şi un trup cu El. Căci dacă, aşa cum a arătat mai înainte cuvântul nostru şi cum va mai înfăţişa înaintând, fără mărturisire şi pocăinţa care urmează nimeni nu va fi vrednic nici măcar de primirea cuvintelor dumnezeieşti, cum va primi cineva în sine însuşi Trupul şi Sângele lui Hristos fără să se fi curăţit mai înainte prin mărturisire şi pocăinţă pe măsura greşelilor lui? De aceea şi marele Pavel dă mărturie şi vesteşte spunând: „Să se pună la încercare fiecare pe sine însuşi, şi aşa să mănânce din această Pâine şi să bea din acest Pahar; căci cine mănâncă şi bea

cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nedeosebind Trupul Domnului" [*1 Co* 11, 28], nedeosebind adică faptul că acest Trup fiind fără păcat nu va binevoi să locuiască într-un trup îndatorat păcatelor.

5. Căci dacă nu e cu putință să-și întindă mâinile spre Hristos și să se roage celui care nu le are curate de păcat și n-a îndepărtat mai întâi toată ura și gândurile care vin din aceasta — iar acest lucru îl arată iarăși Pavel zicând: „Vrem să vă rugați în tot locul ridicând mâini cuvioase, fără mânie și gânduri" [*1 Tim* 2, 8] —, și dacă n-avem îndrăznire spre Dumnezeu fiindcă n-am agonisit o conștiință necondamnată — cum spune ucenicul cel iubit al lui Hristos, [Ioan] Teologul: „Dacă inima noastră nu ne condamnă, avem îndrăznire la Dumnezeu" [*1 In* 3, 21] —, cum vom avea în noi înșine pe Dumnezeu și ne vom face concorporali cu El, dacă n-am îndepărtat mai întâi de la noi păcatele prin mărturisire, nici n-am curățit murdăria care se face sufletului de la ele prin milostenie, curăție, înfrânare, rugăciune și străpungere[a inimii] și celelalte fapte ale pocăinței? Sau nu cumva Dumnezeu nu va primi darul tău, dacă nu ești curat atât tu însuți, cât și el — iar acest lucru l-a arătat pe de o parte prin Cain care n-a fost atent la darurile lui, ci i-a zis: „Nu, dacă le-ai adus corect, dar nu le-ai împărțit corect" [*Fc* 4, 7], apoi prin Legea veche, care oprea să se aducă la casa lui Dumnezeu plata unei desfrânate [*Dt* 23, 19], iar mai apoi spunând prin Evanghelie: „Du-te mai întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi venind adu darul tău" [*Mt* 5, 24] —, dar îți va da ție, celui ce nu te-ai curățit mai înainte prin mărturisire și pocăință marele Lui dar, Trupul Său? Ce spui? Dumnezeu însă nu vrea nici măcar ca îndreptările Lui să fie grăite de o gură necurată, căci zice [Scriptura]: „Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce povestești îndreptările Mele și iei legământul Meu în gura ta?" [*Ps* 49, 19]. Nu lăsa deci legământul Său să fie luat într-o gură necurată, dar va da Trupul Său într-o asemenea gură?

6. De aceea să ne curățim mai înainte, fraților, și gura și trupul și gândirea, și să ne apropiem cu conștiință bună și curată. Căci dacă lucrătorii în aramă și aurarii care topesc

în jurul aramei aur sau argint sau altceva asemănător vrând să adauge prin lustruire floarea culorii, mai întâi le răzuiesc curăţind orice murdărie, cu cât mai mult noi, care urmează să fim auriţi într-un mod mai bun sau mai bine zis să fim îndumnezeiţi, trebuie să ne curăţim mai înainte de orice întinăciune a trupului şi a duhului? Căci nu ne facem strălucitoare numai suprafaţa, ca arama lustruită, ci toate cele dinăuntru. Să ne apropiem astfel după ce ne-am spălat mai înainte de petele din adâncul sufletului. Fiindcă aşa ne vom apropia şi de mântuire.

7. Dacă însă ne apropiem cu o rea conştiinţă, nedobândind prin mărturisire iertarea de la cel ce a primit puterea de a lega şi dezlega unele ca acestea, înainte de a ne fi întors de la Dumnezeu, înainte de a ne fi îndreptat după îndreptarul evlaviei, atunci ne apropiem negreşit spre osânda noastră şi pedeapsă veşnică, alungând înseşi îndurările dumnezeieşti şi răbdarea Lui faţă de noi, „căci am călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu, am socotit sânge comun sângele testamentului cu care ne-a sfinţit şi am batjocorit harul Duhului" [*Evr* 10, 29]. Căci cel care a rupt mantia împărătească şi cel care a aruncat-o în noroi, vor fi supuşi negreşit aceleiaşi osânde, iar cel care a vărsat un parfum în noroi şi cel ce l-a încuiat într-un vas împuţit au făcut acelaşi rău. Prin urmare, darul dumnezeiesc nu păţeşte nimic, căci este nepătimitor, dar zboară de la noi în chip nevăzut, căci „mirul nu se încredinţează unui vas putred"[2]; iar ceea ce a păţit, dacă e supus pătimirii, ajungând netrebnic, aceea o va suferi în chip nevrednic cel care l-a adus [ofrandă].

8. Să ne facem, aşadar, vrednici prin pocăinţă, sau mai bine zis să ne aducem [ofrandă] pe noi înşine prin faptele pocăinţei Celui ce poate să facă vrednici din nevrednici; şi aşa să ne apropiem cu o nădejde ce nu va fi ruşinată şi cu credinţă privind nu simplu la ceea ce se vede, ci la cele ce nu se văd. Fiindcă Pâinea aceasta e ca o perdea care ascunde înăuntru dumnezeirea; acest lucru arătându-l dumnezeiescul Pavel spunea că El „ne-a înnoit o cale nouă şi vie prin

---

[2] GRIGORIE DIN NAZIANZ, *Tetrasticha* 2.

cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nedeosebind Trupul Domnului" [*1 Co* 11, 28], nedeosebind adică faptul că acest Trup fiind fără păcat nu va binevoi să locuiască într-un trup îndatorat păcatelor.

5. Căci dacă nu e cu putință să-și întindă mâinile spre Hristos și să se roage celui care nu le are curate de păcat și n-a îndepărtat mai întâi toată ura și gândurile care vin din aceasta — iar acest lucru îl arată iarăși Pavel zicând: „Vrem să vă rugați în tot locul ridicând mâini cuvioase, fără mânie și gânduri" [*1 Tim* 2, 8] —, și dacă n-avem îndrăznire spre Dumnezeu fiindcă n-am agonisit o conștiință necondamnată — cum spune ucenicul cel iubit al lui Hristos, [Ioan] Teologul: „Dacă inima noastră nu ne condamnă, avem îndrăznire la Dumnezeu" [*1 In* 3, 21] —, cum vom avea în noi înșine pe Dumnezeu și ne vom face concorporali cu El, dacă n-am îndepărtat mai întâi de la noi păcatele prin mărturisire, nici n-am curățit murdăria care se face sufletului de la ele prin milostenie, curăție, înfrânare, rugăciune și străpungere[a inimii] și celelalte fapte ale pocăinței? Sau nu cumva Dumnezeu nu va primi darul tău, dacă nu ești curat atât tu însuți, cât și el — iar acest lucru l-a arătat pe de o parte prin Cain care n-a fost atent la darurile lui, ci i-a zis: „Nu, dacă le-ai adus corect, dar nu le-ai împărțit corect" [*Fc* 4, 7], apoi prin Legea veche, care oprea să se aducă la casa lui Dumnezeu plata unei desfrânate [*Dt* 23, 19], iar mai apoi spunând prin Evanghelie: „Du-te mai întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi venind adu darul tău" [*Mt* 5, 24] —, dar îți va da ție, celui ce nu te-ai curățit mai înainte prin mărturisire și pocăință marele Lui dar, Trupul Său? Ce spui? Dumnezeu însă nu vrea nici măcar ca îndreptările Lui să fie grăite de o gură necurată, căci zice [Scriptura]: „Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce povestești îndreptările Mele și iei legământul Meu în gura ta?" [*Ps* 49, 19]. Nu lăsa deci legământul Său să fie luat într-o gură necurată, dar va da Trupul Său într-o asemenea gură?

6. De aceea să ne curățim mai înainte, fraților, și gura și trupul și gândirea, și să ne apropiem cu conștiință bună și curată. Căci dacă lucrătorii în aramă și aurarii care topesc

în jurul aramei aur sau argint sau altceva asemănător vrând să adauge prin lustruire floarea culorii, mai întâi le răzuiesc curăţind orice murdărie, cu cât mai mult noi, care urmează să fim auriţi într-un mod mai bun sau mai bine zis să fim îndumnezeiţi, trebuie să ne curăţim mai înainte de orice întinăciune a trupului şi a duhului? Căci nu ne facem strălucitoare numai suprafaţa, ca arama lustruită, ci toate cele dinăuntru. Să ne apropiem astfel după ce ne-am spălat mai înainte de petele din adâncul sufletului. Fiindcă aşa ne vom apropia şi de mântuire.

7. Dacă însă ne apropiem cu o rea conştiinţă, nedobândind prin mărturisire iertarea de la cel ce a primit puterea de a lega şi dezlega unele ca acestea, înainte de a ne fi întors de la Dumnezeu, înainte de a ne fi îndreptat după îndreptarul evlaviei, atunci ne apropiem negreşit spre osânda noastră şi pedeapsă veşnică, alungând înseşi îndurările dumnezeieşti şi răbdarea Lui faţă de noi, „căci am călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu, am socotit sânge comun sângele testamentului cu care ne-a sfinţit şi am batjocorit harul Duhului" [*Evr* 10, 29]. Căci cel care a rupt mantia împărătească şi cel care a aruncat-o în noroi, vor fi supuşi negreşit aceleiaşi osânde, iar cel care a vărsat un parfum în noroi şi cel ce l-a încuiat într-un vas împuţit au făcut acelaşi rău. Prin urmare, darul dumnezeiesc nu păţeşte nimic, căci este nepătimitor, dar zboară de la noi în chip nevăzut, căci „mirul nu se încredinţează unui vas putred"[2]; iar ceea ce a păţit, dacă e supus pătimirii, ajungând netrebnic, aceea o va suferi în chip nevrednic cel care l-a adus [ofrandă].

8. Să ne facem, aşadar, vrednici prin pocăinţă, sau mai bine zis să ne aducem [ofrandă] pe noi înşine prin faptele pocăinţei Celui ce poate să facă vrednici din nevrednici; şi aşa să ne apropiem cu o nădejde ce nu va fi ruşinată şi cu credinţă privind nu simplu la ceea ce se vede, ci la cele ce nu se văd. Fiindcă Pâinea aceasta e ca o perdea care ascunde înăuntru dumnezeirea; acest lucru arătându-l dumnezeiescul Pavel spunea că El „ne-a înnoit o cale nouă şi vie prin

---

[2] GRIGORIE DIN NAZIANZ, *Tetrasticha* 2.

perdea, adică prin trupul Său" [*Evr* 10, 20] şi prin el urcă la ceruri cetăţenia noastră — căci acolo e Pâinea aceasta —, şi intrăm în Sfânta Sfintelor cea adevărată prin ofranda în curăţie a trupului lui Hristos: „Să ne apropiem deci, fraţilor, cu inimă adevărată în certitudinea credinţei" [*Evr* 10, 22].

9. Căci de aceea se numesc Taine, pentru că nu este pur şi simplu ceea ce se vede, ci ceva duhovnicesc şi de nespus; şi dacă, precum spunea Domnul, „Duhul e ceea ce face viu, carnea nu foloseşte la nimic" [*In* 6, 63], dacă te uiţi numai la ceea ce apare, nu te vei folosi cu nimic, dar dacă te uiţi la Duhul, adică dacă vezi însăşi Pâinea care stă înainte în chip duhovnicesc, atunci te vei face viu împărtăşindu-te din ea. Căci Ea este „mâncarea care nu piere, ci rămâne spre viaţă veşnică" [*In* 6, 27], Pâinea cea adevărată Care coboară din cer, Care e vie şi dă viaţă lumii; pe Care cine nu o mănâncă, nu va fi viu, dar cel care o mănâncă va fi viu în veac, nu numai înviind, ci şi slobozit fiind de pedeapsă şi dobândind Împărăţia veşnică. Căci despre această Pâine Domnul le-a vorbit nu numai ucenicilor Lui la Cina cea de Taină, ci a glăsuit limpede învăţând deschis şi cu îndrăzneală în sinagogă şi spunând: „Pâinea pe Care Eu o voi da pentru viaţa lumii este trupul Meu" [*In* 6, 51], şi iarăşi: „Dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi. Cine mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică" [*In* 6, 53–54]. O, ce minune! Vai, ce măreţie a iubirii, pe care Dumnezeu a revărsat-o peste noi cu bogăţie! Ne-a născut din nou prin Duhul şi ne-am făcut un duh cu El, precum spune Pavel: „Cine se lipeşte de Domnul e un duh cu El" [*1 Co* 6, 17].

10. Deci ca să fim una cu El nu numai după duh, ci şi după trup, carne din carnea Lui şi os din oasele Lui, ne-a dăruit contactul intim cu El prin această Pâine. Căci orice iubire îşi are desăvârşirea printr-o unire, iar începutul dintr-o asemănare, de aceea un cuvânt vechi spune: „asemănare prietenie"[3]. Dar iubirea conjugală pare a avea ceva mai mult decât celelalte, „căci din această pricină va lăsa omul pe

---

[3] ARISTOTEL, *Etica nicomahică* II a 147; PLATON, *Phaidros* 307.

tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi vor fi cei doi un trup" [*Mt* 19, 5], „Taina aceasta mare este, spune dumnezeiescul Pavel, dar eu vorbesc despre Hristos şi despre Biserică" [*Ef* 5, 32]. Acolo deci se vor lipi într-un singur trup, nu şi într-un singur duh; noi însă prin împărtăşirea acestei Pâini dumnezeieşti nu ne lipim numai, ci ne amestecăm cu trupul lui Hristos şi devenim nu numai un trup, ci un duh cu El. Vezi că măreţia covârşitoare a iubirii lui Dumnezeu faţă de noi are loc şi se arată prin dăruirea acestei Pâini şi a acestui Pahar? Fiindcă potrivit Psalmistului, „jertfă şi ofrandă n-ai voit, dar ne-ai întocmit un trup" [*Ps* 39, 7; *Evr* 10, 5].

11. O, ce comuniune multiplă şi nespusă! Hristos S-a făcut frate cu noi, intrând în comuniune cu noi atât prin trup, cât şi prin sânge şi prin ele asemănându-Se nouă; ne-a câştigat robi adevăraţi ai Lui răscumpărându-ne prin acest Sânge; ne-a făcut prieteni ai Lui dăruindu-ne arătarea acestor Taine; ne-a legat şi armonizat cu Sine Însuşi prin împărtăşirea acestui sânge făcându-Se un trup cu noi. Dar şi Tată al nostru S-a făcut prin dumnezeiescul Lui botez şi ne hrăneşte la sânii Săi ca o mamă iubitoare pruncii sugari; şi, lucru încă şi mai mare şi mai uimitor, nu ne hrăneşte numai cu Sânge în loc de lapte, dar şi cu Trupul Său, şi nu numai cu Trupul Său, dar şi cu Duhul Lui, păstrând pururea nemicşorată nobleţea dată nouă de El, ducând spre o dorinţă mai mare şi împlinind această dorinţă, lăsându-Se nu numai văzut, ci şi atins şi făcut desfătarea noastră, şi ţinut de fiecare din noi în inimă şi în înseşi măruntaiele noastre, şi spunând: „Veniţi, mâncaţi Trupul Meu şi beţi Sângele Meu cei ce doriţi viaţă veşnică, ca să nu fiţi numai după chipul lui Dumnezeu, ci şi dumnezei şi împăraţi veşnici şi cereşti, îmbrăcaţi în Mine, Împăratul şi Dumnezeul cerului, înfricoşători pentru demoni, dar minunaţi pentru îngeri, fii iubiţi ai Tatălui ceresc, pururea vii, frumoşi la fiii oamenilor, locaş plăcut al preaînaltei Treimi.

12. Căci dacă prefigurarea acestui Trup l-a îndreptat pe Avraam [*Fc* 14, 18; 15, 6; 22, 2–19], dacă prefigurarea acestui Sânge i-a păzit în Egipt vii pe întâii-născuţi ai lui Israel

[*Iş* 12, 23], dacă prefigurarea acestui Sânge a curăţit şi sfinţit însăşi Sfânta Sfintelor, a arătat pe pământ un cort al Numelui lui Dumnezeu şi a făcut preoţi, arhierei şi unşi ai Domnului [*Iş* 16, 34; *Evr* 9, 11 sq], dacă prefigurarea a lucrat acestea, ce va lucra adevărul lor? Aaron nu intra fără această prefigurare în sanctuar, nici noi nu vom putea păşi în cele cereşti dacă nu ne împărtăşim de acest adevăr al lui, nici nu vom avea sălaş în ceruri, nici nu vom fi sălaş al Dumnezeului cerurilor, nici jertfă vie şi sfântă bineplăcută lui Dumnezeu; căci numai prin el am dobândit apropierea. „Căci ce folos ai de sângele meu, de mă cobor în stricăciune?", spune împăratul şi proorocul David [*Ps* 29, 9].

13. De aceea, să ne amestecăm sângele cu Sângele lui Dumnezeu, ca să ştergem stricăciunea din el, fiindcă mult şi negrăit folos e în acest Sânge. El ne face noi în loc de vechi, şi veşnici în loc de vremelnici; ne face nemuritori şi veşnic înfloritori, ca nişte pomi sădiţi lângă curgerile apelor [*Ps* 1, 3] dumnezeiescului Duh, din care se adună rod spre viaţă veşnică. Căci din rai ţâşnea un izvor sensibil şi adăpa faţa pământului născând râuri sensibile [*Fc* 2, 10]; dar din această Sfântă Masă, pe care potrivit psalmistului Hristos „ne-a gătit-o împotriva" demonilor şi patimilor „care ne necăjesc" [*Ps* 22, 5], ţâşneşte un izvor care naşte izvoare duhovniceşti, adapă suflete, le urcă până la cer şi întoarce ochii îngerilor spre frumuseţea în care se vede diversitatea înţelepciunii lui Dumnezeu [*Ef* 3, 10], îi aduce să dorească să se plece spre cele dăruite nouă printr-un asemenea Sânge. Căci apropiindu-ne de aceste Taine ne facem purpură împărătească, sau mai bine zis sânge şi trup împărătesc, şi ne prefacem — o, ce minune! — într-o filialitate dumnezeiască, întrucât strălucirea lui Dumnezeu vine tainic asupra noastră, ne învăluie în chip extraordinar, ne face unşi/hristoşi ai lui Dumnezeu şi ne dă putere să strălucim ca soarele în prezenţa Tatălui nostru potrivit făgăduinţei Lui [*Mt* 13, 43], numai să nu împiedice acest lucru vreo pată pusă pe sufletul celui ce se apropie.

14. De aceea, nu numai să ne curăţim înainte şi aşa să ne apropiem, dar să fim atenţi la noi înşine şi, după ce am

dobândit acest dumnezeiesc dar, să arătăm şi multă pază, ca să rămânem mai presus de patimi şi să vestim virtuţile Celui ce a binevoit a locui în noi plecând de la asemănarea cu El în acestea arătată în noi. Să ne gândim cu Cine ne unim şi de ce lucruri ne-am învrednicit şi, uimiţi de măreţia covârşitoare a darului şi a iubirii faţă de noi, să ne rânduim fapta, cuvântul şi gândul după „voinţa bună, bineplăcută şi desăvârşită" a lui Dumnezeu; fiindcă un sânge al unui nou testament întăreşte acest Nou Testament, adică Evanghelia lui Hristos, căci spune: „Un testament intră în vigoare după moarte" [*Evr* 9, 17]. Aşadar, împărtăşindu-ne de Sângele Testamentului lui Hristos, să nu-l facem lipsit de vigoare prin faptele noastre, ca să nu fim supuşi unei osânde şi pedepse veşnice, pentru că am socotit un sânge comun Sângele Testamentului în care am fost sfinţiţi [*Evr* 10, 29]. Căci pe cât de mare e făgăduinţa făcută celor ce păzesc sfinţirea din împărtăşire — căci e făgăduită Împărăţia cerurilor —, pe atât de mare e şi pedeapsa celor ce s-au făcut netrebnici după ce au primit darul; „căci dacă încălcând cineva legea lui Moise, e ucis fără milă, de o cât mai aspră pedeapsă se va învrednici cel ce a socotit sânge comun Sângele Testamentului şi a batjocorit acest mare har?" [*Evr* 10, 28–29].

15. Noi însă, fraţilor, vă rog să păzim pentru noi înşine nemicşorat harul lui Dumnezeu, întinzându-ne întregi spre ascultarea şi împlinirea sfintelor porunci şi aducându-ne pe noi înşine ofrandă lui Dumnezeu prin fapte, fiindcă şi Acela S-a dat pe Sine Însuşi pentru noi. Însuşi Tatăl L-a dat pe Fiul Său Unul-Născut pentru noi, Însuşi Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu S-a dat pe Sine Însuşi, iar noi nu ne vom da la rândul nostru pe noi înşine nu pentru Acela, ci pentru noi înşine? Cum însă ne vom da pe noi înşine lui Hristos Care S-a dat pe Sine Însuşi pentru noi? Dacă vom îmbrăţişa iubirea faţă de El şi a unora faţă de alţii; dacă ne vom smeri sub mâna tare a lui Dumnezeu şi din pricina Lui atât faţă de noi înşine, cât şi unii faţă de alţii „negândind la cele înalte, ci lăsându-ne duşi spre cele smerite" [*Rm* 12, 16]; dacă ne vom răstigni după putinţă trupul îm-

preună cu patimile şi cu poftele lui [*Ga* 5, 24], „dacă ne vom omorî mădularele noastre pământeşti, beţia, desfrânarea, necurăţia, lăcomia, şi orice patimă rea" [*Col* 3, 5]; dacă vom muri pentru păcat şi vom trăi pentru virtute.

16. Fiindcă acestea ne învaţă trupul răstignit al lui Hristos care ne este pus înainte spre hrană; căci de El suntem în acelaşi timp hrăniţi şi învăţaţi să avem comuniune cu virtuţile şi pătimirile Lui, ca să trăim şi să împărăţim veşnic împreună cu El. Acest lucru l-a vestit mai dinainte spunând prin prorocul David: „Jertfa de laudă Mă va slăvi, şi acolo e calea în care îi voi arăta lui mântuirea Mea" [*Ps* 49, 23]. Căci, întrucât e celebrat spre aducerea-aminte a celor săvârşite de El pentru noi, este o jertfă de mulţumire, de slavă şi de laudă pentru El. Şi întrucât Însuşi Trupul şi Sângele lui Hristos stă înainte cu adevărat, El grăieşte lui Dumnezeu şi Tatăl mult mai bine decât sângele lui Abel — fiindcă acela striga la Dumnezeu împotriva fratelui său [*Fc* 4, 10], dar Acesta strigă pentru noi, al căror frate a socotit lucru vrednic să se facă Hristos, făcându-ni-l milostiv şi împăcându-ne cu Tatăl Cel mai de sus —, ne grăieşte însă şi nouă, arătându-ne limpede calea iubirii, fiindcă El S-a golit pe Sine Însuşi până la noi din iubirea Lui pentru noi şi Şi-a pus sufletul pentru noi arătându-ne calea smereniei, „pentru că în smerenia Sa judecata Lui s-a ridicat, şi a fost adus ca o oaie spre junghiere" [*Is* 53, 7], calea ascultării, pentru că El Însuşi a ascultat de Tatăl până la cruce şi moarte [*Flp* 2, 8], calea care ne dăruie prin omorârea patimilor viaţă veşnică. Pentru că şi El S-a făcut mort, şi iată e viu în veci făcându-i vii pe cei ce se lipesc de El prin virtute şi credinţă, slăvindu-i şi fiind slăvit de ei, împreună cu Părintele Său fără de început şi cu preasfântul, bunul şi de viaţă făcătorul Său Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Calist şi Ignatie Xanthopouloi
(sfârşitul secolului XIV)

Despre Sfânta Cuminecătură şi câte lucruri bune ne oferă împărtăşirea şi cuminecarea continuă cu Ea cu conştiinţă curată[1]

Dar nimic nu conlucrează şi nu contribuie astfel la curăţirea sufletului, la luminarea minţii şi sfinţirea trupului, şi la transformarea mai dumnezeiască şi nemurirea amândurora, ca şi la îndepărtarea patimilor şi demonilor sau, mai potrivit spus, la unirea şi contactul şi amestecul dumnezeiesc şi suprafiresc cu Dumnezeu, ca împărtăşirea şi cuminecarea continuă, pe cât e cu putinţă omului, din inimă şi dispoziţie sinceră, cu sfintele, preacuratele, nemuritoarele şi de viaţă făcătoarele Taine, cu Însuşi scumpul Trup şi Sânge al Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos. De aceea e foarte necesar să tratăm în parte despre aceasta şi în compunerea acestei lucrări, şi aşa să punem capăt cuvântului.

Acest lucru e vădit nu numai din cele ce le grăiesc sfinţii, ci mult mai mult din grăirile Vieţii Înseşi şi ale Adevărului Însuşi; căci spune: „Eu sunt Pâinea Vieţii" [*In* 6, 48]. Şi: „Aceasta este Pâinea care se pogoară din cer, pentru ca tot cel ce mănâncă din Ea să nu moară. Eu sunt Pâinea cea vie, Care S-a pogorât din cer. De va mânca cineva din Pâinea aceasta, viu va fi în veci. Iar Pâinea pe care Eu o voi da pentru viaţa lumii este Trupul Meu" [*In* 6, 50–52]. Şi: „De

[1] Cap. 91–92 ale *Metodei şi canonului riguros pentru cei care-şi aleg viaţa isihastă* a cuvioşilor CALIST ŞI IGNATIE XANTHOPOULOI (de la sfârşitul secolului XIV): *Philokalia*, ed. V, vol. IV, Atena, 1991, p. 284–289.

nu veți mânca Trupul Fiului Omului și nu veți bea Sângele Lui, nu veți avea viață întru voi. Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică" [*In* 6, 53–54]. Și iarăși: „Căci Trupul Meu este mâncare și Sângele Meu este adevărată băutură. Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el. Așa cum Tatăl Cel Viu M-a trimis pe Mine și Eu viez prin Tatăl, tot astfel cel ce Mă mănâncă pe Mine va via prin Mine. Aceasta este Pâinea care S-a pogorât din cer, nu ca a părinților voștri care au mâncat mană și au murit; cel ce va mânca Pâinea aceasta, viu va fi în veac" [*In* 6, 53–58].

Iar purtătorul de Hristos Pavel zice acestea: „Fraților, eu am primit de la Domnul ceea ce v-am predat vouă: Că Domnul Iisus, în noaptea în care a fost vândut, a luat pâine și, mulțumind, a frânt și a zis: «Luați, mâncați; acesta este Trupul Meu Cel ce se frânge pentru voi. Aceasta să faceți spre pomenirea Mea.» Asemenea și paharul după cină, zicând: «Acest pahar este Legea cea Nouă întru Sângele Meu. Aceasta să faceți ori de câte ori veți bea, spre pomenirea Mea.» Fiindcă de câte ori veți mânca pâinea aceasta și veți bea paharul acesta, moartea Domnului o vestiți până când El va veni. Astfel, oricine va mânca pâinea sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi față de Trupul și Sângele Domnului. Să se cerceteze dar omul pe sine, și așa să mănânce din Pâine și să bea din Pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului. De aceea sunt mulți dintre voi neputincioși și bolnavi și mulți au murit. Că dacă ne-am judeca noi înșine, nu am mai fi judecați; dar când ne judecă Domnul, ni se dă o pedeapsă, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea" [*1 Co* 11, 23–32].

Scrie însă și Gură de Aur: „E necesar să învățăm ce este minunea Tainelor și pentru ce s-au dat, și care e folosul lucrului. Suntem un trup [*Rm* 12, 15] și mădulare ale trupului Domnului nostru Iisus Hristos și din vasele Lui [*Ef* 5, 30]. Iar cei care au fost inițiați [în acestea] să urmeze celor spuse. Deci, ca să nu devenim aceasta numai prin iubire, ci să ne amestecăm în mod real cu acel trup, acest

lucru are loc prin hrană, pe care ne-a dăruit-o vrând să ne arate dorul pe care-l are față de noi. De aceea S-a amestecat pe Sine Însuşi cu noi şi a amestecat trupul Lui în noi, ca să devenim un trup unit cu Capul, căci acest lucru e propriu celor ce se doresc cu tărie. Sugerând deci acest lucru, Iov spunea despre casnicii săi, cărora le era drag în chip covârşitor, că arătându-şi dorul lor spuneau: «Cine ne va da să ne săturăm de carnea lui?» [*Iov* 31, 31]. De aceea şi Hristos a făcut acest lucru ridicându-ne la o prietenie şi mai mare şi arătându-ne dorul Lui față de noi, neoferindu-Se pe Sine celor ce-L doresc doar ca să-L vadă, ci şi ca să fie atins, să-L mănânce şi să se implânte în trupul Lui şi să se împletească cu el, şi aşa să-şi sature tot dorul"[2].

Şi iarăşi: „Cei ce se împărtăşesc de preasfântul Trup şi scumpul Sânge stau împreună cu îngerii, cu arhanghelii şi cu puterile de sus, îmbrăcați în însăşi haina împărătească a lui Hristos şi având armele cele duhovniceşti; dar n-am spus încă nimic, căci sunt îmbrăcați în Împăratul Însuşi. Dar aşa cum taina e mare, înfricoşătoare şi minunată, aşa dacă te apropii cu curăție, te apropii spre mântuire; dar dacă te apropii cu conştiință rea, te apropii spre osândă şi pedeapsă, căci «cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie Trupul şi Sângele Domnului, osândă îşi mănâncă şi bea» [*1 Co* 11, 27]. Căci dacă cei ce pătează purpura împărătească sunt pedepsiți la fel cu cei care o rup, nu e nimic neverosimil ca şi cei ce primesc cu cuget necurat Trupul să suporte aceeaşi pedeapsă cu cei care L-au rupt prin piroane. Vezi deci cât de înfricoşătoare a arătat Pavel că e pedeapsa spunând: «Călcând cineva Legea lui Moise, e ucis fără milă pe cuvântul a doi sau trei martori; gândiți-vă: cu cât mai aspră fi-va pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu şi a nesocotit sângele testamentului cu care s-a sfințit» [*Evr* 10, 28–29]"[3].

Sau: „Câți deci ne împărtăşim cu acest Trup, câți gustăm din acest Sânge se înțelege că gustăm din Cel care şade

---

[2] *Omilia 45 la Ioan*, 2; *PG* 59, 260.

[3] *Omilia 45 la Ioan*, 4; *PG* 59, 262.

sus, Care e închinat de îngeri, de Cel aproape de Puterea cea curată. Vai, câte drumuri ne duc spre mântuire? Ne-a făcut trupul Său, ne-a dat trupul Său. Şi nimic din acestea nu ne îndepărtează de rele; o, ce insensibilitate! O, ce nesimţire!"[4].

Şi iarăşi: „Un preot minunat mi-a povestit că s-a învrednicit să vadă şi să audă aceasta: că pe cei ce urmează să plece de aici, de se întâmplă să se împărtăşească cu conştiinţă curată, când vor muri, îngerii îi vor duce escortându-i la cer din pricina Celui cu Care s-au împărtăşit"[5].

Iar dumnezeiescul Ioan Damaschinul zice[6]: „Întrucât suntem dubli şi compuşi, şi naşterea noastră trebuie să fie dublă. Asemenea şi mâncarea compusă. Aşadar, naşterea ni se dă prin apă şi prin Duh, iar mâncarea e însăşi Pâinea Vieţii, Domnul nostru Iisus Hristos Care S-a pogorât din cer." „Şi aşa cum la Botez, întrucât oamenii au obiceiul de a se spăla cu apă şi a se unge cu untdelemn, a unit cu untdelemnul şi apa harul Duhului şi a făcut-o baie a naşterii din nou, tot aşa, întrucât avem obiceiul de a mânca pâine şi de a bea apă şi vin, a unit cu ele dumnezeirea Lui şi le-a făcut Trupul şi Sângele Lui, ca prin cele obişnuite şi potrivit firii să ajungem în cele mai presus de fire." „E un trup unit într-adevăr cu Dumnezeirea, trupul din Sfânta Fecioară; nu pentru că pogoară din cer însuşi trupul înălţat, ci pentru că Însăşi Pâinea şi Vinul se prefac în Trupul şi Sângele lui Dumnezeu. Iar dacă ai să cauţi cum anume are loc aceasta, să-ţi fie de ajuns să auzi că se face prin Duhul Sfânt, aşa cum Domnul a dat subzistenţă trupului pentru El Însuşi şi în El Însuşi din Sfânta Născătoare de Dumnezeu prin Duhul Sfânt şi mai mult nu cunoaştem nimic decât că Cuvântul lui Dumnezeu e adevărat, activ şi atotputernic, dar modul e de necercetat." „Celor ce se împărtăşesc cu credinţă şi cu vrednicie li se face spre iertarea păcatelor, spre viaţa veşnică şi spre păzirea sufletului şi a trupului, dar

---

4 *Omilia 3 la Efeseni*, 1; *PG* 62, 27.

5 *Despre preoţie* VI, 4; *PG* 48, 681.

6 *Expunerea exactă a credinţei ortodoxe* IV, 12; *PG* 94, 1117–1140.

celor ce se împărtăşesc cu necredinţă şi nevrednicie li se face spre osândă şi pedeapsă, ca şi moartea Domnului."
„Pâinea şi Vinul nu sunt o prefigurare a Trupului şi Sângelui lui Hristos, ci Însuşi Trupul îndumnezeit al lui Hristos şi Însuşi Sângele Lui; căci zice: «Trupul Meu e adevărată mâncare, iar Sângele Meu e adevărată băutură» [*In* 6, 55]."
„E Trup şi Sânge al lui Hristos care intră în alcătuirea [constituirea] sufletului şi trupului nostru, necheltuindu-se, nestricându-se neducându-se în afară, ci intrând în fiinţa şi conservarea noastră, curăţitor de orice murdărie, căci şi aurul dacă a luat o pată se curăţă prin arderea judecăţii, ca să fim osândiţi în veacul viitor împreună cu lumea [*1 Co* 11, 52]. Curăţindu-ne prin el ne unim cu Trupul lui Hristos şi cu Duhul Lui şi devenim trup al lui Hristos. Aceasta e Pâinea, pârga Pâinii viitoare, Care e spre fiinţă [*Mt* 6, 11], căci expresia «spre o fiinţă» o arată fie pe cea viitoare, adică a veacului viitor, fie pe cea luată spre conservarea fiinţei noastre. Trupul Domnului e Duh făcător de viaţă, fiindcă a fost zămislit din Duhul făcător de viaţă. Iar aceasta o spun nu desfiinţând firea trupului, ci vrând să arăt că e făcător de viaţă şi dumnezeiesc. Ele se numesc prefigurări ale celor viitoare nu ca nefiind cu adevărat Trup şi Sânge al lui Hristos, ci pentru că de Dumnezeirea lui Hristos ne împărtăşim acum prin ele, iar atunci numai prin vedere."

Iar dumnezeiescul Macarie spune: „Precum vinul se amestecă în toate mădularele celui ce îl bea şi vinul ajunge în el şi el în vin, tot aşa şi cel ce bea Sângele lui Hristos se adapă cu Duhul dumnezeiesc, şi Acesta se amestecă în sufletul desăvârşit şi sufletul în el. Şi sfinţindu-se astfel, se face vrednic de Domnul. Căci «toţi, zice, ne-am adăpat din Acelaşi Duh» [*1 Co* 12, 13]. Iar prin Pâinea Euharistiei cei ce se împărtăşesc cu vrednicie se învrednicesc să se facă părtaşi ai Duhului Sfânt, şi aşa sufletele vrednice pot să fie vii în veci. Şi aşa cum pentru trup viaţa nu vine de la trup, ci din afara lui, adică din pământ, tot aşa Dumnezeu a binevoit ca sufletul să aibă mâncare, băutură, haină, care sunt viaţa adevărată a sufletului, nu din firea Lui, ci din Dumnezeirea Lui, din Duhul şi Lumina Lui; căci El are firea dumne-

zeiască şi ca Pâine a Vieţii pe Cel ce a spus: «Eu sunt Pâinea Vieţii» [*In* 6, 48] şi ca Apă Vie [*In* 7, 38] şi ca Vin care veseleşte [*Ps* 103, 15] şi ca Untdelemn al veseliei [*Ps* 44, 8]"[7].

Iar Sfântul Isidor [Pelusiotul] spune: „Împărtăşirea dumnezeieştilor Taine se numeşte cuminecare/comuniune, fiindcă ne dăruie unirea cu Hristos şi ne face părtaşi ai Împărăţiei Lui"[8].

Iar Sfântul Nil zice: „E cu neputinţă să se mântuiască altfel credinciosul şi să primească iertarea greşelilor şi să dobândească Împărăţia cerurilor, dacă nu se împărtăşeşte cu frică, cu credinţă şi cu dragoste din Trupul şi Sângele lui Hristos cel tainic şi preacurat"[9].

La fel scrie şi Marele Vasile în scrisoarea către patriciana Cezaria: „Bun şi folositor lucru este cuminecarea şi împărtăşirea în fiecare zi cu Sfântul Trup şi Sânge al lui Hristos, încât El Însuşi a spus limpede: «Cine mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu rămâne în Mine şi Eu în el, şi are viaţă veşnică» [*In* 6, 56]. Căci cine se îndoieşte că împărtăşirea continuă de viaţă e altceva decât o viaţă înmulţită? Noi, aşadar, ne cuminecăm de patru ori în fiecare săptămână: duminica, miercurea, vinerea şi sâmbăta, precum şi în celelalte zile, dacă se face pomenirea vreunui sfânt"[10]. Fiindcă în aceste zile liturghisea sfântul, căci nu putea în fiecare zi, fiind înghesuit de atâtea griji.

Spunea şi sfântul [avvă] Apollo că „dacă e cu putinţă, monahul trebuie să se cuminece în fiecare zi cu tainele lui Hristos. Căci cel ce se depărtează pe sine de la ele se depărtează de la Dumnezeu. Iar cel ce face acest lucru în mod continuu, primeşte în mod continuu Trupul, căci spune glasul mântuitor: «Cine mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu rămâne în Mine şi Eu în el» [*In* 6, 56]. Aşadar, acest lucru le este de folos monahilor, care fac încontinuu pomenirea Patimii mântuitoare. Prin urmare, unul ca acesta

---

[7] *Cuvântul 22* din Colecţia B.

[8] *Epistola* I, 228; *PG* 78, 325A.

[9] *Epistola* III, 280; *PG*, 79, 521D.

[10] *Epistola* 93; *PG* 32, 484.

trebuie să fie gata în fiecare zi şi să se pregătească astfel încât să fie întotdeauna vrednic de primirea Sfintelor Taine, fiindcă aşa ne învrednicim şi de iertarea păcatelor”[11].

Zice şi Sfântul Ioan Scărarul: „Dacă un trup care se atinge de un alt trup se transformă în ce priveşte lucrarea lui, cum nu se va transforma cel ce se atinge cu mâini nevinovate de Trupul lui Dumnezeu?”[12].

Iar în *Pateric* stă scris: „Ioan din Bostra, bărbat sfânt şi având putere împotriva duhurilor necurate, a întrebat nişte demoni care locuiau în nişte fetiţe înnebunite şi aflate în chip rău sub înrâurirea lucrării lor, spunând: «De care lucruri vă temeţi de la creştini?» Iar ei i-au spus: «Aveţi întradevăr trei lucruri mari: unul pe care-l purtaţi la gâtul vostru, altul cu care vă spălaţi în biserică şi altul pe care-l mâncaţi în adunare.» Şi întrebându-i iarăşi: «De acestea trei de care vă temeţi mai mult?» Iar ei au răspuns: «Dacă aţi păzi bine lucrul cu care vă împărtăşiţi, nimeni dintre noi n-ar putea face nedreptate vreunui creştin.» Iar lucrurile de care duşmanii se tem cel mai mult sunt: crucea, botezul şi cuminecătura.”

---

[11] *Istoria lausiacă* 72; *PG* 73, 1161.

[12] *Scara* 28, 52; *FR* IX, 1980, p. 415.

Sfântul Simeon al Tesalonicului
(† 1429)

Despre faptul că toți trebuie să se împărtășească încontinuu cu înfricoșătoarele Taine, întrucât e un lucru folositor mai presus de toate[1]

Mai trebuie să ne îngrijim în permanență neîncetat și în toată vremea de cele ce țin de sfârșitul nostru înfricoșat și inevitabil. Acest lucru ne este la fel de folositor ca și vederea, precum și faptul de a ne aduce aminte de Dumnezeu ne este la fel de folositor ca și acela de a respira aerul; căci zice [Scriptura]: „Adu-ți aminte de cele de pe urmă ale tale și nu vei greși niciodată" [*Sir* 7, 36], și: „Pregătește pentru ieșire [din viață] cele ale tale" [*Pr* 24, 27]. Pentru aceasta e toată purtarea noastră de grijă, sunt toate fugile de lume, pustietățile și ascezele: ca atunci când vine sfârșitul să fim găsiți gata; fiindcă Cel ce a venit să ne mântuiască și ne-a mântuit, ne învață așa: „Fiți gata, pentru că nu știți ceasul în care vine Domnul vostru!" [*Lc* 12, 40], și: „De ar ști stăpânul casei ceasul în care vine hoțul, ar veghea și n-ar lăsa să fie prădată casa lui" [*Mt* 24, 43], și: „Voi să fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți va veni Fiul Omului" [*Mt* 24, 44]. De aceea noi toți trebuie să fim mereu gata de ieșire și să nu ne îngrijim doar de cele de aici lăsate altora, ci de cele ce sunt cu noi înșine, ca nu cumva astăzi să se ceară de la noi sufletele noastre. Și care va fi atunci folosul pentru cele de care ne facem griji? Drept pentru care trebuie să nu ne îngrijim de cele prezente, ci să ne smerim, să facem pocăință și să ne mărturisim lui Dumnezeu și pe El să-L che-

[1] Cap. 360 din *Dialog; PG* 155, 669–673.

măm spre milă şi să ne grăbim să ne împărtăşim cu cuminecarea tainică şi să facem acest lucru încontinuu cu luare-aminte [atenţia] şi smerenia sufletului: pentru că aceasta înseamnă a fi noi cu Dumnezeu şi a fi Dumnezeu cu noi, lucru pentru care S-a şi întrupat. De aceea ne-a predat aceste Taine, ca să fim una cu El, şi noi arhiereii şi preoţii slujitori să ne împărtăşim continuu din aceste înfricoşătoare taine cu luare-aminte [atenţie], străpungere[a inimii] şi mărturisire, dar şi ceilalţi să se desfăteze încontinuu de cuminecare în mărturisire, în zdrobirea şi evlavia sufletului, şi nimeni din cei ce se tem şi iubesc pe Domnul să nu lase să treacă patruzeci de zile, ci pe cât îi e puterea şi luarea-aminte [atenţia] să se apropie şi mai des de cuminecarea cu Hristos, în fiecare duminică dacă e cu putinţă, mai cu seamă bătrânii şi bolnavii, pentru că acest lucru e pentru noi viaţa şi puterea. Iar dacă unii se tem de moarte, să fie mai sârguitori spre cuminecare, şi să nu se teamă să se cuminece cu Viaţa ca unii lipsiţi de minte — căci ei zic: Să nu ne împărtăşim ca să nu murim! —, căci mai degrabă vei muri dacă nu te vei împărtăşi cu sfânta Cuminecătură. Fiindcă aceasta e pentru tine viaţa, sănătate, putere şi merinde pentru viaţa veşnică aceea, şi dacă vei fi vrednic să vieţuieşti acolo, vei dobândi mai mult şi din viaţa de faţă, care n-are niciun folos, fiindcă aceasta e doar o alergare ostenitoare care duce la un sfârşit şi la stricăciune, o luptă fără măsură şi fără capăt, o plată nefolositoare, un drum plin de toată frica şi tulburarea şi pentru cei ce înţeleg o viaţă neiubită ca una nearătată şi stricăcioasă, care te fură mereu şi e foarte plină de griji. Dar cuminecarea Tainelor lui Hristos o vei găsi pricină de viaţă şi de putere, pentru că El este Cel de care atingându-se femeia cu scurgere de sânge s-a vindecat, de care atingându-Se numai El leproşii s-au curăţit şi la atingerea mâinii Căruia morţii au înviat; deci şi pe tine te va face viu, nu mort. Iar dacă ţi s-a gătit sfârşitul şi ţi-a venit vremea, apropie-te mai mult, ca să-L primeşti drept arvună, căci El îţi va fi acolo şi viaţa şi hrana şi lumina şi odihna; şi dacă te vei împărtăşi din El aici, vei fi miluit şi vei avea încă de aici pârga vieţii Lui şi vei fi îm-

măm spre milă şi să ne grăbim să ne împărtăşim cu cuminecarea tainică şi să facem acest lucru încontinuu cu luare-aminte [atenţia] şi smerenia sufletului: pentru că aceasta înseamnă a fi noi cu Dumnezeu şi a fi Dumnezeu cu noi, lucru pentru care S-a şi întrupat. De aceea ne-a predat aceste Taine, ca să fim una cu El, şi noi arhiereii şi preoţii slujitori să ne împărtăşim continuu din aceste înfricoşătoare taine cu luare-aminte [atenţie], străpungere[a inimii] şi mărturisire, dar şi ceilalţi să se desfăteze încontinuu de cuminecare în mărturisire, în zdrobirea şi evlavia sufletului, şi nimeni din cei ce se tem şi iubesc pe Domnul să nu lase să treacă patruzeci de zile, ci pe cât îi e puterea şi luarea-aminte [atenţia] să se apropie şi mai des de cuminecarea cu Hristos, în fiecare duminică dacă e cu putinţă, mai cu seamă bătrânii şi bolnavii, pentru că acest lucru e pentru noi viaţa şi puterea. Iar dacă unii se tem de moarte, să fie mai sârguitori spre cuminecare, şi să nu se teamă să se cuminece cu Viaţa ca unii lipsiţi de minte — căci ei zic: Să nu ne împărtăşim ca să nu murim! —, căci mai degrabă vei muri dacă nu te vei împărtăşi cu sfânta Cuminecătură. Fiindcă aceasta e pentru tine viaţa, sănătate, putere şi merinde pentru viaţa veşnică aceea, şi dacă vei fi vrednic să vieţuieşti acolo, vei dobândi mai mult şi din viaţa de faţă, care n-are niciun folos, fiindcă aceasta e doar o alergare ostenitoare care duce la un sfârşit şi la stricăciune, o luptă fără măsură şi fără capăt, o plată nefolositoare, un drum plin de toată frica şi tulburarea şi pentru cei ce înţeleg o viaţă neiubită ca una nearătată şi stricăcioasă, care te fură mereu şi e foarte plină de griji. Dar cuminecarea Tainelor lui Hristos o vei găsi pricină de viaţă şi de putere, pentru că El este Cel de care atingându-se femeia cu scurgere de sânge s-a vindecat, de care atingându-Se numai El leproşii s-au curăţit şi la atingerea mâinii Căruia morţii au înviat; deci şi pe tine te va face viu, nu mort. Iar dacă ţi s-a gătit sfârşitul şi ţi-a venit vremea, apropie-te mai mult, ca să-L primeşti drept arvună, căci El îţi va fi acolo şi viaţa şi hrana şi lumina şi odihna; şi dacă te vei împărtăşi din El aici, vei fi miluit şi vei avea încă de aici pârga vieţii Lui şi vei fi îm-

preună cu El mereu, iar vrăjmaşii vor fugi de la tine, căci nu vor putea ceva împotriva ta, întrucât ai luat cu tine Focul de nestins. Aşadar cine s-a apropiat de sfârşit să se mărturisească, să facă pocăinţă, să se pregătească în toate, şi cel nedesăvârşit în haina [monahală] să se desăvârşească, ca să nu plece de aici nedesăvârşit şi fără haina desăvârşirii ultime. Căci şi în aceasta îi ştiu nepăsători pe cei mai mulţi, aşa cum mai înainte unii erau nepăsători faţă de Botez şi nu mai ajungeau la el, pentru că aşa cum cel nebotezat nu e creştin, şi cel nedesăvârşit în haina [monahală] nu va fi monah. Cele privitoare la aceasta să le înveţe de la dascălii Bisericii, mai ales de la Vasile şi Grigorie, şi cuvântările acestora privitoare la Botez tu să le iei cu referire la haina [monahală] şi pocăinţă. Iar cine n-a ajuns să fie monah, să devină spre sfârşitul său; căci este cel mai mare dar, pecete împărătească, al doilea Botez, curăţă de păcate, dă daruri şi haruri, înarmează şi scoate de la vrăjmaşi, ne înfăţişează la Împăratul şi ni-L face prieten. Dacă vei veni la El, te vei lumina şi nu vei fi ruginit; dacă vei fi fricos, nu vei face pocăinţă şi vei fi moale, şi cum vei vedea pe Împăratul? Pocăieşte-te totuşi măcar în cuvinte, cheamă preotul care are putere, smereşte-te, mărturiseşte-te, pocăieşte-te cu adevărat, căci se apropie de tine Împărăţia cerurilor, cere iertare, fă milostenie din câte ai, dă înapoi nedreptatea făcută, dacă poţi dă înapoi împătrit ca Zaheu cele pe care le-ai dobândit prin înşelăciune, opreşte-te de la a mai face răul, depărtează de la tine femeia desfrânată, alungă de la tine femeia adulteră, împacă-te cu cel ce te-a lovit, dă pace şi primeşte pace, ca să fii împreună cu prietenii lui Hristos, fă milă, ca să dobândeşti mila dumnezeiască, pune să ţi se săvârşească cele ale sfântului untdelemn după porunca Apostolului [*Iac* 5, 14] crezând că vei afla ştergerea păcatelor şi ridicarea din boală; şi dacă ai aflat iertare, dacă prin mila lui Dumnezeu te-ai vindecat la trup şi te-ai ridicat din boală, mulţumeşte şi săvârşeşte făgăduinţa rămânând în pocăinţă, şi aşteaptă iarăşi sfârşitul, căci va veni şi este aproape; şi să nu fugi vreodată de le, ci să fii gata permanent de el. De multe ori îţi spun aceasta: „Fii gata", fiindcă şi Mântuitorul

spune mereu aceasta: „Fiţi gata”, adică întotdeauna. Şi dacă ai fost chemat la moarte, fă aşa încât să fii găsit gata, să fii cu Dumnezeu şi rânduit împreună cu prietenii Lui şi să te desfătezi de bucuria şi desfătarea pe care o doreşti. Căci în chip înşelător te mângâie aici pe tine, care nu cunoşti plăcerea, plăcerea nenorocită. Deci dacă o vrei pe cea adevărată, urăşte-o pe cea de acum şi a trupului, ca să o dobândeşti pe cea adevărată şi care n-are sfârşit. Acestea fie deci spuse despre cei ce pleacă de aici ca trebuind să fie făcute de ei.

Sfântul Nicolae Cabasila
(† cca 1393)

Din *Tâlcuire la dumnezeiasca Liturghie*[1]

1. Care e înţelesul întregii lucrări sfinte [a Liturghiei] într-un rezumat

1. Lucrul/opera sfintei celebrări a sacrelor Taine e prefacerea darurilor în dumnezeiescul Trup şi Sânge, iar scopul/sfârşitul ei e sfinţirea credincioşilor care prin ele primesc iertarea păcatelor, moştenirea Împărăţiei cerurilor şi unele ca acestea.

2. Drept pregătire şi contribuţie la acel lucru şi la acest scop sunt rugăciuni, psalmodii, citiri din Sfintele Scripturi şi, simplu spus, toate cele făcute şi spuse în chip sacru înainte de sfinţirea darurilor şi după sfinţirea lor. Căci dacă Dumnezeu ne dă gratis toate cele sfinte şi noi nu-I aducem nimic în locul lor, ci ele sunt la modul absolut haruri, totuşi el cere cu necesitate de la noi să ne facem destoinici de a le primi şi păzi, şi nu i-ar face părtaşi la sfinţire pe cei ce nu au această dispoziţie. Aşa ne botează, aşa ne unge, aşa ne ospeţeşte şi ne face părtaşi ai acestei înfricoşătoare Mese.

3. Acest lucru l-a arătat în parabola semănătorului, căci zice. „Ieşit-a semănătorul" nu ca să are ţarina, ci ca „să semene" [*Mt* 13, 3], întrucât aratul şi toată pregătirea trebuie să fie aduse de noi.

---

[1] Trad. după ed. S. Salaville: NICOLAS CABASILAS, *Explication de la Divine Liturgie* (*SC* 4 bis), Paris, 1967, p. 56–68, 222–225, 236–252.

4. Aşadar, întrucât pentru ordinea Tainelor era necesar să le întipărim stând bine şi pregătiţi, se cădea ca acest lucru să existe în însăşi compunerea sacrei celebrări, şi el chiar există. Fiindcă acest lucru îl pot face în noi rugăciunile, psalmii şi orice alt lucru ce se face şi spune în chip sacru în ea. Căci ele ne sfinţesc şi dispun atât pentru a le primi frumos, cât şi pentru a păstra sfinţirea şi a rămâne în posesia ei.

5. Ne sfinţesc însă în două moduri. Un mod e cel în care ne folosim plecând de la înseşi aceste rugăciuni, psalmi şi citiri. Căci rugăciunile ne întorc spre Dumnezeu şi ne oferă iertarea păcatelor, iar psalmii ni-L fac în chip asemănător milostiv şi ne atrag îndurarea de acolo; fiindcă spune [Psalmistul]: „Jertfeşte lui Dumnezeu jertfă de laudă, şi te voi izbăvi iar tu Mă vei preamări" [*Ps* 49, 14–15]. Iar citirile sacrelor Scripturi care ne vestesc bunătatea şi prietenia faţă de oameni a lui Dumnezeu, ca şi dreptatea şi judecata Lui, sădesc în sufletele noastre frica Lui şi aprind iubirea faţă de El, şi aşa insuflă multă înflăcărare spre păzirea poruncilor Lui. Iar toate acestea făcând mai frumos şi mai dumnezeiesc sufletul atât preotului, cât şi poporului, îi fac pe amândoi destoinici spre primirea şi păstrarea cinstitelor Daruri, care e scopul lucrării sfinte, iar pe preot în particular îl pregătesc să fie vrednic pentru celebrarea jertfei, care, precum s-a zis, e lucrul/opera acestei iniţieri în taină. [...]

6. Alt mod însă de a fi sfinţit de aceasta şi de toate cele celebrate în această lucrare sfântă e cel prin care vedem întipărit în acestea pe Hristos, lucrările şi pătimirile Lui pentru noi. Căci în psalmi, în citiri şi în toate cele făptuite de preot prin toată celebrarea e semnificată economia lui Hristos: primele rituri ale lucrări sfinte arătând primele ei acte, iar următoarele pe celelalte, iar ultimele pe cele de după acelea. Şi astfel cei ce le văd pe acestea au putinţa de a avea înaintea ochilor toate acelea; căci sfinţirea darurilor, care e însăşi jertfa, „vesteşte moartea" [*1 Co* 11, 26], învierea şi înălţarea, pentru că aceste cinstite daruri se prefac în Însuşi Trupul Domnului care a primit toate acestea, cel răstignit, cel înviat, cel înălţat la cer; iar cele dinainte de

jertfă arată cele dinainte de moarte, venirea Sa, arătarea Sa, manifestarea Lui desăvârşită; iar cele de după jertfă arată „făgăduinţa Tatălui" [*Lc* 24, 49; *FA* 1, 4], cum a spus El Însuşi, pogorârea Duhului Sfânt la Apostoli, întoarcerea neamurilor păgâne prin aceia şi comuniunea lor [cf. *In* 11, 52].

7. Şi întreaga iniţiere în taină e ca o unică icoană a unui unic corp, al vieţii Mântuitorului, care aduce sub privire toate părţile ei de la început până la sfârşit în ordinea şi armonia lor reciprocă. [...]

11. Iar cele făcute în celebrarea darurilor se raportează toate la economia Mântuitorului, ca spectacolul lor pus înaintea ochilor noştri să ne sfinţească sufletele şi aşa să ne facem destoinici pentru primirea Sacrelor Daruri. Căci aşa cum atunci când s-a făcut a înviat lumea, aşa şi contemplată astfel pururea să facă mai frumos/bun şi mai dumnezeiesc sufletul celor ce o contemplă. Mai mult, nici atunci ea n-ar fi fost de niciun folos, dacă n-ar fi fost contemplată şi crezută; de aceea a fost propovăduită şi pentru ca să fie crezută Dumnezeu a pus în mişcare zeci de mii de maşinaţiuni, întrucât ea n-ar fi putut face cele ale ei şi mântui pe oameni, dacă odată făcută ar fi rămas ascunsă celor ce urmau să fie mântuiţi de ea. Fiind propovăduită atunci a creat în sufletele care nu o cunoşteau respectul, credinţa şi iubirea faţă de Hristos care nu existau până atunci; iar contemplată acum cu sârguinţă de cei ce au crezut deja nu sădeşte în ele aceste fericite afecte, ci le păstrează, înnoieşte şi sporeşte pe cele deja sădite şi-i face mai tari în credinţă şi mai fierbinţi în evlavie şi iubire. Căci cele pe care le-a făcut fără să fi existat înainte, pe acestea le-ar putea cu atât mai uşor păzi, păstra şi înnoi. Dar acestea sunt cele cu care e necesar să ne apropiem de cele sacre: evlavia, credinţa şi iubirea foarte fierbinte de Dumnezeu, fără de care chiar şi faptul de a privi într-acolo e cu desăvârşire lipsit de cucernicie.

12. De aceea trebuia ca în însăşi compunerea lucrării sfinte să fie semnificată această contemplare care poate să sădească în noi acestea, ca nu numai să raţionăm/gândim cu mintea, dar şi să privim cu ochii într-un anume mod

multa sărăcie a Celui bogat, venirea aici a Celui ce ocupă orice loc, ocările Celui binecuvântat, pătimirile Celui nepătimitor, cât a fost de urât şi cât a iubit, cât de mult S-a umilit fiind atât de mare, câte a pătimit şi câte a făcut, ca să gătească înaintea noastră această Masă; şi minunându-ne astfel de noutatea mântuirii, înlemniţi de mulţimea îndurărilor, să ne sfiim de Cel ce ne-a miluit astfel, ne-a mântuit astfel şi să-I încredinţăm sufletele, să-i predăm viaţa şi să ne aprindem inimile cu focul iubirii Lui; şi ajungând aşa, să ne apropiem în siguranţă şi în chip intim de focul Tainelor.

13. Căci pentru ca să ajungem aşa ceva nu e de ajuns să învăţăm o dată cele ale lui Hristos şi să fim cunoscători ai lor, ci e necesar să avem şi acum ochiul gândirii acolo şi să le contemplăm, scoţând activ orice alt gând, dacă e ca în suflet să ni se lucreze destoinicia faţă de acea sfinţire, de care am vorbit. Căci dacă avem cuvântul dreptei credinţe, astfel încât atunci când suntem întrebaţi de el i-am putea răspunde sănătos, dar atunci când luăm parte la iniţierea în Taine, nu le contemplăm pe toate bine, ci mintea noastră e atentă la altele, nu ne este niciun folos din cunoaşterea aceea, fiindcă nu poate să sădească în noi ceva din afecţiunile de care s-a vorbit. Căci dispoziţiile noastre sunt în legătură cu gândurile care ne stăpânesc şi suferim acele afecţiuni pe care le pot produce acelea.

14. De aceea a fost inventată o astfel de întipărire/figurare [simbolică], care nu numai semnifică acest lucru prin cuvinte, ci aduce toate sub ochi făcându-l să apară prin toată lucrarea sfântă, ca pe de o parte prin aceea să acţioneze mai uşor asupra sufletelor şi să se sădească în noi nu numai o simplă contemplare, dar şi o afecţiune, întrucât prin ochi imaginaţia se imprimă în noi mai clar, iar pe de altă parte, prin aceea să nu dea loc uitării, nici să lase gândul să se întoarcă spre altceva, până ce ne va conduce la această masă; şi aşa plini de aceste gânduri şi având înfloritoare/vie amintirea lor să ne împărtăşim de Tainele care, adăugând sfinţire la sfinţire, pe cea a celebrării la cea a contemplărilor şi „transformaţi din slavă în slavă” [*2 Co* 3, 18], de la cea mai mică la cea mai mare dintre toate. [...]

36. Despre cele pe care le strigă preotul înălțând cele sfinte și cele pe care i le strigă aceia răspunzându-i

1. Și urmând să vină el însuși la Masă și să-i cheme și pe ceilalți, întrucât cuminecarea Tainelor nu e cu putință simplu tuturor, [preotul] nu-i cheamă pe toți, ci luând Pâine făcătoare de viață și arătând-o îi cheamă la împărtășirea ei pe cei vrednici de ea și zice: „Sfintele Sfinților!" ca și cum ar spune: „Iată, ceea ce vedeți e Pâinea Vieții. Alergați, așadar, și să împărtășiți, dar nu toți, ci dacă e cineva sfânt. Fiindcă cele Sfinte sunt îngăduite numai sfinților." Iar „sfinți" îi numește aici pe cei desăvârșiți în virtute, dar și pe câți se grăbesc spre acea desăvârșire, dar încă sunt lipsiți de ea. Căci nimic nu-i împiedică pe aceștia să se sfințească și ei prin împărtășirea sfintelor Taine și să fie sfinți în această parte, așa cum se numește sfântă și toată Biserica și cum spune fericitul Apostol [Pavel] scriind întregului norod: „Frați sfinți, părtași ai chemării cerești" [*Evr* 3, 1]. Fiindcă se numesc sfinți din pricina Sfântului la care participă și cu al Cărui Trup și Sânge au comuniune. Căci fiind mădulare ale trupului Aceluia, carne din Carnea Lui și oase din Oasele Lui, până când suntem uniți și păzim armonia cu el, avem viața Lui, trăgând prin Taine sfințirea din Capul și Inima aceea. Dar după ce ne-am tăiat și am căzut din totalitatea acestui preasfânt trup, în zadar mai gustăm din Tainele sacre, căci viața nu va trece spre mădularele moarte și tăiate.

2. Dar ce taie de acel trup sfânt aceste mădulare? „Păcatele voastre, spune, stau ca zid despărțitor între Mine și voi" [*Iș* 59, 2].

3. De ce? Orice păcat îl face mort pe om?

4. Nicidecum, ci numai cel spre moarte, căci de aceea se și numește spre moarte, fiindcă „este și păcat nu spre moarte", potrivit fericitului Ioan [*1 In* 5, 16–17]. De aceea pe cei inițiați [botezați], dacă n-au comis astfel de păcate care să-i despartă de Hristos și să aducă moartea, nimic nu-i împiedică să aibă parte cuminecându-se de sfințire,

atât de realitatea, cât şi de numele ei, întrucât sunt mădulare încă vii şi unite cu Capul.

5. De aceea, atunci când preotul strigă: „Sfintele Sfinţilor!", credincioşii îi răspund strigând: „Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos, spre slava lui Dumnezeu Tatăl", pentru că nimeni nu-şi are sfinţirea de la sine, nici nu este o lucrare a unei virtuţi omeneşti, ci toţi au nu de la Acela şi din pricina Aceluia. [...]

41. Despre mulţumirea şi slăvirea de după acestea

1. Aici însă toată lucrarea sfântă e completată şi celebrarea Euharistiei ia sfârşit. Căci Darurile s-au sfinţit şi Ele au sfinţit preotul şi tot corul din jurul său, iar prin Ele acela a desăvârşit şi sfinţit restul plinătăţii bisericii.

2. De aceea preotul însuşi şi credincioşii din jurul lui încheie printr-o mulţumire şi o slăvire a lui Dumnezeu. Şi el spune: „Binecuvântat Dumnezeul nostru totdeauna acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin."

3. Iar mulţimea cântă începutul cântării de la cuvintele proorocului: „Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, ca să lăudăm slava Ta" [*Ps* 70, 8]. Şi spune: Nu suntem în stare, Stăpâne, nici să-Ţi aducem cântare de laudă pentru lucrurile bune de care ne-ai învrednicit, ci Tu dă-ne şi aceasta. În ce mod? Umplând gura noastră de laudă şi dând rugăciune celor ce se roagă, ca să ştim ce şi cum trebuie să cerem; aşa şi pentru această cântare de laudă a Ta dă putere gurii noastre.

4. Apoi se roagă pentru ca sfinţenia pe care au primit-o să rămână în ei şi ajutaţi de mâna Lui să nu trădeze harul şi să nu piardă darul: „Păzeşte-ne pe noi întru sfinţirea Ta". Făcând ce? Căci e nevoie şi de cele ale noastre. „Toată ziua meditând dreptatea Ta", numind aici dreptate înţelepciunea şi prietenia faţă de oameni a lui Dumnezeu văzută în Taine, cum a primit-o Pavel, care spune: „Căci nu mă ruşinez de Evanghelia lui Hristos, fiindcă în ea dreptatea lui Dumnezeu se descoperă tuturor şi peste toţi cei ce cred" [*Rm* 1, 16]. Meditarea la această dreptate poate păstra în

noi sfinţirea. Căci ea va spori şi credinţa în Dumnezeu, va aprinde iubirea şi nu va lăsa să intre în suflet nimic rău, prin urmare nu în zadar spuneam mai sus că fără gândurile care se cuvin Tainelor, sfinţirea nu se poate constitui şi rămâne în noi.

42. Despre cei adormiţi, dacă sunt sfinţiţi şi ei de către Duhurile Mesei în chip asemănător celor vii

1. Pe lângă cele spuse e necesar să se cerceteze şi aceasta.

2. Fiindcă această dumnezeiască şi sacră celebrare se arată sfinţind în două moduri. Într-un mod prin mijlocire, căci prin însăşi aducerea lor darurile aduse îi sfinţeşte pe cei care le aduc şi pe cei pentru care se aduc şi li-L fac îndurător pe Dumnezeu. Iar în alt mod prin Împărtăşire, pentru că potrivit cuvântului adevărat al Domnului ele devin pentru noi mâncare şi băutură [*In* 6, 53–57].

3. Dintre aceste moduri cel dintâi devine comun şi viilor şi morţilor, fiindcă jertfa se aduce pentru ambele categorii, iar cea de-a doua e cu putinţă numai pentru cei vii, fiindcă morţii nu pot să mănânce şi să bea. Ce deci? De aceea morţii nu sunt sfinţiţi cu sfinţirea care vine din împărtăşire şi sunt aici mai prejos decât cei vii? Nicidecum. Fiindcă Hristos li Se comunică şi lor într-un mod pe care-l ştie El Însuşi.

5. Care sunt însă cauzele sfinţirii? Oare faptul de a avea corp? De a alerga pe picioare la Masă? De a lua cu mâinile Sfintele? De a le primi în gură? De a le mânca şi a le bea? Nicidecum. Fiindcă pentru mulţi care le-au primit aşa şi s-au apropiat de Taine aşa, nici nu li s-a făcut nimic mai mult şi au plecat vinovaţi fiind de zeci de mii de rele.

6. Dar care sunt atunci pentru cei sfinţiţi cauzele sfinţirii, şi care sunt cele pe care le cere de la noi Hristos? Curăţirea sufletului, iubirea de Dumnezeu, credinţa, dorinţa tainei, râvna faţă de împărtăşire, imboldul fierbinte, alergarea însetată. Acestea sunt cele ce atrag această sfinţire, cu care e necesar să se împărtăşească de Hristos cei ce se apropie, şi fără de care e cu neputinţă.

7. Dar toate acestea nu sunt lucruri trupeşti, ci atârnă numai de suflet. Prin urmare, nimic nu împiedică sufletele morţilor să facă acestea ca şi cele ale viilor.

8. Dacă prin urmare sufletele sunt gata şi pregătite pentru Taină, iar Domnul Care sfinţeşte şi săvârşeşte vrea să sfinţească pururea şi doreşte să Se comunice pe Sine Însuşi de fiecare dată, ce anume împiedică împărtăşirea? Negreşit nimic.

9. Atunci ar putea spune cineva: dacă cineva dintre cei vii ar avea în sufletul său lucrurile bune de care s-o vorbit, dar n-ar veni la Tine, ar avea cu nimic mai mică sfinţirea care vine de acolo?

10. Nu oricine, ci numai dacă cineva nu poate să se apropie cu trupul, ca sufletele morţilor; cum au fost „cei ce rătăceau în pustiuri, în munţi şi în peşteri, şi în crăpăturile pământului" [*Evr* 11, 38], cărora le era cu neputinţă să vadă altar şi preot. Fiindcă pe aceştia îi sfinţea cu această sfinţire în chip nevăzut Hristos Însuşi. De unde e evident aceasta? Pentru că aveau viaţă în ei, şi n-ar fi avut, dacă nu s-ar fi împărtăşit din această Taină. Fiindcă Însuşi Hristos a zis: „De nu veţi mânca voi carnea Fiului Omului şi nu veţi bea Sângele Lui, nu veţi avea viaţa în voi" [*In* 6, 53]. Şi ca să semnifice acest lucru, multora din sfinţii aceştia le-a trimis îngeri care să le aducă Darurile.

11. Dar dacă cineva, deşi poate, nu ar veni la Masă, e cu desăvârşire cu neputinţă ca acesta să dobândească sfinţirea care vine de la Ele: nu pentru că n-a venit pur şi simplu, ci pentru că deşi putea n-a venit, şi de aceea e evident că acest suflet e pustiu de lucrurile bune care sunt datorate Tainelor.

12. Căci ce imbold şi râvnă pentru această Masă are cel ce poate să alerge uşor la ea şi nu vrea? Şi ce credinţă în Dumnezeu este în cel ce nu se teme de ameninţarea aflată în cuvintele Domnului către cei care dispreţuiesc această Cină? Cum s-ar putea crede că e prieten al ei cel ce nu o primeşte deşi are putinţa de a o primi?

13. De aceea nu e nimic nou dacă Hristos dă Masa aceasta şi sufletelor dezlegate de trupuri pe care nu poate să le

acuze de nicio asemenea răutate. Căci ceea ce e nou şi suprafiresc e că un om care trăieşte în stricăciune ar putea mânca un Trup nestricăcios; dar ca sufletul care are o fiinţă nemuritoare să se împărtăşească de un Trup nemuritor într-un mod corespunzător lui, ce-i de mirare? Iar dacă prin negrăita Sa prietenie faţă de oameni şi nespusa Lui înţelepciune a găsit cum să se facă acest lucru nou şi suprafiresc, cum nu va fi crezut că va face ceea ce e verosimil şi logic?

43. Că sfinţirea are loc în primul rând în sufletul celui ce se împărtăşeşte

1. Chiar dacă Darul se dă prin trup celor ce vieţuiesc cu un scop, mai întâi El pătrunde în substanţa sufletului şi trece la corp prin suflet. Arătând acest lucru fericitul Apostol [Pavel] spune: „Cine se lipeşte de Domnul e un duh cu El" [*1 Co* 6, 17], întrucât această unire şi acest contact se constituie în primul rând în suflet.

2. Fiindcă acolo este în principal omul, acolo e şi sfinţirea care vine din virtuţi şi din sârguinţa omenească, şi tot acolo e ceea ce păcătuieşte şi ceea ce are nevoie de vindecare de la Darul acela. Iar corpului toate i se fac plecând de la suflet, şi aşa cum se întinează plecând de la gândurile rele care ies din inimă [*Mt* 15, 11–20], tot aşa şi sfinţirea îi vine de acolo, cum vine cea de la virtute, aşa şi cea de la Taine. Iar unora li se întâmplă şi boli trupeşti care-şi au drept cauză răul obicei al sufletului, lucru pe care Mântuitorul voia să-l semnifice când pentru a vindeca sufletul celui bolnav, ceea ce era tot una cu dezlegarea lui de păcate, scula trupul din boală [*Mt* 9, 2–8 par.].

3. Dacă, aşadar, pentru primirea sfinţirii sufletul n-are nevoie de trup, ci mai degrabă acesta de acela, ce au mai mult din această celebrare sufletele care au parte de trup faţă de cele eliberate de el pentru că văd pe preot şi primesc Darurile de la el? Dar şi acelea au pe Arhiereul veşnic care le face toate acestea şi care Se dă şi acelor dintre cei vii care-L primesc cu adevărat. Fiindcă nu toţi cărora li le

dă preotul se împărtăşesc cu adevărat, ci negreşit numai cei cărora li le dă Hristos Însuşi. Căci preotul le dă simplu tuturor celor ce se apropie, dar Hristos le dă celor vrednici să se împărtăşească. De unde este evident că Cel care sfinţeşte Taina şi desăvârşeşte sufletele viilor şi morţilor este Unul Singur: Însuşi Mântuitorul.

4. Din toate cele zise devine evident faptul că toate câte au loc în sfânta celebrare sunt comune şi viilor şi morţilor. Pentru că, întrucât sunt calităţi bune sufleteşti, cauzele sfinţirii sunt şi în unii şi în alţii; elementul care are în primul rând şi în sens propriu o legătură cu sfinţirea [sufletul] e acelaşi; iar Preotul care sfinţeşte e Acelaşi. Este numai în cei ce vieţuiesc în trup şi nu în cei care au plecat de aici doar faptul că aici par a fi sfinţiţi şi cei nevrednici de aceste Taine, pentru că Darurile se primesc cu gura. Fiindcă acolo dacă e cineva nepregătit nu e cu putinţă să se apropie, ci împărtăşirea e cu putinţă numai celor vrednici; dar acest lucru nu adaugă o sfinţire celor vii, ci din contră are pedeapsa ultimă. De aceea lipseşte mult ca acest lucru să fie un avantaj pentru neamul celor vii.

5. Din acelaşi motiv însă devine limpede faptul că împărtăşirea Darurilor Sacre e cu putinţă şi nu are nicio piedică, ba chiar că urmează în chip necesar şi pentru acele suflete. Căci dacă acolo ar exista altceva care să veselească sufletele şi să le dea odihnă, atunci acel lucru ar fi o cinstire pentru cele vrednice de curăţie şi n-ar mai avea în mod necesar nevoie de Masa aceasta. Acum însă ceea ce lucrează toată desfătarea şi fericirea pentru cei care se află acolo, fie că ai numi acest lucru rai, sânuri ale lui Avraam, locuri luminoase, verzi şi răcoritoare, curat de orice durere şi întristare, sau însăşi Împărăţia, nu e nimic altceva decât acel Pahar şi această Pâine.

6. Fiindcă toate acestea sunt Mijlocitorul [*Evr* 8, 6; 9, 12; 12, 24], înainte-mergătorul pentru noi în cele sfinte [*Evr* 6, 20], Singurul Care duce la Tatăl [*Evr* 2, 10; *In* 14, 6], Singurul Soare al sufletelor, Care acum străluceşte şi se împărtăşeşte, cum a voit El Însuşi, celor legaţi de trup, iar atunci va fi văzut şi împărtăşit fără perdele, când „Îl vom

vedea aşa cum este” [*1 In* 3, 2], când va chema vulturii la stârv [*Mt* 24, 28; *Lc* 17, 37], când „se va încinge, îi va culca lângă masă şi venind le va sluji” [*Lc* 12, 37], când va fulgera pe nori [*Mt* 24, 30] şi prin El „drepţii vor străluci ca soarele” [*Mt* 13, 43]. Cei neuniţi cu El cum ştie să lege această Masă e cu desăvârşire cu neputinţă să dobândească acolo odihnă sau să primească ceva bun, fie mic, fie mare.

Sfântul Nicolae Cabasila

Despre viața în Hristos
Cuvântul IV:
Ce desăvârșire îi dă [vieții în Hristos] sfânta cuminecare[1]

1. Să venim după Mir la Masa [Domnului]: aceasta e capătul vieții, iar celor care au ajuns la ea nu le mai lipsește nimic din fericirea căutată. Căci de aici nu mai primim o moarte, un mormânt și comuniunea unei vieți mai bune, ci pe Însuși Cel Înviat, și nu mai e cu putință să primim darurile Duhului, câte ar fi ele, ci pe Însuși Binefăcătorul, pe însuși templul pe care se întemeiază tot ciclul harurilor.

2. Fiindcă El este în fiecare din Taine, căci în El suntem unși și spălați, și El este Ospățul nostru, dar e unit cu cei asupra cărora s-au săvârșit aceste rituri și le dă cele ale Sale nu tuturor în același mod, ci atunci când spală, eliberează lutul de răutate, îl replăsmuiește și pune în el forma Lui, iar când unge, îl face lucrător al lucrărilor Duhului, a căror vistierie S-a făcut El Însuși din pricina trupului. Dar atunci când duce la Masă și dă spre mâncare Trupul Său, Îl schimbă întreg pe cel astfel inițiat și-l mută spre deprinderea Lui, iar lutul care primește înfățișarea împăratului nu mai e lut, ci este deja el însuși trup al Împăratului, și nimic mai fericit decât acesta nu poate fi gândit.

---

[1] Trad. după ed. M.-H. Congourdeau: NICOLAS CABASILAS, *La Vie en Christ* I (Sources chrétiennes 355), 1989, p. 262–356.

Că plinătatea şi desăvârşirea vieţii în Hristos vin din sfânta cuminecare

3. De aceea această Taină e şi ultima, pentru că nu se poate înainta mai departe, nici să i se mai adauge ceva. Căci primul lucru are în chip evident nevoie de cel din mijloc, iar acesta de ultimul. Dar după Euharistie nu mai e lucru spre care să înaintăm, ci oprindu-ne aici trebuie să încercăm să observăm cele prin care ar putea fi salvată până la sfârşit această comoară. Fiindcă atunci când am fost botezaţi, taina a lucrat în noi toate cele ale ei, dar nouă ne mai lipseşte ceva ca să fim desăvârşiţi, căci n-avem încă darurile Duhului Sfânt, care atârnă de preasfântul Mir. Fiindcă în cei botezaţi de Filip nu era încă Duhul Sfânt graţie acestor haruri, ci pentru acestea au mai avut nevoie de mâinile lui Ioan şi Petru, căci zice [Scriptura]: „Acesta [Duhul] nu se pogorâse peste nici unul dintre ei, ci erau doar botezaţi în numele Domnului Iisus. Atunci şi-au pus mâinile peste ei şi au primit Duh Sfânt" [*FA* 8, 16–17].

4. Dar şi atunci când l-am dobândit, şi ritul [Mirungerii] şi-a arătat puterea lui în noi, puterea dată o avem, dar nu e deloc necesar ca şi celelalte [ale noastre] să corespundă Binefăcătorului, ci nu este cu neputinţă nimic din cele pentru care datorăm socoteală, şi nimic nu împiedică şi ca Taina să fi fost săvârşită iar cele date în ea să nu fie stricate şi totuşi să fim lipsiţi de cele de care avem nevoie.

5. Sunt multe mărturii ale acestora. Acest lucru s-a întâmplat pe vremea Apostolilor cu corintenii; căci deşi erau plini de Duh şi profeţeau, vorbeau în limbi şi arătau şi celelalte [cf. *1 Co* 12, 28], erau totuşi atât de departe de a fi desăvârşiţi o dată pentru totdeauna, că nu stăteau departe de invidie, de ambiţii nepotrivite, de certuri şi de alte rele ca acestea. Aceste lucruri li le spune în faţă Pavel: „Sunteţi trupeşti şi umblaţi după om" [*1 Co* 3, 3]. Deşi erau duhovniceşti din partea harurilor, acest lucru nu le era cu nimic de ajuns pentru a scoate tot răul din sufletul lor.

6. Dar în Euharistie nu e nimic din acestea. Căci pe cei în care Pâinea Vieţii s-a făcut lucrătoare şi care prin ea s-au

păzit de moarte, şi care ospătându-se cu ea nici n-au avut, nici n-au adus în ea nimic rău, pe aceştia nimeni nu i-ar putea învinui de aşa ceva. Fiindcă nu se poate, chiar nu se poate ca celebrarea ei să fie întru totul lucrătoare şi în cei iniţiaţi să mai rămână vreo răutate. De ce? Fiindcă faptul că e lucrătoare celebrarea ei înseamnă tocmai că celor care iau parte la ea nu le lipseşte nimic din cele ce se fac. Căci făgăduinţa acestei Mese ne face să locuim în Hristos, iar pe Hristos Îl face să locuiască în noi, fiindcă spune: „În Mine rămâne şi Eu în el" [*In* 6, 56]. Iar dacă Hristos rămâne în noi, ce ne va mai lipsi încă? Ce lucru din cele bune ne-ar mai scăpa? Şi, rămânând în Hristos, ce altceva vom mai putea dori? El este pentru noi şi Locuitor şi Locuinţă, iar noi nu suntem fericiţi, pe de o parte, de această Locuinţă, iar, pe de altă parte, fericiţi pentru că ne-am făcut locuinţă pentru Unul ca Acesta!

7. Căci care din lucrurile bune nu sunt prezente pentru cei ce au această dispoziţie? Ce au în comun cu răutatea cei care au ajuns încă de aici la strălucire? Ce rău ar mai putea sta în picioare în faţa unei grămezi atât de mari de lucruri bune? Ce lucru prezent ar putea rămâne, ce lucru absent s-ar mai putea aduce, atunci când Hristos e atât de riguros unit cu noi şi pătrunde prin toate ale noastre ocupând toate cele dinăuntru şi cele din jurul nostru? Fiindcă împiedică să ne atingă săgeţile care vin spre noi din afară punându-Se înainte din toate părţile, întrucât e o Locuinţă. Iar dacă e în noi ceva rău, îl alungă respingându-l, întrucât e un Locuitor care umple toată Locuinţa Lui.

8. Fiindcă aici nu ne împărtăşim doar din ceva din cele ale Lui, ci de El Însuşi, nu primim în sufletele noastre doar o rază şi o lumină, ci însuşi discul solar, astfel încât locuim în El şi suntem locuiţi de El, ne încingem şi ne îmbrăcăm în El, ne amestecăm cu El şi devenim un duh cu El [*1 Co* 6, 17]. Căci suflet, trup şi toate puterile duhovniceşti devin numaidecât duhovniceşti, pentru că aici un suflet se amestecă cu un Suflet, un trup cu un Trup şi un sânge cu un Sânge. Şi ce rezultă de aici? Cele mai bune le covârşesc ca unele superioare pe cele mai mici, iar cele dumnezeieşti le

domină pe cele omeneşti; şi aşa cum spune Pavel despre înviere: „ce este muritor e înghiţit de viaţă" [*2 Co* 5, 4] şi în continuare: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine" [*Ga* 2, 20].

9. O, măreţia acestor taine! Căci este cu putinţă ca mintea lui Hristos să se amestece cu mintea noastră, voinţa Lui cu voinţa noastră, trupul Lui cu trupul nostru, sângele Lui cu sângele nostru. Ce devine mintea noastră când o stăpâneşte mintea dumnezeiască! Ce devine voinţa noastră când o învăluie fericita voinţă! Ce devine ţărâna biruită de focul acela! Că acestea se întâmplă astfel arată Pavel atunci când spune că nu mai are nici mintea, nici voinţa, nici viaţa lui, ci că Hristos a devenit pentru el toate acestea: „Avem mintea lui Hristos" [*1 Co* 2, 16]; şi: „Căutaţi o dovadă că în mine grăieşte Hristos" [*2 Co* 7, 40]; şi: „Cred că am Duhul lui Dumnezeu" [*1 Co* 7, 40]; şi: „Vă iubesc până în măruntaiele lui Iisus" [*Flp* 1, 8] — de unde e evident că avea aceeaşi voinţă cu El —; şi rezumând toate: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine" [*Ga* 2, 20].

10. Astfel, spre deosebire de orice altă celebrare, Taina aceasta e desăvârşită şi duce spre însăşi culmea celor bune, fiindcă aici e şi sfârşitul ultim al oricărei sârguinţe omeneşti. Pentru că în ea ne întâlnim cu Dumnezeu, iar Dumnezeu Se uneşte cu noi cu unirea cea mai desăvârşită; căci ce alt contact mai riguros ar putea fi decât faptul de a ne face un duh cu El?

Că dumnezeiasca Euharistie desăvârşeşte şi celelalte Taine, şi că prin ea se face iertarea păcatelor de după Botez

11. De aceea singură dintre celebrări Euharistia oferă desăvârşirea şi celelalte Taine. Le ajută la însăşi celebrarea lor, fiindcă ele nu pot desăvârşi fără ea; le ajută şi după celebrarea lor în cei care le-au primit când e nevoie să fie reîmprospătată raza venită din Taine şi care e amestecată cu întunericul păcatelor.

12. Căci readucerea la o nouă viaţă a celor omorâţi de păcate e un lucru doar al Sfintei Mese. Pentru că nu stă în

puterea omenească să învie pe omul căzut, nici să desființeze cu o dreptate omenească răutatea oamenilor. Fiindcă faptul de a păcătui aduce o ofensă lui Dumnezeu Însuşi, căci zice Scriptura: „Prin încălcarea Legii Îl necinsteşti pe Dumnezeu" [*Rm* 2, 23] şi e nevoie de o virtute mai mare decât cea a omului care să poată desființa învinuirea.

Care e cauza pentru care sârguința omenească nu e de ajuns pentru iertarea păcatelor

13. Ca cel mai mic să-l ofenseze pe Cel mai mare e foarte uşor, dar a compensa cu o cinstire ofensa e cu neputință, mai cu seamă când Acela îl are pe ofensator dator cu multe şi-l depăşeşte atât de mult încât nu există măsură între ei. Fiindcă este necesar ca acela care desființează învinuirea şi caută să restabilească celui ofensat cinstea care i-a fost luată, să aducă mai multe decât cele datorate, pe unele restituindu-le, iar pe altele adăugându-le pentru contrabalansarea nedreptăților pe care le-a suferit. Dar cine ar putea urmări cele mai mari de la cel care nu poate să se apropie nici măcar de cele datorate?

14. De aceea nici un om n-a putut să-L împace pe Dumnezeu cu sine însuşi aducându-I propria sa dreptate; şi aşa nici Legea veche nu putea „desființa duşmănia" [*Ef* 2, 14], tot aşa nici pentru cei ce trăiesc în har nu le-ar putea fi de ajuns pentru această pace sârguința lor, fiindcă şi una şi alta sunt lucruri ale puterii oamenilor şi o dreptate omenească. Căci fericitul Pavel numeşte dreptate a oamenilor însăşi Legea: „Fiindcă nu s-au supus dreptății lui Dumnezeu căutând să-şi stabilească dreptatea lor" [*Rm* 10, 3], adică Legea veche; pentru că tot ce putea face ea împotriva relelor noastre era să ne pregătească pentru sănătate şi să ne facă vrednici de mâna medicului, căci zice: „Legea s-a făcut pedagogul nostru spre Hristos Iisus" [*Ga* 3, 24], iar fericitul Ioan [Înainte-mergătorul] boteza în vederea Celui ce vine [*FA* 19, 4]. Şi toată filozofia oamenilor şi toată osteneala lor sunt doar nişte anticipări şi pregătiri pentru adevărata dreptate.

Care e cauza pentru care dumnezeiasca Euharistie poate desfiinţa păcatul

15. Aşadar, nouă celor care nu puteam arăta o dreptate proprie şi care să vină de la noi înşine, Însuşi Hristos S-a făcut pentru noi „dreptate de la Dumnezeu, sfinţire şi răscumpărare" [*1 Co* 1, 30], şi „desfiinţează duşmănia în trup" [*Ef* 2, 14], şi împacă pe Dumnezeu cu noi [*Rm* 5, 10; *2 Co* 5, 18], nu numai cu natura umană în comun, nici numai atunci când a murit, ci de fiecare dată pe fiecare om în parte, odinioară fiind răstignit, iar acum ospeţindu-ne împărăteşte de fiecare dată când o cerem, părându-ne rău de păcatele pe care le-am făcut. Pentru că El singur a putut da Celui Care L-a născut toată cinstea datorată şi a putut da socoteală de cinstea care I-a fost luată, primul lucru făcându-L prin viaţa Sa, iar pe cel de-al doilea prin sfârşitul Său. Căci aducându-I cu mai mare pregătire drept contrabalansare a ofensei noastre moartea cu care a murit pe cruce pentru slava Tatălui [cf. *In* 12, 28; 13, 31], Îi redă cu mult mai mult cinstea pe care I-am luat-o prin păcatele noastre; iar prin viaţa Lui I-a dat toată cinstea şi, precum se cuvenea, L-a cinstit pe Acela iar Tatăl a fost cinstit [de El].

16. Căci afară de multele şi marile fapte pe care le-a arătat, şi care aveau cea mai mare cinste faţă de Tatăl, pe de o parte ducând o viaţă curată de orice păcat, iar pe de altă parte prin cele prin care a păzit în chipul cel mai riguros şi desăvârşit legile Lui, nu numai prin cele pe care le-a lucrat El Însuşi, căci zice: „Poruncile Tatălui Meu le-am păzit" [*In* 15, 10], dar şi prin cele pe care le-a legiuit pentru viaţa oamenilor, El Singur arătând şi sădind pe pământ filozofia cea cerească, încă şi prin minunile a căror cauză a vestit-o că e Tatăl [*In* 14, 10], pe lângă toate acestea cine nu ştie oare că şi numai însuşi faptul de a fi ajuns împreună cu oamenii şi de a fi fost unit într-un mod atât de riguros cu trupul, arătând în modul cel mai exact şi clar bunătatea şi prietenia faţă de oameni a Celui ce L-a trimis, a dat Acestuia slava care I se cuvenea? Căci dacă bunătatea trebuie măsurată cu facerea de bine, iar Dumnezeu a făcut în eco-

nomia Sa atâta bine neamului omenesc, încât n-a cruțat nimic din cele ce duceau la aceasta [*Rm* 8, 32], ci a pus toată bogăția în firea Acestuia, „căci în El locuiește toată plinătatea Dumnezeirii în chip trupesc” [*Col* 2, 9], e evident că în Mântuitorul am cunoscut hotarul ultim al prieteniei față de oameni a lui Dumnezeu, iar prin cele pe care le-a lucrat El Singur i-a învățat pe oameni cum anume „a iubit Dumnezeu lumea” [*In* 3, 16] și câtă e purtarea Lui de grijă față de neamul omenesc. De aceea tot de aici îl aduce și pe Nicodim la cunoașterea prieteniei față de oameni a Tatălui și face din aceasta un semn suficient al bunătății Lui infinite și spune: „Așa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Unul-Născut L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” [*In* 3, 16].

17. Căci dacă Tatăl nu poate da haruri mai mari sau mai frumoase decât cele pe care le-a pus în firea noastră la pogorârea Unului-Născut, e evident că nu i s-ar putea oferi o mai mare slavă pentru bunătatea și prietenia Lui față de oameni decât cea pe care a putut-o primi de acolo [din această pogorâre]. De aceea în acest mod Mântuitorul Îl cinstește prin El Însuși pe Tatăl într-un chip vrednic de El Însuși și de Cel care L-a născut. Căci cinstirea lui Dumnezeu ce altceva ar putea fi decât faptul de a se arăta ca fiind deosebit de bun? Aceasta e slava care I se datora de mult, dar care nu-i putea fi adusă de niciun om. De aceea spune: „Dacă sunt tată, unde e slava Mea?” [*Mal* 1, 6]. Căci numai Unul-Născut a putut salva toate cele ce reveneau pe drept cuvânt Tatălui. Așadar, pentru a arăta că numai El putea duce la bun sfârșit această luptă, atunci când a sfârșit orice lucru [*In* 17, 4] față de Tatăl pe care-L cinstise astfel, a zis: „Eu Te-am preamărit pe pământ, am arătat numele Tău oamenilor” [*In* 17, 4. 6]. Și pe drept cuvânt.

18. Fiindcă e Cuvânt Care poartă înfățișarea exactă a Celui ce L-a născut, „strălucire a slavei și întipărire a ipostasei Sale” [*Evr* 1, 3], iar când prin cele prin care a intrat în contact intim cu un trup s-a făcut înțeles de cei ce trăiesc prin simțuri, atunci a făcut cunoscută toată buna voință a Minții Care L-a rostit; căci spre acest înțeles duce, socot, ceea ce

a zis Mântuitorul lui Filip care a cerut să vadă pe Tatăl: „Cine M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl" [*In* 14, 9] şi de aceea spune Isaia: „Şi se cheamă numele Lui înger de mare sfat" [*Is*9, 5].

19. Nelăsând deci astfel deoparte nimic din cele ce privesc slava Tatălui, Unul-Născut surpă zidul din mijloc al duşmăniei [*Ef* 2, 14] şi dezleagă pe om de învinuirile aduse împotriva lui. Dar pentru că Iisus cel dublu L-a cinstit pe Tatăl prin cealaltă din naturile Lui, şi anume prin umanitatea noastră, şi din trupul şi din sângele Său am împletit acea minunată cunună de slavă Tatălui, de aceea singurul leac al păcatului e Trupul lui Hristos şi singura dezlegare a greşelilor e Sângele Lui.

20. Căci de aceea S-a şi alcătuit de la început: ca să-L slăvească pe Tatăl, şi cum spune Mântuitorul Însuşi: „De aceea M-am născut şi de aceea am venit în lume" [*In* 18, 37] şi tot restul timpului orice lucru pe care l-a săvârşit [*In* 17, 4] poartă numai spre aceasta, şi numai pentru aceasta a răbdat chin în chip deosebit. Fiindcă acest trup a devenit o vistierie a plinătăţii Dumnezeirii [*Col* 2, 9] şi El, Care nu gustase niciun păcat, a împlinit toată dreptatea şi L-a vestit celor de un neam cu El pe Tatăl, Care era necunoscut, atât prin cele pe care le-a spus, cât şi prin cele pe care le-a arătat. Acesta este Trupul junghiat pe cruce şi care, aducându-se spre junghiere, s-a temut, a fost în luptă şi a şiroit de sudoare, care a fost predat, a fost prins şi adus judecătorilor fără de lege şi care, cum spune Pavel, „a dat înaintea lui Ponţiu Pilat bună mărturie" [*1 Tim* 6, 13], iar drept pedeapsă a mărturisirii Sale i s-a dat moartea Sa, şi încă moarte pe cruce [*Flp* 2, 8], care a primit lovituri de bici pe spate, piroane în mâini şi în picioare şi suliţă în coastă, şi a suferit dureri fiind biciuit şi chinuri când a fost pironit. Şi acest Sânge care izvora din rănile Lui a făcut să se stingă soarele şi să se clatine pământul, a sfinţit aerul şi a spălat toată lumea de murdăria păcatului.

21. De aceea, aşa cum legea scrisă avea nevoie de legea duhovnicească, întrucât cea care era nedesăvârşită avea nevoie de cea desăvârşită, şi ceea ce nu-l putea arăta desă-

vârşit pe cel ce o realiza avea nevoie de cea care putea să-l arate astfel, în acelaşi mod şi chinurile, sudorile şi lacrimile celor care imploră harul pentru păcatele pe care le-au făcut după baia [Botezului] au nevoie de Sângele Noului Testament şi de Trupul junghiat, fără de care nimic din acelea nu le e de niciun folos.

22. Iar dumnezeiescul Dionisie spune că înseşi celebrările sfinte n-ar fi desăvârşite şi n-ar putea lucra cele ale lor dacă nu li s-ar adăuga Ospăţul sfânt[2]. Cu greu s-ar putea crede că osteneala şi dreptatea oamenilor ar putea dezlega păcatele şi săvârşi unele ca acestea. De altfel şi dintre Taine, una singură, aceasta, îi poate dezlega de orice pedeapsă datorată lui Dumnezeu Judecătorul pe cei cărora le pare rău de păcatele pe care le-au făcut şi care s-au mărturisit preoţilor. Prin urmare, nici aceasta n-ar putea fi lucrătoare, dacă aceştia n-ar lua parte la Ospăţul sfânt.

23. De aceea ne spălăm o singură dată, dar de Masă ne apropiem de multe ori: pentru că, fiind oameni, se întâmplă să-L rănim pe Dumnezeu în fiecare zi, iar cei care încearcă să desfiinţeze această învinuire au nevoie de pocăinţă, de chinuri şi de trâmbiţarea păcatului lor; dar acestea n-ar putea lucra împotriva păcatului decât dacă li s-ar adăuga singurul leac al relelor omeneşti.

24. Căci aşa cum, atunci când este altoit pe măslinul sălbatic, măslinul bun îl schimbă o dată pentru totdeauna în el însuşi, iar rodul lui nu mai are nimic cu un măslin sălbatic [*Rm* 11, 17–24], în acelaşi mod şi dreptatea oamenilor nu duce la nimic prin ea însăşi, dar a celor uniţi cu Hristos şi ajunşi părtaşi ai Trupului şi Sângelui Lui poate face îndată lucrurile bune cele mai mari: iertarea păcatelor şi moştenirea Împărăţiei, care sunt roada dreptăţii lui Hristos.

25. Căci aşa cum de la Sfânta Masă ni se dă Trupul lui Hristos, un trup alcătuit din cele mai bune lucruri şi care biruie totul, aşa şi aici urmează că dreptatea noastră devine o dreptate hristoformă. Fiindcă cuvântul: „Trup al lui Hristos suntem şi mădulare fiecare în parte" [*1 Co* 12, 27]

---

[2] DIONISIE AREOPAGITUL, *Despre ierarhia bisericească* III, 1.

nu trebuie înțeles ca spus numai cu privire la trup, ci cu mult mai multă dreptate această comuniune trebuie atribuită sufletului şi lucrării lui; întrucât şi cuvântul: „Cine se lipeşte de Domnul e un duh cu El” [*1 Co* 6, 17] arată că această comuniune şi concrescență se constituie mai ales la nivelul minții şi al sufletului.

26. Căci de aceea n-a îmbrăcat numai un trup, ci a luat şi un suflet şi o minte şi o viață şi tot ce-i omenesc, ca să se poată uni cu noi întru toate şi să pătrundă în noi prin toate şi să ne desfacă în El Însuşi, legând toate cele ale Sale cu cele ale noastre. De aceea nu se poate armoniza şi lipi de cei păcătoşi: pentru că numai în aceasta n-avem nimic în comun cu El. Fiindcă toate celelalte le-a primit de la noi cu prietenie față de oameni şi Se uneşte cu noi cu şi mai mare prietenie față de oameni. Căci pe de o parte Dumnezeu S-a pogorât pe pământ, iar pe de altă parte ne-a ridicat de acolo; pe de o parte, S-a înomenit, iar, pe de altă parte, l-a îndumnezeit pe om. Primul lucru eliberează simplu natura de reproşuri biruind păcatul într-un trup şi un suflet, iar celălalt dezleagă de păcate pe fiecare om şi-l uneşte cu Dumnezeu, iar acestea arată o mai mare prietenie față de oameni decât acelea. Căci întrucât nu era cu putință să ne împărtăşim de la El urcându-ne la El, împărtăşeşte El cele ale noastre pogorându-Se la noi, şi este concrescut atât de riguros cu cele pe care le-a luat, încât ni Se comunică pe Sine Însuşi prin cele pe care le-a luat de la noi, şi aşa împărtăşindu-ne de un trup şi un sânge omenesc Îl primim în sufletele noastre pe Dumnezeu Însuşi, un Trup şi un Sânge al lui Dumnezeu, un suflet, o minte şi o voință a lui Dumnezeu, cu nimic mai prejos decât cele omeneşti.

27. Căci acest leac al neputinței mele trebuia să fie şi una, şi alta. Pentru că dacă ar fi numai Dumnezeu, nu s-ar putea uni cu mine aşa, căci cum s-ar fi putut face atunci Ospăț pentru noi? Dacă ar fi numai ceea ce suntem noi, n-ar putea lucra aşa. Acum însă e amândouă acestea: şi ca om se uneşte şi sădeşte împreună cu oamenii de un neam cu el, iar ca Dumnezeu poate ridica firea, o poate pune în mişcare şi muta la Sine Însuşi. Căci atunci când se întâlnesc, pute-

rile mai mari nu le lasă pe cele mai mici să rămână la ale lor, şi atunci când întâlneşte focul, fierul nu mai are nimic din fier, iar când vine focul, pământul şi apa îşi schimbă proprietăţile lor cu cele ale focului. Iar dacă la puterile de acelaşi gen cele mai mari lucrează astfel asupra celor mai mici, ce trebuie gândit despre acea putere suprafirească?

28. Este evident aşadar că, pe de o parte, Hristos Se revarsă şi amestecă pe Sine Însuşi cu noi, iar, pe de altă parte, că ne schimbă şi ne preface în El Însuşi ca o mică picătură de apă vărsată într-un ocean de mir nesfârşit. Căci atât de mari lucruri poate face mirul asupra celor peste care cade, încât nu numai că îi arată pur şi simplu înmiresmaţi şi revărsând mir, ci însăşi deprinderea lor devine bună mireasmă, şi încă bună mireasmă a Însuşi Mirului care s-a vărsat pentru noi [*Cânt* 1, 13], căci zice Scriptura: „Suntem bună mireasmă a lui Hristos" [*2 Co* 2, 15].

29. O astfel de putere şi har are acest Ospăţ pentru cei iniţiaţi în el, dacă apropiindu-ne de el curaţi de orice răutate nu introducem mai apoi în ei nicio răutate; căci dacă suntem aşa şi pregătiţi, nimic nu-L împiedică pe Hristos să Se unească cu noi în chip atât de exact.

Că nunta tainică în care Mirele e Hristos constă în sfânta cuminecare

30. „Taina aceasta mare este", spune Pavel [*Ef* 5, 32] exaltând această unire. Căci aceasta e nunta cea mult cântată, în care preacuratul Mire Îşi duce drept mireasă feciorelnică Biserica [*2 Co* 11, 2]. Fiindcă aici „hrăneşte" Hristos [*Ef* 5, 29] corul celor din jurul Lui şi numai prin această Taină „suntem trup din trupul Lui şi oase din oasele Lui" [*Fc* 2, 32]. Acestea însă sunt cele prin care Apostolul definind nunta arată că Mirele e Hristos [cf. *Ef* 5, 22–32], iar Ioan [Înaintemergătorul], care-i aduce mireasa, spune că Îşi are mireasa Lui [*In* 3, 29].

Că sfânta cuminecare oferă fiecăruia din cei ce se apropie de ea cele de care are nevoie spre mântuire, şi că fără ea nu putea fi desfiinţată legea trupului

31. Această Taină e o lumină pentru cei deja curăţiţi, o curăţire pentru cei care se curăţesc şi un antrenor pentru cei ce luptă împotriva celui rău şi a patimilor. Căci pentru cei dintâi nu le mai rămâne nimic altceva decât să primească „Lumina lumii" [*In* 8, 12] ca un ochi care a lepădat urdoarea, dar pentru cei care au încă nevoie de ceva care să poată să-i curețe ce alt lucru curăţitor ar mai putea fi? „Căci sângele Fiului lui Dumnezeu ne curăţă de orice păcat", spune Ioan cel iubit îndeosebi de Hristos [*1 In* 1, 7]. Iar biruinţa împotriva celui rău cine nu ştie că a câştigat-o singur Hristos, al Cărui trup e singurul triumf împotriva păcatului, şi prin acesta, în care El Însuşi a pătimit şi a biruit fiind ispitit [*Evr* 2, 18], poate să-i ajute şi pe cei războiţi?

32. Căci întrucât carnea nu avea nimic comun cu viaţa duhovnicească, sau mai bine zis aceea era foarte ostilă şi duşmănoasă acesteia, „căci pofteşte împotriva duhului" [*Ga* 5, 17], de aceea a fost inventată o carne împotriva cărnii, carnea duhovnicească împotriva cărnii de ţărână [cf. *1 Co* 15, 44–49], legea carnală e desfiinţată de legea unei cărni şi o carne se supune duhului şi îl ajută împotriva legii păcatului.

33. Căci de aceea nimănui nu-i era cu putinţă să ducă viaţa duhovnicească atunci când această fericită carne nu se închegase, când însăşi legea, deşi nu avea o mare filozofie, nu era păzită şi nu avea nicio putere asupra oamenilor, dat fiind că firea noastră venea în ajutorul părţii mai rele; căci zice Scriptura: „Legea era neputincioasă din pricina cărnii" [*Rm* 8, 3] şi avea nevoie de altă carne care să-i poată salva tăria; „căci lucrul era cu neputinţă Legii, întrucât era neputincioasă din pricina cărnii, Dumnezeu trimiţând pe Fiul Său întru asemănarea cărnii păcatului a osândit în carnea Lui păcatul" [*Rm* 8, 3].

34. Din aceste pricini avem nevoie mereu de această carne şi ne bucurăm încontinuu de această Masă, pentru ca legea Duhului să fie lucrătoare în noi şi să nu mai fie niciun

loc pentru viața cărnii, nici să aibă vreun prilej să fie trasă la pământ ca și corpurile grele când sunt lăsate de ceea ce le susține.

Fiindcă această Taină e desăvârșită în toate privințele și nu e nimic care să le mai lipsească celor inițiați și pe care să nu li-l ofere în chip deosebit.

35. Dar întrucât răutatea materiei nu lasă pecetea să rămână nemișcată „căci avem această comoară în vase de lut" [*2 Co* 4, 7], de aceea ne bucurăm nu o dată, ci necontenit de acest leac: olarul trebuie să stea pururea lângă lut și să-i redea forma atunci când acesta se tulbură, iar noi trebuie să profităm încontinuu de mâna medicului care să vindece materia înmuiată și să îndrepte voința înclinată, ca nu cumva moartea să dea peste noi pe neașteptate; căci zice Scriptura: „Sângele lui Hristos curăță conștiința noastră de fapte moarte, ca să adorăm pe Dumnezeul Cel Viu" [*Evr* 9, 14].

Că adorarea lui Dumnezeu în Duh și Adevăr e operă a sfintei cuminecări

36. Căci viața adevărată ne-o trage de la acea fericită inimă spre noi puterea Sfintei Mese, și de aici ne vine și puterea de a-L adora pe Dumnezeu în chip curat. Căci dacă adorarea curată a lui Dumnezeu e faptul de a ne supune, de a asculta și de a face toate puși în mișcare de El, nu știu când ne-am putea supune mai bine lui Dumnezeu, decât atunci când devenim mădulare ale Lui. Căci cui ar putea cineva porunci mai mult decât poruncește capul mădularelor trupului? Căci deși orice altă sfântă celebrare îi face pe cei inițiați mădulare ale lui Hristos, Pâinea Vieții ne dă aceasta într-un chip și mai desăvârșit. Căci așa cum mădularele sunt vii din pricina capului și a inimii, tot așa El zice: „Cine Mă mănâncă pe Mine, acela va fi viu prin Mine" [*In* 6, 57].

37. Căci suntem vii și prin mâncare, dar celebrarea aceasta nu are acest mod. Fiindcă mâncarea întrucât nu e vie, hrana nu ne-ar putea aduce viață prin ea însăși; dar prin faptul că ajută vieții inerente corpului, pare celor ce vin

spre ea cauză a vieții. Dar Pâinea Vieții este ea însăși vie și prin ea cei cărora li se dă sunt vii cu adevărat. De aceea hrana se transformă în cel care o mănâncă, iar peștele, pâinea și orice alt aliment se transformă în sânge omenesc, dar aici lucrurile stau cu totul din contră. Căci Însăși Pâinea Vieții îl pune în mișcare pe cel ce se hrănește cu ea, îl schimbă și transformă în Ea Însăși și — lucru care revine în mod normal inimii și capului — ne mișcăm și suntem vii [*FA* 17, 28] în funcție de ea, întrucât are viața. Lucru pe care vrând să-l arate Însuși Mântuitorul, și anume că El nu ne aduce viața la modul alimentelor, ci ne-o insuflă având-o El Însuși și dă viața ca o inimă sau un cap mădularelor, s-a numit pe Sine Însuși Pâine Vie [*In* 6, 51] și spune: „Cine Mă mănâncă pe Mine va fi viu și el prin Mine" [*In* 6, 57].

38. Apare, așadar, că închinarea și adorarea curată a lui Dumnezeu în Duh și Adevăr [*In* 4, 23–24] e operă a Sfintei Mese, nu numai pentru că de la aceste Taine ne vine și faptul de a fi mădulare ale lui Hristos și de a I ne supune în acest mod, ci și pentru că, fiind morți, n-am putea adora un Dumnezeu viu și pentru că e cu neputință să fim vii și eliberați de fapte moarte, dacă nu ne ospătăm pururea din acest Ospăț [cf. *Evr* 9, 14]. Căci așa cum „Dumnezeu fiind Duh, și cei ce se închină Lui trebuie să I se închine în Duh și Adevăr" [*In* 4, 24], tot așa cei care au ales să adore pe Cineva Viu se cuvine să fie vii, „căci Dumnezeu nu este un Dumnezeu al morților, ci al viilor" [*Mt* 22, 32].

39. Așadar a-L adora pe Dumnezeu înseamnă și a viețui potrivit dreptei rațiuni și în vederea virtuții, dar acesta ar putea fi și lucrul unor robi, căci spune [Hristos]: „Când ați făcut toate acestea spuneți: Slugi netrebnice suntem" [*Lc* 17, 10]. Adorarea însăși aparține însă numai fiilor, iar noi suntem chemați nu în corul robilor, ci în cel al copiilor [cf. *Ga* 4, 7].

40. De aceea suntem părtași ai cărnii și sângelui Său, căci zice: „Copiii s-au făcut părtași cărnii și sângelui" [*Evr* 2, 14]. Căci așa cum, pentru ca să devină tată al nostru și să poată spune cuvântul: „Iată Eu și copilașii pe care Mi i-a dat Dumnezeu" [*Evr* 2, 13; cf. *Is* 8, 18], Acela S-a făcut părtaș

cu noi cărnii şi sângelui, tot aşa şi noi, ca să devenim copiii Lui, e necesar să ne împărtăşim de cele ale Lui; şi în acest mod prin această celebrare devenim nu numai mădulare ale Lui, ci şi copii ai Lui, ca să-L adorăm supuşi de bunăvoie şi cu voinţă voluntară ca şi copiii, dar şi în mod riguros ca mădularele. Adorarea e atât de minunată şi atât de suprafirească, încât e nevoie şi de o imagine şi de alta, şi de cea a fiilor şi de cea a mădularelor, întrucât nici una nu e de ajuns să arate ceea ce este ea.

41. Căci ce lucru minunat ar fi să fim puşi în mişcare de Dumnezeu ca nişte mădulare care nu au nicio mişcare de la ele însele? Şi ce lucru mare ar fi să ne supunem Părintelui duhurilor ca şi părinţilor trupului? Dar ambele la un loc sunt un lucru suprafiresc: atunci când, salvându-ne autonomia raţiunii ca şi copiii, ne putem supune ca şi mădularele.

Că înfierea prin har şi adopţia de către Dumnezeu au loc în sfânta cuminecare

42. Şi acesta este lucrul lăudatei în imne înfieri, care nu stă numai pe o glăsuire, ca la oameni, şi a cărei cinste merge numai până la aceasta. Căci la noi [oamenii] cei făcuţi fii au în comun cu cei născuţi fii doar numele de fii, iar tatăl le este comun numai până la acest nume, fiindcă nu există nici o naştere, nici dureri de naştere. Aici însă există cu adevărat o naştere şi o comuniune cu Unul-Născut, nu numai una a numelui, ci una a realităţilor însele, a sângelui, a trupului şi a vieţii. Căci ce lucru mai mare este decât atunci când Tatăl Însuşi recunoaşte în noi mădularele Unului-Născut, când găseşte pe feţele noastre însăşi forma Copilului Său, căci spune [Scriptura]: „Ne-a prehotărât [predestinat] să fim conformi icoanei Fiului Său" [*Rm* 8, 29].

Că cei adoptaţi potrivit acestei înfieri au cu Hristos o legătură mai strânsă şi mai firească decât cu cei care i-au născut

43. Dar ce mai vorbesc despre filialitatea făcută [adoptivă], când [cea prin har] e mai strânsă, mai firească şi mai

înrudită decât însăşi cea naturală, şi cei născuţi astfel sunt fii ai lui Dumnezeu mai mult decât ai celor care i-au născut, tot atât de mult cu cât sunt mai mult fii ai acelor [care i-au născut] decât ai celor care şi i-au făcut ai lor [prin înfiere]? Căci ce este ceea ce-i face, pe adevăraţii părinţi, părinţi pentru noi? Faptul că avem această carne din carnea lor şi viaţa noastră s-a constituit din sângele lor. Acest lucru e valabil şi pentru Mântuitorul: „Suntem carne din carnea Lui şi oase din oasele Lui [cf. *Fc* 2, 23], dar mare e distanţa între aceste două comuniuni.

44. Căci în cele naturale sângele de acum al copiilor nu mai este cel al celor care i-au născut, ci era al acelora înainte de a fi al copiilor, şi ceea ce face neamul e faptul că ceea ce e acum al acestora era mai înainte al acelora. Dar opera celebrării [euharistice] e faptul că sângele prin care suntem vii acum e Sângele lui Hristos, şi carnea pe care taina o încheagă în noi e Trupul lui Hristos, şi pe lângă aceasta comune sunt mădularele şi comună e şi viaţa.

45. Aceasta e adevărata comuniune, când acelaşi lucru e prezent în acelaşi timp în două făpturi, fiindcă atunci când îl are fiecare, dar acum unul, acum celălalt, ele n-ar putea avea între ele o comuniune, ci mai degrabă o distanţă. Fiindcă nu există ceea ce le leagă, pentru că ceea ce are fiecare singur nu e prezent în acelaşi timp în amândoi; de aceea nici nu au comuniune cu adevărat între ei, nici n-au avut vreodată o comuniune, ci faptul că acelaşi lucru a fost mai întâi al unuia, iar acum al altuia are doar o icoană a unei comuniuni. Căci aşa cum n-ar putea fi cineva colocatar cu cel care locuieşte în aceeaşi casă, dacă ar locui în ea după acela, nici nu e părtaş cumva al stăpânirii, treburilor şi grijilor cel care le-a primit de la altul ci, pe lângă faptul că locuieşte în acelaşi loc şi se ocupă de aceleaşi treburi, mai trebuie să se folosească de ele în acelaşi timp, în acelaşi mod şi aici n-am putea avea în comun carnea şi sângele cu cei care ne-au născut, pentru că nu le împărtăşesc cu noi în acelaşi timp; dar avem comuniune cu adevărat cu Hristos, cu Care avem în comun toate, şi trup şi sânge şi mădulare.

46. Iar dacă ceea ce îi face pe copiii e faptul de a avea în comun carnea şi sângele, e evident că prin Sfânta Masă ne facem mai înrudiţi cu Mântuitorul decât avem înrudire prin natură cu cei care ne-au născut; şi El nu ne părăseşte ca aceia odată ce ne-a dat viaţă şi ne-a alcătuit, ci e prezent şi unit cu noi pururea, şi ne dă viaţă şi ne alcătuieşte prin însăşi această prezenţă.

47. Pe cei ce s-au depărtat de cei ce i-au născut nimic nu-i împiedică să supravieţuiască, dar celor distanţaţi de Hristos nu le mai rămâne nimic altceva decât moartea. Şi de ce să nu spun şi mai mult? Nu e cu putinţă ca fiii să se constituie pe ei înşişi pentru ei înşişi dacă nu se distanţează de cei care i-au născut, şi acest lucru se face încă de la început împărţindu-i pe unii faptul că nasc, iar pe alţii acela că sunt născuţi. Dar la aceste Taine filialitatea stă tocmai în faptul de a fi împreună şi a avea comuniune, iar distanţarea înseamnă aici a se distruge şi a nu mai fi.

48. Aşadar, dacă numele de înrudire vrea să însemne o comuniune, şi el îi desemnează, cred, pe cei uniţi printr-un sânge comun, atunci n-ar putea fi decât o singură comuniune şi o singură înrudire şi filialitate: cea prin care avem comuniune cu Hristos. De aceea ele ascund până şi naşterea naturală atunci când au loc în aceiaşi subiecţi; căci zice [Scriptura]: „Iar câţi L-au primit şi cărora le-a dat putere de a se face copii ai lui Dumnezeu, nu s-au născut din sânge" [cf. *In* 1, 12], deşi au fost născuţi, cei care i-au născut erau carne şi acea naştere a fost anterioară acestei naşteri, dar cea de-a doua a dominat-o până într-atât pe cea veche, încât nu mai e nici urmă, nici nume al aceleia. Şi aşa, introducând omul nou, Sfânta Pâine îl smulge din rădăcină şi îl aruncă afară pe cel vechi [cf. *Col* 3, 9–11; *Ef* 4, 24].

49. Fiindcă aceasta e opera sfintei Mese, „căci cei ce L-au primit, zice Scriptura, nu s-au născut din sânge" [*In* 1, 12]. Dar când anume Îl primim? Să recunoaştem expresia „Luaţi" [*Mt* 26, 26] şi despre care anume din taine este spusă. Căci este evident că prin această glăsuire suntem chemaţi la Ospăţul în care-L luăm cu adevărat pe Hristos în mâini,

Îl primim în gură, Îl amestecăm cu sufletul, Îl unim cu trupul şi-L amestecăm cu sângele nostru.

50. Şi la aceasta se adaugă şi faptul că Îl primim pe bună dreptate; căci pentru cei care-L primesc şi Îl ţin astfel pe Mântuitorul până la sfârşit, El Însuşi este un Cap care armonizează, iar aceia sunt mădulare cuviincioase ale Lui; şi era logic ca mădularele să se nască cu aceeaşi naştere ca şi capul. Căci acea carne [a Mântuitorului] „nu e nici din sânge, nici dintr-o voinţă a cărnii, nici dintr-o voinţă a unui bărbat, ci de la Dumnezeu" [*In* 1, 13] Duhul Sfânt; căci „ceea ce s-a născut în ea este de la Duhul Sfânt" [*Mt* 1, 20]. Era deci verosimil ca şi mădularele să se nască în acelaşi mod acolo unde însăşi naşterea capului a fost naşterea acestor fericite mădulare; căci constituirea mădularelor a fost însăşi naşterea capului.

51. Iar dacă pentru fiecare începutul vieţii e o naştere, iar începutul vieţii e faptul de a se naşte, întrucât Hristos e viaţa celor ce se alipesc de El, ei înşişi se nasc atunci când Hristos a intrat şi S-a născut în viaţa aceasta.

52. Atât de mare e grămada de lucruri bune care ne vine de la această sfântă Masă: scapă de pedeapsă, alungă ruşinea care vine de la păcat, restabileşte frumuseţea, leagă de Hristos Însuşi mai riguros decât legăturile naturale: într-un cuvânt, ne face desăvârşiţi în adevăratul creştinism în chip mai deosebit decât orice altă celebrare.

De ce Taina Mesei, care e mai desăvârşită decât Botezul, nu-l replăsmuieşte pe cel ce a păcătuit, nici nu-l curăţă fără chinuri, cum face Botezul?

53. Aici însă multora le-a venit mirarea cu privire la această taină, de ce dacă e mai desăvârşită decât toate pare să aibă mai puţin decât Botezul puterea de a dezlega de vină, deşi e mai mare decât el; căci acela o face fără chinuri, dar aceasta numai dacă îi premerg chinuri. Şi acolo nu este nicio deosebire a celor ce s-au curăţit faţă de cei care n-au primit vreo întinare de la început, dar în mulţi din cei ce vin la Ospăţ sunt urmele păcatelor făcute.

54. Pentru a vorbi mai exact trebuie să distingem între cele patru lucruri care se văd în cei ce păcătuiesc: cel care a lucrat păcatul, actul rău, pedeapsa pentru el şi înclinarea sădită de aici în suflet. De actul rău cel care l-a lucrat trebuie să se elibereze de la sine şi să înceteze a-l mai face înainte de a veni la baia [Botezului]; toate celelalte însă le face Botezul scoţându-le din mijloc o dată pentru totdeauna fără ca nimeni să facă nimic: desfiinţează pedeapsa, boala şi însuşi păcatul, fiindcă acesta moare în ape, şi cel pe care-l redă baia [Botezului] e un om nou.

55. Iar pe cel care ar primi-o mâhnit şi chinuit Sfânta Pâine îl iartă în chip vrednic de vina păcatelor şi îi spală sufletul de reaua deprindere, dar nu-l omoară, căci nu ştie să replăsmuiască de sus. Şi numai acest element al păcatului îl lasă neclintit şi-i îngăduie să rămână, nu ca pe unul vinovat, dar totuşi ca pe însuşi cel care a îndrăznit păcatul. Sunt însă şi unii care mai poartă semnele bolii şi cicatricele vechilor lor lovituri, în cazul în care s-au îngrijit mai puţin decât s-ar fi cuvenit de rănile lor şi n-au adus pregătirea sufletului lor corespunzătoare puterii leacului.

56. Se deosebeşte de acela şi în curăţire, pentru că ea nu-l îneacă pe păcătos şi nu-l replăsmuieşte, precum şi pentru că îl curăţă numai, lăsându-l să rămână, şi acest lucru nu-l avem fără chinuri. Dar acestea n-au nimic de-a face cu celebrarea, ci cu însăşi natura lucrului, potrivit căreia cei vinovaţi trebuie curăţiţi, aici spălându-i, iar acolo ospătându-i.

Că de aceea primim la Botez puterile de a lucra, ca să le punem în lucrare

57. Iar despre faptul că e nevoie de chinuri spun aceasta: Botezul, care primeşte făpturi încă nealcătuite şi care n-au încă nicio putere de a lucra binele, nu în zadar face toate acestea pe degeaba şi n-are nevoie de la noi de nimic, întrucât nici n-am putea aduce de la noi nimic. Dar Masa, care ne este pusă înainte când suntem deja alcătuiţi şi vii şi ne putem fi de ajuns nouă înşine, ne lasă să ne folosim de această putere şi de armele date, precum şi de a urmări

binele nu duşi, nici târâţi, ci avântându-ne şi puşi în mişcare de noi înşine ca unii care ştim să alergăm.

58. Căci de ce era nevoie să primim puterea de a face, dacă nu trebuia să ne folosim de ea? De ce să învigorăm şi să înarmăm pe cel ce urmează să doarmă acasă? Dacă nu era un timp de lupte şi de chinuri [osteneli] nici la început pentru cei născuţi, nici mai apoi pentru cei ce vor să se curăţească, nu văd când ne-am putea fi de folos nouă înşine şi care ar putea fi lucrul unor oameni lipsiţi de alergările pentru virtute; sau, mai bine zis, nu văd ce altceva mai rău ar putea fi pentru lucrul acesta al nostru atunci când nu mai e niciun lucru lăudabil pe care să-l făptuim şi avem sufletul lucrând în fiecare clipă răul.

59. De aceea trebuie să li se îngăduie oamenilor un loc al faptelor şi un timp al luptelor pentru cei ce au primit deja de la Taine faptul de a fi bărbaţi desăvârşiţi şi care pot lucra lucrul cuvenit firii şi care, când se va arăta ziua pe care a făcut-o Domnul [*Ps* 117, 24], nu dorm, ci trec la fapte, şi cum spune David, „omul iese la lucrul său şi la lucrarea lui până seara" [*Ps* 103, 23]. Căci aşa cum după această zi „vine noaptea, când nimeni nu mai poate să lucreze" [*In* 9, 4], tot aşa şi înaintea ei era un timp în care era o neputinţă desăvârşită de a făptui şi nimeni nu ştia încotro să meargă, întrucât pe pământ era încă noapte „în care, spune Scriptura, cine umblă nu ştie unde se duce" [*In* 12, 35].

60. Dar după ce a răsărit soarele şi raza lui se revarsă pretutindeni prin Taine, e necesar să nu mai fie nicio amânare a faptelor şi ostenelilor omeneşti, ci în sudoarea feţei [*Fc* 3, 19] trebuie să mâncăm această pâine a noastră fiindcă s-a frânt pentru noi, precum şi pentru că e pusă deoparte pentru făpturile raţionale, iar faptul că Domnul ne spune „să lucrăm pentru hrana care rămâne" [*In* 6, 27] înseamnă că ne porunceşte să venim la Ospăţul acesta nu leneşi şi trândavi, lipsiţi de fapte, ci lucrători. Căci dacă legea lui Pavel îi depărtează pe cei leneşi chiar şi de masa stricăcioasă, căci zice: „Cine nu lucrează nici să nu mănânce" [*2 Tes* 3, 10], de ce fapte vor avea nevoie cei chemaţi la această Masă?

Din cele spuse e limpede că aşa trebuie să fim pentru a ne atinge de Sfintele Daruri, şi de aceea trebuie să ne curăţim înainte de această celebrare. Acum trebuie să arătăm că aceasta nu e mai mică decât celelalte Taine, ci mai mare decât tot ce poate fi.

61. Căci mai întâi, dacă Dumnezeu, Care potrivit prorocului „pune mila pe un talger şi face toată dreptatea" [*Ir* 9, 23], dăruieşte cele mai mari celor mai buni şi ne face bine nouă celor deja iniţiaţi [botezaţi] şi care am luptat cumva pentru virtute şi am ajuns mult mai frumoşi decât cei ce n-au fost încă spălaţi [botezaţi], de aici decurge şi faptul că harul acesta e mai bun decât acela şi cei iniţiaţi în el dobândesc daruri mai bune, deşi sunt secunde. Unul e Botezul, altul e Ospăţul sfânt, care se cade să fie socotit cu atât mai desăvârşit, cu cât cere de la cei care vor să vină la el o pregătire mai mare. Că nu e potrivit ca lucrul cel mai mare să fie accesibil tuturor celor ce vor, iar cel mai mic celor curăţiţi prin lupte sau taine. Deci cele de mai sus atestă pe drept cuvânt contrariul şi că trebuie crezut că e mai desăvârşit ceea ce nu poate fi dobândit fără multe fapte vitejeşti.

62. Apoi trebuie observat şi faptul că Hristos Care ne invită e aici un tovarăş de luptă împreună cu noi. Iar un tovarăş de luptă dă mâna nu celor ce zac jos, nici celor bolnavi, ci celor care au vlagă şi îndrăzneală şi stau frumos şi cu vitejie în faţa adversarului.

63. Căci Însuşi Hristos, Care lucrează în fiecare din Taine, devine pentru noi toate: plăsmuitor, antrenor şi tovarăş de luptă: plăsmuitor spălându-ne, antrenor ungându-ne, iar tovarăş de luptă hrănindu-ne. Căci acolo ne creează mai întâi mădularele, le întăreşte apoi prin Duhul, iar la Masă este în chip riguros unit cu noi şi dispută împreună cu noi premiul; iar după moarte va fi preşedinte de jocuri şi va şedea ca judecător al celor ale căror chinuri le-a împărtăşit; după care, când va fi nevoie să-i încununeze pe cei ce s-au arătat biruitori, El Însuşi va fi cununa.

64. Aşadar, atunci când ne plăsmuieşte şi ne unge ca să înfruntăm luptele pentru filozofie şi să ne putem distinge

în ele, El le face pe toate; dar când luptă împreună cu noi nu le face toate, iar la vremea premiilor nu mai face nimic. Căci nu este potrivit ca antrenorul şi plăsmuitorul să lase deoparte ceva din cele ce-l pot pregăti pe cel ce luptă, nici motivul tovărăşiei nu-l lasă pe tovarăşul de luptă să ia asupra lui totul şi pe celălalt să-l lase să se desfăteze, şi numai el să se dezbrace pentru luptă; nici nu se cuvine ca preşedintele jocurilor sau cel ce e însăşi cununa să ungă, să plăsmuiască sau să facă cele ale medicului, nici să le adauge atleţilor ceva la victorie, fie curaj, fie vigoare, fie orice altă virtute, ci trebuie doar să o împodobească pe cea care este şi se arată. Or pentru campioni e mai bine să fie încununaţi decât să învingă luptându-se, şi e mai bine să fie învingători decât să fie plăsmuiţi, căci luptele sunt pentru victorie, iar victoria e pentru cununi.

65. Dar dacă faptul de a nu curăţi cu totul, a nu pregăti şi a nu plăsmui e semnul unei stări nedesăvârşite şi inferioare, atunci capătul ultim al fericirii ar fi inferior în ce priveşte fericirea; cu alte cuvinte, faptul de a întâlni pe Dumnezeu Care ne încununează ar fi inferior împărtăşirii cu El la Masă sub văluri, întrucât Masa are o pregătire şi o curăţire, dar cununile n-au nici una, nici alta.

66. De aceea, nu trebuie să ne mirăm dacă Ospăţul, deşi e o Taină mai desăvârşită, ştie să curăţească mai puţin, şi de altfel, pe lângă cele spuse, acest dar e şi un premiu, iar lucrul propriu premiilor nu este de a-i stabili şi a-i face pe cei mai buni, ci de a-i arăta şi a-i împodobi. Căci în Ospăţ Hristos nu e doar curăţire şi tovarăş de luptă, ci şi cinstea pe care trebuie să o primească cei care luptă.

67. Căci ce altceva îi aşteaptă pe fericiţi [răposaţi] în locul chinurilor/ostenelilor de aici decât faptul de a-L primi pe Hristos şi a fi împreună cu El? Pavel spune că după acea alergare [cf. *2 Tim* 4, 7] desfacerea de aici va sfârşi în cele din urmă în contopirea cu Hristos: „Căci a mă desface şi a fi împreună cu Hristos e ceva mult mai bun" [*Flp* 1, 23]. Aceasta e opera îndeosebi a acestei Mese.

68. Căci chiar dacă şi în celelalte Taine poate fi găsit Hristos, aceasta are loc întrucât prin faptul că-L primim

suntem pregătiți să ne putem uni cu El; aici însă, întrucât Îl primim deja, ne și unim cu El în chip curat. Căci unde e în celelalte [Taine] faptul de a fi un trup și un duh cu El, a rămâne în El și a-L avea rămânând în noi? Drept pentru care, cred, și o spune Hristos Însuși, fericirea drepților e un ospăț care-L are ca slujitor pe El Însuși [*Lc* 12, 37].

69. Astfel deci, Pâinea Vieții e un premiu. Dar pentru că cei care primesc acest dar umblă încă pe pământ și călătoresc, și de aceea se lovesc, se umplu de praf și se tem de mâinile tâlharilor, pe drept cuvânt ea le e de ajuns pentru nevoia prezentă, le dă tărie, le este conducător și-i curăță, până ce ajung acolo unde potrivit, cuvântului lui Petru, e bine să fie omul [*Mt* 17, 4], unde pentru cei ce rămân într-un loc curat de treburile de aici nu mai e niciun loc pentru altele, ci este numai Hristos unit cu ei în chip curat și Care le este cunună.

70. Prin urmare, ca unul care e curățire și pentru aceasta a fost alcătuit de la început, [trupul lui Hristos] eliberează de orice întinăciune; ca tovarăș cu noi al luptelor al căror conducător este intrând în ele cel dintâi, dă tărie împotriva celor ce ne războiesc; iar pentru că e și cinstire, nu se obține fără chinuri. Așadar ce sens are să luăm ceea ce are Ospățul drept răsplată și fericire ultimă drept semn că poate face mai puțin?

71. În același mod trebuie judecat și cu privire la cealaltă obiecție și socotit că ea nu combate desăvârșirea Tainei. Căci nu pentru că nu poate face lucruri mari, nu de aceea nu-l replăsmuiește pe cel stricat de păcat, ci pentru că acesta nu poate primi și pătimi acestea, ca unul ce poartă încă prima sa plăsmuire, despre care s-a vorbit în cuvintele de mai sus. Plăsmuire pe care nici ultima răutate nu o poate șterge și smulge din sufletele celor o dată botezați, nici chiar dacă ar îndrăzni să tăgăduiască robia pe are au mărturisit-o Stăpânului comun, întrucât nici cea mai înaltă filozofie sau cea mai simplă mărturisire nu pot să o pună la noi.

72. Apoi, pentru că în general omul e prea bun ca să moară sau să fie zdrobit, dar totuși fără aceasta n-ar putea fi replăsmuit. Căci moartea ține de partea cea veche, și cel

care poate să moară e cel pe care l-a dat ţărâna, căci „securea, zice Ioan, stă la rădăcina pomilor” [*Mt* 3, 10]. Dar cel spălat poartă deja pe cel nou [*1 Co* 15, 49]; prin urmare, cum mai poate muri fiind articulat cu Adamul care nu mai moare [*Rm* 6, 9]? Pentru ce ar mai muri când poartă în suflet pe Cel pentru a cărui dobândire trebuia să moară?

73. Dar acest lucru nu poate fi primit nici măcar de la însăşi baia [Botezului]; deci cum ar putea fi o celebrare mai bună decât alta prin ceea ce nu poate fi găsit în chip asemănător nici în una, nici în cealaltă? Căci nici măcar Botezul însuşi nu poate să-i mai renască din nou pe cei care sunt deja renăscuţi şi replăsmuţi, şi de aceea sfântul aşezământ [al tradiţiei] n-a botezat de două ori niciun om, nu doar păstrând o regulă sau o rânduială, ci pentru că a ne naşte de două ori în acelaşi fel e cu neputinţă.

74. Cineva ar putea spune: un botez e şi faptul de a muri arătându-ţi religia persecutorilor; de ce atunci mulţi din cei iniţiaţi prin apă au venit şi la această alergare, primind această a doua baie? La care se pot spune acestea: pe cei care au ales să umble şi să vieţuiască împreună cu Hristos îi constituie, pe de o parte, faptul de a fi fost plăsmuiţi în acea frumoasă plăsmuire de mâna aceea, iar, pe de altă parte, îi constituie şi faptul de a ajunge aici prin virtute plecând de la ei înşişi şi lăudatele lupte. Prin urmare, faptul de a fi botezat în apă îl plămădeşte pe om şi numai el poate face aceasta, dar moartea pentru Hristos e evident că are amândouă aceste lucruri: şi ceea ce ştie să ofere apa şi ceea ce trebuie adus de noi.

75. Prin urmare, pentru cei încă neiniţiaţi ea este un botez şi o plăsmuire, întrucât aceştia dau mărturie pentru Hristos şi sunt îngropaţi împreună cu Hristos, lucruri în care stă definiţia botezului; este însă şi o virtute plină de sudorile pentru bine şi de răbdarea ultimă. Dar la cei deja iniţiaţi primul lucru n-are loc, fiindcă aceştia sunt deja plăsmuiţi şi vii, al doilea însă da, căci martiriul e un loc de antrenament pentru dreapta credinţă şi a dovedirii virtuţii, a faptului de a cunoaşte şi iubi pe Hristos mai presus de orice ar putea fi îndrăgit, şi de a nu socoti nimic mai sigur

decât nădejdile în El; o experiență clară pusă la încercare prin fier, prin foc și prin violențele cele mai năprasnice. De aceea, nu este deloc îngăduit celor o dată inițiați să se folosească iarăși de botez, care nu poate dărui nimic mai mult decât ceea ce avem deja primit de la el; dar le este îngăduit să se folosească de martiriu, care știe nu numai să-i nască și să plăsmuiască, dar și să le împletească acestora cununi plecând de la faptele lor de vitejie; și astfel pentru cei neinițiați el are amândouă lucrurile, dar pentru cei inițiați doar pe unul singur.

76. Căci nu e nimic nou dacă, întrucât martiriul e desăvârșit în ambele privințe, cei care n-au nevoie de amândouă se folosesc de el doar pentru unul din ele și dobândesc numai ceea ce au nevoie, întrucât și Sfintele Daruri ale Mesei știu să-i curețe pe cei care nu l-au primit încă, dar pot și să-i lumineze pe cei deja curățiți; și totuși nimic nu-i oprește pe cei care au primul lucru să se apropie de Taină pentru cel de-al doilea. Dar destul despre acestea.

77. Dar lucrul de unde a plecat cuvântul nostru pentru a ajunge la acestea e că ceea ce lucrează desăvârșita comuniune a oamenilor cu Dumnezeu — fie că acest lucru trebuie numit adorație sau înfiere, fie amândouă acestea — e sfântul Ospăț care ne face înrudiți cu Hristos mai mult decât faptul de a fi născuți de cei care ne-au născut. Fiindcă el nu aruncă în noi o bază nedeslușită a unui corp și nici rudimente de sânge, ci ni le împărtășește desăvârșite; și nu e doar o cauză a vieții, ca aceia care ne-au născut, ci și viață, și nu se numește viață pentru că e cauză a vieții, în felul în care-i numește pe apostoli lumină [*Mt* 5, 14], pentru că au fost așezați conducători spre lumină, ci pentru că El Însuși e însăși viața prin care putem fi vii cu adevărat.

78. Apoi El îi face sfinți și drepți pe cei ce se lipesc de El nu numai educându-i și învățându-i cele de lipsă și exersându-le spre virtute sufletul, actualizând puterea pe care o are acela spre dreapta rațiune, ci făcându-Se El Însuși pentru ei dreptate și sfințire de la Dumnezeu [*1 Co* 1, 30]. Căci mai cu seamă în acest mod li se întâmplă sfinților să fie fericiți și sfinți din pricina Fericitului care e unit cu ei,

din pricina Căruia sunt vii din morţi, înţelepţi din nebuni, iar din robi întinaţi şi răi se fac sfinţi, drepţi şi fii ai lui Dumnezeu. Căci plecând de la ei înşişi şi de la firea şi sârguinţa omenească, plecând de la care ar fi trebuit să fie numiţi în sens propriu acestea, ei nu s-au făcut niciuna din acestea, ci sunt sfinţi din pricina Celui sfânt, iar drepţi şi înţelepţi din pricina Celui drept şi înţelept Care e unit cu ei. Şi în general, dacă vreunul dintre oameni e cu adevărat vrednic să audă aceste lucruri mari şi nobile, el îşi are toate aceste nume de acolo; mai ales pentru că toate cele care le vin de acasă şi de la ei înşişi sunt atât de departe de a-i face drepţi, încât dreptatea lor e răutate, iar înţelepciunea lor e o limpede nebunie [*1 Co* 3, 19]. Apoi, chiar dacă virtutea ne-ar face deosebit de nobili şi am avea-o drept podoabă, pentru că avem afinitate mai mult spre dreptatea şi înţelepciunea de la Dumnezeu decât spre cea omenească, chiar şi cea pe care a pus-o în noi sârguinţa ar fi mai verosimil să fie numită plecând de la aceasta decât de la aceea.

79. Căci aşa cum nu purtăm numele celor ce ne sunt exterioare şi străine, ci se întâmplă să fim definiţi şi numiţi plecând de la cele proprii şi care sunt în noi prin fire — căci nu casa şi locuinţa ar putea să ne plămădească purtarea faţă de cutare sau cutare, nici să ne dea un nume de răutate sau virtute —, aşa şi dintre cele proprii acelea care sunt mai mult ale noastre ne definesc mai mult şi fac numirea noastră comună. Dar cele ale lui Hristos sunt mai mult ale noastre decât înseşi cele ale noastre. Fiindcă proprii ale noastre sunt faptul că suntem făcuţi mădulare şi fii şi că avem în comun cu El carne, sânge şi Duh; dar acestea sunt mai aproape de noi nu numai decât cele pe care le dobândim prin asceză, ci chiar decât cele care ne învăluie plecând de la fire, fiindcă El S-a arătat mai înrudit cu noi chiar şi decât înşişi cei care ne-au născut.

80. De aceea, noi toţi suntem obligaţi nu să aducem filozofia omenească, nici să rezistăm până la aceste lupte [martirice], ci să trăim această viaţă nouă care e viaţa în Hristos şi să arătăm acea dreptate. N-am putea fi obligaţi aşa mult faţă de aceasta, dacă n-ar fi legată de noi în chip deosebit.

Căci de aceea „ne-am îngropat împreună cu Hristos prin botez, ca să umblăm într-o viață nouă" [*Rm* 6, 4]; iar lui Timotei Pavel îi spune: „Pune mâna pe viața veşnică" [*1 Tim* 6, 12]; şi Scriptura zice: „Fiți sfinți, după Sfântul Care v-a chemat" [*1 Ptr* 1, 15], şi: „Fiți milostivi" nu cu o milă omenească, ci „precum Tatăl vostru milostiv este" [*Lc* 6, 36]; şi: „Iubiți-vă unii pe alții, precum Eu v-am iubit pe voi" [*In* 13, 34]. Cu afecțiunea cu care iubea Pavel „în măruntaiele lui Iisus Hristos" [*Flp* 1, 8]. De aceea şi Mântuitorul Însuşi, când porunceşte ucenicilor să fie în pace, pune în ei înşişi pacea Lui, căci zice: „Pacea Mea dau vouă" [*In* 14, 27], iar către Tatăl spune: „Ca iubirea cu care M-ai iubit să fie în ei" [*In* 17, 26].

81. Şi în general aşa cum naşterea aceasta e una dumnezeiască şi suprafirească, aşa şi viața, regimul, filozofia şi toate acestea sunt noi şi duhovniceşti. Arătându-i lui Nicodim acest lucru Mântuitorul zice: „Ce se naşte din Duhul e duh" [*In* 3, 6]. De aceea şi Pavel zice: „Ca să fiu găsit în El neavând dreptatea mea cea din Lege, ci dreptatea prin credința în Hristos, cea de la Dumnezeu" [*Flp* 3, 9].

82. Iar motivul e că aceasta e haina împărătească, întrucât cele ale noastre sunt ale unui rob; dar libertatea şi Împărăția, spre care trebuie să ne grăbim, cum ar putea fi premiul unor robi? Căci atunci faptul de a ne arăta vrednici de Împărăție n-ar fi nimic altceva decât acela de a arăta o virtute de robi. Pentru că aşa cum „stricăciunea, zice Pavel, n-ar putea moşteni nestricăciunea", ci „ceea ce e stricăcios trebuie să îmbrace nestricăciunea, iar ceea ce e muritor trebuie să îmbrace nemurirea" [*1 Co* 15, 50. 53], în acelaşi mod nici faptele robilor nu ne-ar putea fi de ajuns pentru Împărăția aceea, ci va fi nevoie de dreptatea cea de la Dumnezeu. Pentru că moştenitorul trebuie să fie fiu, nu rob, „căci robul, zice Scriptura, nu rămâne în casă în veac, fiul rămâne în veac" [*In* 8, 35].

83. În schimb, fiecare din cei care vin la această moştenire trebuie ca, lepădând mai întâi robul, să arate pe Fiul, ceea ce înseamnă că, purtând pe fețele lor forma Unului-Născut, trebuie să se arate cu această frumusețe Tatălui Care i-a născut. Aceasta înseamnă faptul de a fi eliberați de

Fiul lui Dumnezeu de orice robie şi a fi cu adevărat liberi, ceea ce vrea să spună şi cuvântul acela spus de Hristos iudeilor: „Dacă Fiul vă va face liberi, veţi fi cu adevărat liberi" [*In* 8, 36]. Fiindcă El dezleagă şi face fii ai lui Dumnezeu pe robi, fiind El Însuşi Fiu şi liber de orice păcat, şi-i face părtaşi la trupul, sângele, Duhul şi toate cele ale Lui; căci în acest mod a replăsmuit, a eliberat şi a îndumnezeit: amestecându-Se cu noi pe Sine Însuşi, Dumnezeul Cel sănătos, liber şi adevărat.

84. Şi aşa sfântul Ospăţ face din Hristos, Care e adevărata dreptate, un bine al nostru, chiar înaintea celor proprii firii noastre, ca să ne slăvim şi noi cu cele ale Lui şi să primim o astfel de cinste, ca şi cum am fi realizat-o noi înşine, şi să fim numiţi plecând de acolo, în cazul în care păzim comuniunea [cu El]. Şi dacă cineva cu adevărat sfânt şi drept ar auzi ceva din aceste laude, acela a primit aceste numiri de la cele pe care le-a câştigat Acela; căci zice Scriptura: „În Dumnezeu se va lăuda sufletul meu" [*Ps* 33, 3] şi: „Întru El se vor binecuvânta toate neamurile" [*Fc* 18, 18].

85. De aceea nu ni se cere nimic din cele omeneşti, ci cele ale lui Hristos; pe ele trebuie să le purtăm în sufletele noastre şi pe ele purtându-le trebuie să plecăm de aici, iar înainte de cununi trebuie să arătăm în tot felul această filozofie şi bogăţie nouă, neintroducând în ea nimic din partea cea rea, întrucât numai ea este singura taxă vrednică de Împărăţia cerească.

86. Căci, întrucât premiul pe care trebuie să-l ia cei ce luptă e Dumnezeu Însuşi, e necesar ca ei să aibă ceva analog cinstirii, ca luptele lor să fie dumnezeieşti şi ca Dumnezeu să fie pentru atleţi nu numai un antrenor şi un conducător al luptelor, ci şi Cel care le realizează în ei, astfel ca scopul căutat să fie potrivit cu pregătirea, iar pregătirea cu scopul.

87. Căci aşa cum, trimiţându-ne pe pământ, nu ne-a făcut, nici nu ne-a cerut nimic supranatural, tot aşa ducându-ne la Dumnezeu şi eliberându-ne de păcat, [Hristos] nu ne-a lăsat să avem nimic omenesc, ci s-a armonizat pe Sine Însuşi la toate cele de care aveam nevoie şi n-a lăsat nelucrător nimic din cele ce pot pregăti în vederea acestui scop.

88. Căci dacă ar vorbi cineva în ce ne priveşte de boală şi vindecare, El n-a intrat numai la cel bolnav învrednicindu-l doar de ochii şi mâna Lui şi lucrând El Însuşi cele de care avem nevoie spre vindecare, ci S-a făcut El Însuşi leacul, regimul şi orice altceva din cele ce duc la sănătate.

89. Iar dacă e vorba de o replăsmuire, o restaurează prin El Însuşi şi prin carnea proprie, iar ceea ce a introdus în locul a ceea ce a fost stricat de noi a fost El Însuşi. Căci n-am fost replăsmuiţi din aceeaşi materie din care ne-a plăsmuit, ci pe aceea a făcut-o luând ţărână din pământ [*Fc* 2, 7], iar pentru a doua a dat propriul Său trup. Şi recâştigând viaţa, nu face doar mai frumos sufletul lăsându-l în propria lui fire, ci revărsându-Şi sângele în inimile celor iniţiaţi face să răsară în ei viaţa Lui, fiindcă atunci a insuflat o suflare de viaţă [*Fc* 2, 7], dar aceea ne face părtaşi ai Duhului Său; căci zice Scriptura: „Dumnezeu a trimis pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, Care strigă: Avva! Părinte" [*Ga* 4, 6]. Pentru că atunci când lipsea lumina, a zis: „Să fie lumină! Şi s-a făcut lumină" [*Fc* 1, 3], această lumină sclavă; dar acum Însuşi Stăpânul „a strălucit în inimile noastre, El Care a zis odinioară să strălucească lumina din întuneric" [*2 Co* 4, 6].

90. Şi ca să spunem totul: în primele timpuri El a făcut bine neamului omenesc prin aceste făpturi văzute şi l-a condus pe om prin porunci, trimişi şi legi, folosindu-se când de îngeri, când de oamenii cei mai nobili; acum însă face acest lucru în chip nemijlocit El Însuşi prin El Însuşi folosindu-Se la toate de Sine Însuşi.

91. Să observăm lucrurile de la început. Ca să mântuiască neamul omenesc n-a trimis un înger, ci a venit El Însuşi. A trebuit să-i înveţe pe oamenii pentru care a venit, aşa că n-a rămas în ţinutul Lui trimiţând după cei care voiau să-L audă să vină ei la El, ci a ieşit străbătând ţinutul El Însuşi şi căutându-i pe cei cărora să le împărtăşească cuvintele Lui. Şi purtând pe limba Sa cele mai mari lucruri bune, bătea pe la porţile celor ce aveau nevoie să fie fericiţi. Şi îi vindeca pe cei bolnavi venind la ei şi atingându-se El Însuşi cu mâna de ei. Orbului din naştere i-a creat ochi punându-i

pe ochi lut pe care l-a făcut El Însuşi scuipând pe pământ şi amestecându-l cu degetul, după care l-a luat şi l-a pus peste ochi [cf. *In* 9, 6]. „S-a atins de sicriu", mai spune Scriptura [*Lc* 7, 14]. A stat la mormântul lui Lazăr şi a dat glas de aproape [cf. *In* 11, 38–43], deşi, dacă ar fi vrut, ar fi putut face toate acestea, şi lucruri încă mai mari decât acestea, numai printr-un cuvânt şi un semn, El Care a făcut cerul în acest mod. Dar aceasta trebuia să fie o mărturie clară a puterii Lui, iar aceea un semn al prieteniei faţă de oameni, pe care a venit să o arate.

92. A trebuit deci să-i dezlege şi pe cei din iad, şi n-a lăsat acest lucru pe seama unor îngeri sau a stăpânitorilor îngerilor, ci S-a pogorât El Însuşi în închisoare [*1 Ptr* 3, 19]. Era însă verosimil ca cei ţinuţi captivi în el să nu primească libertatea pe degeaba, aşa că-i dezleagă plătind cu sângele Lui [*1 Ptr* 1, 19]. Şi începând de atunci şi până în ziua de pe urmă în acest mod eliberează sufletele de păcate, le iartă vina şi le spală de murdărie.

93. Căci El Însuşi e lucrul prin care curăţă; ceea ce arată Pavel atunci când spune: „Făcând prin El Însuşi curăţirea păcatelor noastre, a şezut de-a dreapta tronului măreţiei în ceruri" [*Evr* 1, 3]. De aceea îl numeşte şi slujitor [*Rm* 15, 8] şi El Însuşi spune despre Sine că slujeşte [*Lc* 22, 27] şi că a venit în lume de la Tatăl ca să slujească [*Mt* 20, 28].

94. Iar lucrul cel mai mare dintre toate e că nu numai în prezent, când S-a arătat şi a venit cu slăbiciunea omenească „nu ca să judece lumea" [*In* 3, 17], când a arătat cele ale robilor şi a ascuns toate cele ale Stăpânului, dar şi în viitor, când va veni cu putere [*Mt* 24, 30] şi se va arăta cu slava Tatălui, pentru arătarea şi pentru împărăţia Lui, Scriptura zice că „Se va încinge, îi va pune la masă şi venind le va sluji" [*Lc* 12, 37] El Însuşi, Cel prin Care împărăţesc împăraţii şi stăpânesc tiranii pământului [*Pr* 8, 16].

95. Căci în acest mod a exercitat împărăţia Lui curată şi adevărată El, Care era de ajuns lui Însuşi pentru această împărăţie, şi aşa i-a condus pe cei pe care-i stăpânea: mai vesel decât nişte prieteni, mai riguros decât nişte tirani, mai afectuos decât un tată, mai intim unit decât nişte mădu-

lare, mai necesar decât o inimă, nu plecându-i prin frică, nu aservindu-i printr-o plată, ci fiind El Însuşi pentru Sine Însuşi puterea stăpânirii Lui şi legându-şi El Singur de Sine Însuşi pe cei stăpâniţi. Căci a împărăţi prin frică sau printr-o plată nu înseamnă a stăpâni cu adevărat El Însuşi, ci atunci cauza acestei ascultări trebuie atribuită nădejdilor şi ameninţărilor. Aşadar, aşa cum n-ar putea stăpâni în sens propriu cel a cărui stăpânire vine de altundeva, tot aşa nu înseamnă că suntem cu adevărat robi ai lui Dumnezeu atunci când ne supunem pentru una din cele spuse.

96. Dar pentru că trebuia ca El să împărăţească cu cea mai curată stăpânire, fiindcă o alta nu era verosimilă, a căutat să afle cum anume să o ducă la bun sfârşit. Şi acesta a fost modul cel mai paradoxal. Fiindcă S-a folosit de cele contrare şi, pentru ca să fie un stăpân adevărat, primeşte fire de rob [*Flp* 2, 7] şi slujeşte robilor până la cruce şi moarte, şi aşa răpeşte sufletele robilor şi pune mâna în chip nemijlocit pe voinţa lor. De aceea şi Pavel, ştiind că această slujire e cauza împărăţiei, spune: „S-a smerit pe Sine Însuşi făcându-Se ascultător până la moarte, şi încă moarte pe cruce. De aceea Dumnezeu L-a preaînălţat" [*Flp* 2, 8]. Şi minunatul Isaia spune: „De acea îi va moşteni pe mulţi şi va împărţi prăzile celor puternici, pentru că Şi-a dat spre moarte sufletul Său şi cu cei fărădelege a fost socotit" [*Is* 53, 12].

97. Căci în virtutea creaţiei Hristos e Stăpânul firii noastre, dar în virtutea creaţiei celei noi S-a făcut Stăpânul voinţei noastre; ceea ce înseamnă a împărăţi cu adevărat peste oameni, pentru că aici a legat şi a condus, aservindu-şi-le, puterea raţiunii şi autonomia voinţei, care-l fac pe om. Drept pentru care a şi spus: „Datu-Mi-s-a toată puterea în cer şi pe pământ" [*Mt* 28, 18], ca şi cum Stăpânul mai înainte de veci al lumii pătimea un lucru nou pentru că şi firea oamenilor Îl recunoaştea Stăpân comun împreună cu cei din cer. Dar şi cuvântul lui David: „Împărăţit-a Dumnezeu peste neamuri" [*Ps* 46, 9] sugera şi el această împărăţie prin care, spune Pavel, neamurile devin „concorporale şi copărtaşe la Mântuitorul" [*Ef* 3, 6]. Căci prin faptul că S-a

unit astfel o dată pentru totdeauna cu corpurile şi sufletele noastre S-a făcut Stăpân nu numai al trupurilor, ci şi al sufletelor şi voinţelor, şi stăpâneşte astfel cu împărăţia cu adevărat autosuficientă şi pură, El Însuşi conducând prin El Însuşi ca un suflet corpul şi ca un cap mădularele.

98. Căci cei care au ajuns să îndrăgească jugul acesta sunt conduşi ca şi cum n-ar mai trăi cu raţiunea lor, nici n-ar mai avea autonomia alegerii, căci zice Scriptura: „Dobitoc m-am făcut pentru Tine" [*Ps* 72, 22]; şi aceasta înseamnă să-şi urască şi să-şi piardă cineva sufletul său şi prin faptul că-l pierde să-l scape [*Mt* 10, 39]: atunci când stăpâneşte în acest fel creaţia nouă şi noul Adam îl ascunde cu totul pe cel vechi, şi nimic nu mai rămâne din aluatul cel vechi [*1 Co* 5, 7], nici naştere, nici viaţă, nici moarte.

99. Căci corpul omului cel vechi a fost alcătuit plecând de la pământ, „dar cel nou, spune Scriptura, s-a născut din Dumnezeu" [*In* 1, 13], iar martore pentru o viaţă şi alta sunt o masă şi alta: pe una o oferea pământul, dar pe omul cel nou îl hrăneşte din carnea Sa Cel ceresc; de aceea atunci când se desfac, unul se întoarce în pământul din care a ieşit, iar altul se duce la Hristos, de unde a fost luat.

100. Şi fiecare îşi face sfârşitul corespunzător obârşiei din care a ieşit; căci zice Scriptura: „cum e cel pământesc, aşa sunt şi cei pământeşti; şi cum e cel ceresc, aşa sunt şi cei cereşti" [*1 Co* 15, 48]. Şi nu e vorba numai de suflet, ci şi de trupul însuşi. Fiindcă şi acesta e ceresc, aşa cum aici şi unul şi altul sunt pământeşti. Căci dacă sufletul locuieşte în mâinile Celui ceresc [*Sol* 3, 1] şi trupul e un mădular al aceluia, şi nu mai participă la suflet, ci e plin de Duhul Cel viu; iar după moarte e viu cu o viaţă cât nu se poate spune mai frumoasă decât prima, fiindcă în realitate nici la început n-a murit cu adevărat. Căci zice Solomon: „Au părut că au murit", dar nu pentru cei cu mintea bună, ci „în ochii celor fără minte" [*Sol* 3, 2]. Căci aşa cum „Hristos sculat din morţi nu mai moare, moartea nu mai are putere" [*Rm* 6, 9], tot aşa nici mădularele lui Hristos „nu vor vedea moarte în veac" [*In* 8, 51]; şi cum ar putea gusta moartea când atârnă de o inimă pururea vie?

101. Şi nu trebuie să ne mirăm dacă ceea ce se vede e doar pulbere şi nimic mai mult. Căci bogăţia e înăuntru, fiindcă „viaţa noastră e ascunsă" [*Col* 3, 3], iar vistieria e un vas de lut, „căci avem această bogăţie în vase de lut", spunea Pavel [*2 Co* 4, 7]. De aceea cei cărora le apar doar cele din afară n-ar putea vedea decât lutul.

102. Dar când Se va arăta Hristos, şi această pulbere îşi va arăta frumuseţea ei, şi atunci va apărea ca fiind mădular al acelui fulger [*Mt* 24, 27], se va armoniza cu soarele şi va revărsa aceeaşi rază. Căci zice Scriptura: „Şi drepţii vor străluci ca soarele în Împărăţia Tatălui lor" [*Mt* 13, 43], numind împărăţie a Tatălui acea rază în care S-a arătat El Însuşi strălucind apostolilor [*Mt* 17, 2] care au văzut, cum spune El Însuşi, „Împărăţia lui Dumnezeu venind întru putere" [*Mc* 9, 1]. Din ziua aceea însă drepţii vor străluci cu o singură strălucire şi slavă, strălucind, pe de o parte, prin faptul că o primesc, iar, pe de altă parte, prin acela că o dau. Căci această Pâine, acest Trup, pe Care-l vor fi adus cu ei de la această Masă venind de aici acolo, e cel care va apărea atunci pe norii cerului tuturor ochilor şi-şi va arăta floarea strălucirii lui răsăritului şi apusului ca un fulger într-o clipită [*Mt* 24, 27].

103. Cu această rază vieţuiesc fericiţii, iar atunci când mor lumina nu-i părăseşte; căci „lumina e cu cei drepţi pururea" [*Pr* 13, 9], de aceea vor veni la acea viaţă strălucind cu ea, împreună cu care au fost tot timpul pe când alergau spre ea.

104. Căci ce se va întâmpla atunci cu fiecare din cei care vor fi reînviaţi, şi oasele, părţile şi membrele unindu-se cu capul vor salva corpului integritatea lui, acest lucru se va întâmpla şi cu Mântuitorul Hristos, Capul comun al tuturor. Căci fulgerând doar pe nori, va înălţa de pretutindeni mădularele Sale ca un Dumnezeu în mijlocul unor dumnezei, ca un Corifeu frumos al unui cor frumos. Şi aşa cum, atunci când se rup legăturile care le ţin, corpurile grele care atârnă sus cad la pământ şi caută îndată locul din centru, la fel şi corpurile sfinţilor sunt pironite de pământ şi rămân legate şi tiranizate de stricăciune, şi de aceea

spune Scriptura „suspinăm în acest cort" [*2 Co* 5, 4]; dar când se va arăta libertatea, se vor avânta cu o pornire nestăvilită spre Hristos, primindu-şi locul lor. De aceea, arătând că acea alergare e de neoprit, Pavel numeşte acest lucru răpire, zicând: „Iar noi vom fi răpiţi pe nori în întâmpinarea Domnului în văzduh" [*1 Tes* 4, 17], însemnând că nu mai e în ei nimic omenesc, nici care să vină de la ei, ca să aibă loc o întârziere, ci El Însuşi va atrage, El Însuşi va răpi, El Care nu poate fi rob unui timp.

105. Căci aşa cum la început n-a aşteptat să fie căutat de ei, ci El Însuşi i-a căutat pe cei rătăciţi şi le-a arătat calea, după care, neputând ei umbla, i-a ridicat şi purtat pe umeri [*Lc* 15, 5] şi pe cei ce cădeau îi rechema, pe cei descurajaţi îi îndrepta, pe cei care abandonau îi chema şi, pe scurt, îşi petrecea timpul ocupându-Se de mântuirea lor, tot aşa şi atunci, când vor alerga spre El ultima lor alergare, El Însuşi îi va scula şi le va face aripi ca să zboare. De aceea îi numea şi vulturi care se adună în jurul stârvului, căci spune: „Unde e Stârvul, acolo se vor aduna şi vulturii" [*Mt* 24, 28].

106. Pentru că ei vor veni de la o masă la altă masă, de la cea acoperită la cea acum arătată, de la pâine la Stârv. Căci acum pentru cei ce trăiesc încă această viaţă omenească Hristos le este pâine şi paşte, pentru că trec de aici la cetatea cerească [*Ga* 4, 26; *Evr* 12, 22; *Ap* 21, 2. 10]. Dar când „îşi vor schimba tăria, le vor creşte aripi ca la vulturi" [*Is* 40, 31], zice minunatul Isaia şi atunci se vor aşeza pe Stârvul Însuşi despuiat de orice văluri.

107. Lucru pe care arătându-l fericitul Ioan spune: „Îl vom vedea aşa cum este" [*1 In* 3, 2]. Fiindcă, întrucât viaţa în trup a încetat, Hristos nu mai e pentru ei pâine, nici paşte [trecere] pentru cei care acum rămân. Dar poartă multe semne ale stârvului, căci mâinile Lui au semnele, iar picioarele urmele piroanelor, iar coasta Lui mai poartă şi întipărirea suliţei.

108. Ospăţul acesta duce la Stârvul acela, fără acesta e cu neputinţă a-l lua pe Acela, aşa cum cel cu ochii scoşi nu poate veni la experienţa luminii. Căci dacă cei care n-au

participat la acest ospăţ „nu au viaţă în el" [*In* 6, 53], cum ar putea fi un Cap nemuritor capul unor mădulare moarte?

109. Fiindcă una e puterea Mesei şi unul e cel ce mănâncă şi într-o lume şi într-alta; una e cămara de nuntă, alta e pregătirea pentru cămara de nuntă, dar e Acelaşi Mire. De aceea pentru cei care n-au plecat spre viaţă cu aceste daruri, dincolo nu vor avea nimic mai mult. Dar cei care au putut primi şi păstra harul, aceia „au intrat în bucuria Domnului lor" [*Mt* 25, 10] şi s-au desfătat în ospăţ de cealaltă desfătare, nu dobândind-o abia acum, ci simţind doar mai curat ceea ce au adus cu ei venind aici şi care se arată acum limpede. Acesta e motivul pentru care „Împărăţia cerurilor e înăuntrul nostru" [*Lc* 17, 21].

Toma din Kempen
(† 1471)

Îndemn cucernic spre sfânta Cuminecare cu Trupul lui Hristos
(*Despre imitarea lui Hristos*, cartea IV; 1427)[1]

Glasul lui Hristos spune:

„Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi odihni pe voi [*Mt* 11, 28].

Pâinea pe care vă voi da Eu este trupul Meu pentru viaţa lumii [*In* 6, 52].

Luaţi, mâncaţi, Acesta este Trupul Meu, care se va da pentru voi. Aceasta să faceţi întru pomenirea Mea [*Lc* 22, 19; *1 Co* 11, 24].

Cine mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu rămâne în Mine şi Eu în el [*In* 6, 57].

Cuvintele pe care vi le spun sunt duh şi viaţă" [*In* 6, 64].

1. Cu câtă cucernicie trebuie primit Hristos [vorbeşte creştinul]

1. Acestea sunt cuvintele Tale, Hristoase, măcar că ele n-au fost rostite într-un singur timp, nici nu sunt consemnate într-un singur loc. Dar fiindcă sunt ale Tale, trebuie primite de mine cu recunoştinţă şi încredere. Ale Tale sunt şi Tu le-ai rostit, şi totuşi sunt ale mele, pentru că le-ai spus pentru mântuirea mea. Le primesc cu bucurie din gura

[1] *Imitatio Christi* a fost extrem de populară şi în ţările ortodoxe. În secolul XVIII traducerea ei greacă a fost editată constant la Veneţia: în 1746, 1748, 1770 şi 1780. Traducere după textul de pe *www.thelatinlibrary.com.*

Ta, ca să intre şi mai potrivit în inima mea. Cuvintele unei atât de mari îndurări, pline de dulceață şi iubire, mă stârnesc. Dar fărădelegile mele mă înspăimântă şi conştiinţa necurată mă aruncă înapoi de la primirea unor atât de mari Taine. Dulceaţa vorbelor Tale mă cheamă, dar mulţimea răutăţilor mele mă apasă.

2. Îmi porunceşti să mă apropii de Tine cu încredere, dacă vreau să am parte de Tine [*In* 13, 8] şi să primesc hrana nemuririi, dacă doresc să dobândesc viaţa şi slava veşnică. „Veniţi, zici, la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi odihni pe voi!" [*Mt* 11, 28]. O, dulce şi prietenos cuvânt în urechea unui păcătos, prin care Tu, Doamne Dumnezeul meu, mă chemi pe mine lipsitul şi săracul la cuminecarea preasfântului Tău Trup. Dar cine sunt eu, Doamne, ca să îndrăznesc să mă apropii de Tine? „Iată cerurile nu Te cuprind" [*2 Par* 6, 18] şi Tu zici: „Veniţi la Mine toţi!" [*Mt* 11, 28].

3. Ce vrea să însemne această preaîndurată favoare şi atât de prietenoasă chemare? Cum voi cuteza să vin la Tine eu, care ştiu că n-am făcut nimic bun, de unde să pot avea îndrăznire? Cum Te voi duce în casa mea [*Cânt* 3, 4] eu, care am ofensat adeseori preabuna Ta faţă? Pe Tine Te cinstesc îngerii şi arhanghelii, de Tine se tem sfinţii şi drepţii şi Tu zici: „Veniţi la Mine toţi"? Căci dacă nu Tu, Doamne, ai spune aceasta, cine ar crede că e adevărat? Şi dacă n-ai porunci Tu, cine ar încerca să se apropie?

4. Iată, Noe, bărbat drept, a ostenit o sută de ani făcând arca, ca să scape în ea doar cu puţini [*Fc* 6, 9; 7, 7; *1 Ptr* 3, 20]; iar eu cum mă voi putea pregăti într-un singur ceas să primesc cu cucernicie pe Însuşi Făcătorul Lumii. Moise, robul Tău, marele şi deosebitul Tău prieten, a făcut din lemne neputrezitoare un chivot pe care l-a îmbrăcat în aur preacurat, ca să pună în el tablele Legii [*Sir* 45, 1; *Iş* 25, 10; 25, 11]; iar eu, făptură putredă, îndrăzni-voi oare să Te primesc atât de uşor pe Tine, Dătătorul Legii şi al vieţii? Solomon, cel mai înţelept dintre regii lui Israel, a zidit timp de şapte ani măreţul templu spre lauda numelui Tău, şi a prăznuit timp de opt zile praznicul târnosirii lui, a adus o

mie de jertfe de împăcare şi în sunet de trâmbiţă şi strigăt de bucurie a aşezat în chip solemn în locul pregătit pentru el Chivotul Legământului [3 *Rg* 5, 7]; iar eu, nefericitul şi cel mai sărac dintre oameni, în ce chip Te voi duce în casa mea eu, care de-abia dacă ştiu să cheltui cu cucernicie o jumătate de ceas, şi de-aş petrece măcar o dată cu vrednicie acea jumătate de ceas!

5. Cât de mult s-au străduit să-Ţi placă aceia, Dumnezeul meu! Vai însă cât de puţine fac eu, cât de puţin timp folosesc când mă pregătesc pentru cuminecare! Rar sunt adunat cu totul, şi încă mai rar sunt curat de orice împrăştiere.

6. Şi negreşit în prezenţa mântuitoarei Tale Dumnezeiri nu se cade să-mi treacă prin minte niciun gând necuviincios, şi nicio făptură nu trebuie să o ocupe, căci urmează să primesc drept oaspete nu un înger, ci pe Domnul îngerilor. Şi totuşi e o mare distanţă între Chivotul Legământului Domnului cu toate celelalte ale Lui şi preacuratul Tău Trup cu negrăitele lui virtuţi, ca şi între jertfele Legii, care prefigurau cele viitoare, şi adevărata jertfă a Trupului Tău, care împlineşte toate jertfele cele vechi.

7. Cum să nu ard aşadar mai mult în faţa cinstitei Tale prezenţe? Cum să nu mă pregătesc cu mai mare grijă ca să primesc Sfintele Tale [Taine], când aici sfinţi patriarhi, regi şi principi cu întreg poporul au arătat o atât de mare dragoste şi cucernicie faţă de slujba dumnezeiască?

8. Preacucernicul rege David a săltat din toate puterile înaintea chivotului lui Dumnezeu [2 *Rg* 6, 13–14] aducându-şi aminte de binefacerile arătate odinioară părinţilor lui. A făcut felurite instrumente muzicale, a alcătuit psalmi şi a rânduit să fie cântaţi cu bucurie; el însuşi cânta adeseori la chitară insuflat de harul Duhului Sfânt, a învăţat poporul Israel să laude din toată inima pe Dumnezeu şi să-L binecuvânteze şi propovăduiască cu gura în toate zilele într-un glas [2 *Par* 23, 13; 20, 21]. Dacă înaintea chivotului Vechiului Testament se lucra atâta cucernicie şi era atâta aducere-aminte de lauda dumnezeiască, câtă cucernicie şi evlavie trebuie să am în prezenţa acestei Sfinte Taine, la primirea preacinstitului Trup al lui Hristos?

9. Mulţi aleargă în felurite locuri să viziteze rămăşiţele sfinţilor şi se minunează auzind faptele lor; privesc măreţele ziduri ale bisericilor lor şi sărută sfintele lor oase înfăşurate în mătăsuri şi în aur. Şi iată că, aici la mine pe altar, eşti prezent Tu Însuţi, Dumnezeul meu, Sfântul Sfinţilor, Creatorul oamenilor şi Domnul îngerilor. Adeseori în unele ca acelea e de fapt curiozitatea de a vedea a oamenilor, e noutatea unor lucruri nemaivăzute şi de aici se culege doar o modestă roadă a îndreptării, mai cu seamă acolo unde alergarea e foarte uşoară şi fără o adevărată zdrobire [a inimii]. Aici însă în Sfânta Taină a altarului eşti prezent întreg Tu Însuţi, Dumnezeul meu, Omul Hristos Iisus [*1 Tim* 2, 5]; aici se culege şi o bogată roada a mântuirii veşnice, ori de câte ori eşti primit în chip vrednic şi cucernic. Şi spre ea atrage nu o uşurătate oarecare, nici o curiozitate sau simţualitate, ci o credinţă tare, o nădejde cucernică şi o iubire sinceră.

10. O, Dumnezeule nevăzut, Ziditor al lumii, cât de minunat lucrezi cu noi, cât de dulce şi plin de har rânduieşti toate cu aleşii Tăi, cărora Te pui înainte pe Tine Însuţi spre a fi primit în această Sfântă Taină. Fiindcă acest lucru întrece toată înţelegerea, acest lucru atrage îndeosebi inimile celor cucernici şi le aprinde dragostea [lor către Tine]. Căci înşişi credincioşii Tăi, care-şi pun la dispoziţie toată viaţa lor spre îndreptare, primesc adeseori din această preavrednică Sfântă Taină un mare har al cucerniciei şi iubire de virtute.

11. O, minunat şi ascuns har al acestei Sfinte Taine, pe care-l cunosc numai credincioşii lui Hristos, dar pe care nu-l pot simţi necredincioşii şi slujitorii păcatului. În această Sfântă Taină se dă un har duhovnicesc, iar sufletului îi este restaurată virtutea pierdută, redată frumuseţea desfigurată prin păcat. Uneori acest har e atât de mare, încât din plinătatea cucerniciei dăruite simte puterile sale întărite n numai mintea, ci şi trupul slab.

12. Dar trebuie să ne doară şi să ne simţim foarte neno rociţi din pricina lâncezelii şi nepăsării noastre, că nu sur tem atraşi cu mai mare dragoste spre primirea lui Hristo:

în care stă toată nădejdea şi meritul celor ce se mântuiesc. Căci El Însuşi este sfinţirea şi răscumpărarea noastră [*1 Co* 1, 30]; El Însuşi e mângâierea celor ce călătoresc [în această viaţă] şi desfătarea veşnică a sfinţilor. Aşadar trebuie să ne doară mult faptul că mulţi au atât de puţină băgare de seamă faţă de această taină care veseleşte cerul şi păstrează lumea întreagă. Vai ce orbire şi învârtoşare a inimii omeneşti să nu fie ea cu mai mare luare-aminte faţă de un dar atât de negrăit, şi chiar din folosirea lui zilnică să decurgă nebăgare de seamă!

13. Căci dacă această preasfântă Taină ar fi săvârşită doar într-un singur loc, şi ar fi sfinţită doar de un singur preot pe lume, cu cât de mare dorinţă socoţi că ar alerga oamenii spre acel loc şi un asemenea preot al lui Dumnezeu, ca să audă săvârşirea dumnezeieştilor Taine? Acum însă au fost făcuţi mulţi preoţi, iar Hristos e adus ofrandă în multe locuri [cf. *Mal* 1, 11; *Evr* 7, 23], ca harul şi iubirea lui Dumnezeu faţă de om să apară cu atât mai mare, cu cât mai larg răspândită în toată lumea e Sfânta Cuminecătură.

14. Slavă Ţie, bunule Iisuse, Păstorul veşnic, că ai socotit lucru vrednic să ne refaci pe noi, cei săraci şi surghiuniţi, cu scumpul Tău Trup şi Sânge, şi ne chemi cu însuşi graiul gurii Tale la primirea acestor Taine învăţând: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi odihni pe voi” [*Mt* 11, 28].

2. Că în această Sfântă Taină i se arată omului marea iubire şi bunătate a lui Dumnezeu [vorbeşte creştinul]

1. Încrezător în bunătatea Ta şi în marea Ta milostivire, Doamne, mă apropii bolnav de Mântuitorul, flămând şi însetat de Izvorul vieţii, sărman de Împăratul cerului, rob de Stăpânul, făptură de Făcătorul, urgisit de blândul meu Mângâietor. Dar de unde mie aceasta, ca să vii la mine [*Lc* 1, 43]? Cine sunt eu, ca să mi Te dai pe Tine Însuţi? Cum să îndrăznească un păcătos să se arate înaintea Ta? Şi cum de ai socotit lucru vrednic să vii la un păcătos? Tu cunoşti

pe robul Tău şi ştii că nu e în el nimic bun, plecând de la care să-i dai acest lucru. Mărturisesc aşadar ticăloşia mea, cunosc bunătatea Ta, laud îndurarea Ta şi-Ţi aduc mulţumire pentru multa Ta iubire [*Ef* 2, 4]. Pentru Tine Însuţi, nu pentru meritele mele, faci aceasta, ca bunătatea Ta să-mi fie şi mai bine cunoscută, iubirea Ta să fie şi mai larg sădită, iar smerenia să fie şi mai desăvârşit urmată. Aşadar, fiindcă Îţi e pe plac acest lucru şi aşa ai poruncit să se facă, îmi place şi mie îndurarea Ta, şi fie ca fărădelegea mea să nu stea împotrivă.

2. O, preadulce şi preabunule Iisuse, câtă evlavie şi mulţumire cu laudă neîncetată se cuvine pentru primirea Sfântului Tău Trup, a cărui vrednicie niciun om nu poate să o explice. Dar ce voi cugeta la această cuminecare şi apropiere de Domnul meu, pe Care nu ştiu să-L venerez cum se cuvine, şi totuşi doresc să-L primesc cu cucernicie? Ce lucru mai bun şi mai sănătos voi cugeta decât să mă smeresc cu totul înaintea Ta şi să înalţ nesfârşita Ta bunătate faţă de mine? Te laud pe Tine, Dumnezeul meu, şi în veci Te voi înălţa. Mă dispreţuiesc pe mine şi mă supun Ţie în adâncul ticăloşiei mele.

3. Iată, Tu eşti Sfântul sfinţilor, iar eu gunoiul păcătoşilor. Şi Tu Te pleci spre mine, care nu sunt vrednic să privesc spre Tine. Iată, Tu vii la mine, vrei să fii cu mine, mă chemi la ospăţul Tău, vrei să-mi dai spre mâncare o hrană cerească şi „pâinea îngerilor" [*Ps* 77, 25], nu altceva decât pe Tine Însuţi. „Pâinea cea Vie, Care Te-ai coborât din cer" [*In* 6, 33] şi dai viaţă lumii [*In* 6, 51].

4. Iată de unde purcede iubirea, iată ce favoare străluceşte! Şi ce mari mulţumiri şi laude Ţi se cuvin pentru acestea. O, cât de mântuitor şi folositor a fost sfatul Tău când ai aşezat această [Sfântă Taină]. Ce dulce şi vesel ospăţ, când Te-ai dat de mâncare pe Tine Însuţi. Ce minunată e lucrarea Ta, Doamne, ce puternică e tăria Ta, ce lipsit de greşeală e adevărul Tău. Căci ai spus şi toate s-au făcut [*Ps* 148, 5], şi s-a făcut ceea ce ai poruncit. Lucrul minunat şi vrednic de credinţă şi care biruie înţelegerea omenească e că Tu, Doamne Dumnezeul meu, Dumnezeu adevărat şi om,

Te cuprinzi întreg sub modesta înfăţişare a pâinii şi vinului şi eşti mâncat fără sfârşire de cel care Te primeşte.

5. „Tu, Stăpâne al tuturor, Care fără să ai nevoie de nimic ai vrut să locuieşti în noi" [*2 Mac* 14, 35], păstrează nepătate prin această Sfântă Taină inima şi trupul meu, ca să pot săvârşi mai des cu conştiinţă veselă şi curată Tainele Tale şi să primesc spre mântuirea mea veşnică cele pe care le-ai rânduit şi aşezat în chip deosebit spre cinstea şi veşnica Ta pomenire.

6. Veseleşte-te, suflete al meu, şi adu mulţumire lui Dumnezeu pentru un dar atât de ales şi o mângâiere atât de deosebită lăsată ţie în această vale a lacrimilor. Căci ori de câte ori săvârşeşti această Taină şi primeşti Trupul lui Hristos, de tot atâtea ori săvârşeşti lucrul mântuirii tale şi te faci părtaşul tuturor meritelor lui Hristos. Căci iubirea lui Hristos nu se micşorează niciodată, iar măreţia îndurării Lui nu se istoveşte niciodată. De aceea pentru aceasta se cade să te pregăteşti mereu cu înnoirea minţii şi să te gândeşti cu atentă luare-aminte la această mare taină a mântuirii. Atunci când săvârşeşti sau auzi Liturghia, taina aceasta se cade să-ţi apară atât de mare, de nouă şi de veselă, ca şi cum în acea zi Hristos S-ar face om coborând în pântecul Fecioarei, sau, spânzurând pe cruce, ar pătimi şi ar muri pentru mântuirea oamenilor.

3. Că e folositor să ne cuminecăm des [vorbeşte creştinul]

1. Iată vin la Tine, Doamne, ca să-mi facă bine darul Tău şi să mă veselească ospăţul Tău, pe care l-ai gătit în dulceaţa Ta săracului, Dumnezeule [cf. *Ps* 67, 11]. Întru Tine, iată, e tot ce pot şi trebuie să doresc. Tu eşti mântuirea şi răscumpărarea mea, nădejdea şi tăria, podoaba şi slava. „Veseleşte" deci astăzi „sufletul robului Tău, căci spre Tine", Doamne Hristoase, „am ridicat sufletul meu" [*Ps* 85, 4]. Doresc să Te primesc cu cucernicie şi cuviinţă, doresc să Te duc în casa mea, ca împreună cu Zaheu să merit să fiu binecuvântat de Tine şi să fiu numărat între fiii lui Avraam

[*Lc* 19, 9]. Sufletul şi trupul meu au poftă de Tine, inima mea doreşte să se unească cu Tine.

2. Dă-Te mie şi-mi e de-ajuns, căci în afară de Tine nu e nicio mângâiere. Nu vreau să fiu fără Tine, şi nu pot să trăiesc fără cercetarea Ta. De aceea se cade să mă apropii mai des de Tine şi să Te primesc ca leac al mântuirii mele, ca nu cumva de voi fi lipsit de această merinde cerească să mă prăbuşesc pe cale. Căci aşa ai zis cândva Tu, preamilostive Iisuse, propovăduind mulţimilor şi tămăduindu-le feluritele boli: „Nu vreau să le dau drumul la casele lor flămânzi, ca să nu se prăbuşească pe cale" [*Mt* 15, 32]. Fă, aşadar, în acest chip şi cu mine Tu, Care Te-ai lăsat în această Sfântă Taină spre mângâierea credincioşilor. Căci Tu eşti dulcea înviorare a sufletului, şi cine Te va mânca cu vrednicie, va fi părtaş şi moştenitor al slavei celei veşnice.

3. Pentru mine, care sunt chinuit şi păcătuiesc atât de des, care mă toropesc repede şi mă prăbuşesc, e un lucru necesar ca, prin dese rugăciuni şi mărturisiri şi sfânta primire a Trupului Tău, să mă înnoiesc, să mă curăţesc şi să mă aprind, ca nu cumva, abţinându-mă mult prea mult timp, să mă abat de la această hotărâre sfântă. Căci „simţurile omului sunt pornite spre rău din tinereţea lui" [*Fc* 8, 21], şi dacă nu-i vine în ajutor un leac dumnezeiesc, omul e dus şi mai mult spre cele rele. Aşadar, sfânta Cuminecătură ne trage de la rău şi ne întăreşte în bine. Căci dacă acum, când mă cuminec sau slujesc, sunt atât de adeseori nepăsător şi lânced, ce va fi dacă n-aş lua acest leac şi n-aş căuta un ajutor atât de mare? Măcar că nu sunt în orice zi pregătit şi gata de slujire, îmi voi da osteneala să primesc la timpurile potrivite dumnezeieştile Taine, şi să mă arăt sau fac părtaş al unui atât de mare har. Fiindcă aceasta e o mângâiere de căpetenie a sufletului credincios câtă vreme umblă pribeag spre Tine într-un trup muritor [*2 Co* 5, 6], ca să-şi aducă aminte mai des de Dumnezeul său şi să-L primească pe Iubitul său cu minte cucernică.

4. O, minunată favoare a îndurării Tale faţă de noi: că Tu, Doamne Dumnezeule, Creatorule şi Dătătorule de viaţă al tuturor duhurilor, Te înduri să vii la sărăcuţul meu su-

flet şi să-i potoleşti foamea cu întreaga Ta divinitate şi umanitate. O, fericită mintea şi fericit sufletul care merită să Te primească cu cucernicie pe Tine, Domnul Dumnezeul său, şi să se umple de bucurie duhovnicească prin primirea Ta. O, ce mare Domn primeşte, ce Oaspete iubit duce înăuntru, ce Tovarăş plăcut, ce Prieten credincios primeşte, ce Mire chipeş şi nobil îmbrăţişează, Unul care trebuie iubit înaintea tuturor celor iubite şi mai presus decât toate cele ce pot fi dorite. Să tacă în faţa Ta, preadulcele meu iubit, cerul şi pământul [*Avc* 2, 20] şi toată podoaba lor [*Fc* 2, 1], fiindcă orice laudă şi podoabă pe care o au sunt din favoarea bunătăţii Tale şi nu ajung la podoaba numelui Tău, a Cărui înţelepciune nu are număr [*Ps* 146, 5].

4. Că multe lucruri bune se dau celor ce se cuminecă în chip cucernic [vorbeşte creştinul]

1. Doamne, Dumnezeul meu, „întâmpină pe robul Tău în binecuvântarea dulceţii Tale" [*Ps* 20, 4], ca să merite să se apropie cu vrednicie şi cucernicie de această măreaţă Sfântă Taină a Ta. Stârneşte spre Tine inima mea şi smulge-mă din greaua mea lâncezeală. „Cercetează-mă cu mântuirea Ta" [*Ps* 105, 4], ca să gust cu duhul dulceaţa Ta ascunsă în chip deplin în această Sfântă Taină ca într-un izvor. Luminează ochii mei [*Ps* 12, 4] ca să vadă o atât de mare taină şi întăreşte-mă să cred în ea cu credinţă neîndoielnică. Căci e lucrarea Ta, nu o putere omenească; e aşezământul Tău sfânt, nu o născocire omenească. Căci nu poate fi găsit cineva destoinic prin el însuşi să cuprindă şi să înţeleagă acestea care întrec până şi subţirimea unei minţi îngereşti. Aşadar, ce voi putea cerceta şi cuprinde din această Sfântă Taină atât de înaltă şi tainică eu, păcătosul nevrednic, pământ şi cenuşă [*Sir* 17, 31]?

2. Doamne, în simplitatea inimii [*1 Par* 29, 17], în credinţă bună şi tare şi la porunca Ta mă apropii de Tine cu nădejde tare şi cuviinţă, şi cred cu adevărat că aici în această Sfântă Taină eşti prezent Tu Însuţi, Dumnezeu şi om.

Vrei aşadar să Te primesc şi să mă unesc pe mine însumi cu Tine în iubire. De aceea rog îndurarea Ta şi o implor să-mi dea pentru aceasta un har deosebit, ca să mă topesc şi să mă scurg cu totul în Tine prin iubire şi să nu las să intre în mine nicio altă mângâiere. Căci această preaînaltă şi preavrednică Sfântă Taină e mântuirea sufletului şi a trupului, leacul oricărei tânjeli duhovniceşti, în care răutăţile mele sunt vindecate, patimile sunt strunite, ispitele sunt biruite şi micşorate, harul se revarsă mai mult, virtutea primită sporeşte, credinţa se întăreşte, nădejdea se înviorează, iar iubirea se aprinde şi lărgeşte.

3. Căci multe lucruri bune ai dăruit şi dăruieşti încă şi mai des în această Sfântă Taină iubiţilor Tăi care se cuminecă cu cucernicie, Dumnezeul meu, ajutătorul sufletului meu [*Ps* 53, 6], reparatorul neputinţei mele şi dătătorule a toată mângâierea lăuntrică. Căci torni în ei multă mângâiere împotriva feluritelor necazuri şi din adâncul ticăloşiei lor îi ridici la nădejdea ocrotirii Tale, iar printr-un har nou îi recreezi şi-i luminezi lăuntric, ca ei care înainte de cuminecare se simţeau plini de spaimă şi fără iubire, după ce s-au refăcut cu hrana şi băutura cerească, să se afle schimbaţi în mai bine. Fiindcă de aceea lucrezi cu aleşii tăi prin această rânduială, ca ei să cunoască cu adevărat şi să experieze limpede că de la ei înşişi n-au nimic şi câtă bunătate şi har vin de la Tine. Pentru că de la ei înşişi sunt reci, aspri şi necucernici, dar de la Tine merită să fie slujitori, cucernici şi sprinteni. Căci cine apropiindu-se de izvorul dulceţii nu va aduce de acolo nu puţină dulceaţă? Sau cine stând lângă un foc mare nu va simţi de aici nu puţină căldură? Iar Tu eşti un izvor mereu plin şi care Te reverşi pe deasupra, un foc care arzi mereu [*Evr* 12, 29] şi nu slăbeşti niciodată.

4. Iar dacă nu-mi e îngăduit să scot apă din fântâna plină, nici să beau până la săturare, îmi voi pune totuşi gura mea la gaura conductei cereşti, ca să scot de acolo măcar o mică picătură să-mi răcoresc setea şi să nu mă usuc de tot. Şi dacă nu pot să fiu cu totul ceresc şi atât de înflăcărat ca serafimii şi heruvimii, mă voi sili totuşi să stărui în cucer-

nicie şi să-mi pregătesc inima, ca să adun din primirea cu smerenie a acestei Sfinte Taine făcătoare de viaţă fie şi doar o mică flacără a văpăii dumnezeieşti. Iar orice îmi mai lipseşte, bunule Iisuse, Mântuitorule preasfinte, supleneşte în locul meu cu bunătate şi har Tu Însuţi, Care Te-ai îndurat să-i chemi pe toţi la Tine spunând: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi" [*Mt* 11, 28].

5. Căci eu ostenesc în sudoarea feţei mele [*Fc* 3, 19], sunt chinuit de durerea inimii, sunt apăsat de păcate, sunt neliniştit de ispite, sunt încâlcit şi apăsat de multe patimi rele, şi nu este cine să-mi ajute, nu este cine să mă elibereze şi să mă scape fără numai Tu, Doamne Dumnezeule, Mântuitorul meu [*Ps* 21, 13; 7, 1; 24, 2], Căruia mă încredinţez pe mine şi toate ale mele, ca să mă păzeşti şi duci la viaţa veşnică. Primeşte-mă spre lauda şi slava numelui Tău, Tu Care mi-ai gătit spre mâncare şi spre băutură Trupul şi Sângele Tău. Doamne Dumnezeule, Mântuitorul meu [*Ps* 61, 3], fă ca odată cu frecventarea tainei Tale să crească şi afecţiunea cucerniciei mele.

5. Despre vrednicia acestei Sfinte Taine şi starea preoţească [vorbeşte Domnul]

1. Dacă ai avea curăţia îngerească şi sfinţenia Sfântului Ioan Botezătorul, tot n-ai fi vrednic să primeşti sau să atingi această Sfântă Taină. Căci nu pentru meritele oamenilor se cade ca omul să sfinţească şi să atingă Sfânta Taină a lui Hristos şi să pună mâna pe hrana care e pâinea îngerilor [*Ps* 77, 25]. Mare e taina şi mare vrednicia preoţilor, cărora li s-a dat ce nu li s-a îngăduit îngerilor. Căci numai preoţii hirotoniţi în Biserică după rânduială au puterea de a sluji şi sfinţi Trupul lui Hristos. Preotul e slujitorul lui Dumnezeu care se foloseşte de cuvântul lui Dumnezeu din porunca şi aşezământul lui Dumnezeu. Dumnezeu însă e autorul principal şi lucrătorul nevăzut, Căruia I se supune tot ce ar voi şi orice ar porunci El.

2. Aşadar, în această preaînaltă Sfântă Taină se cade să crezi mai mult în atotputernicul Dumnezeu decât în simţul tău sau în alt semn văzut. De aceea de această lucrare trebuie să ne apropiem cu frică şi cucernicie. Fii cu luare-aminte, aşadar, şi vezi a Cui slujire ţi s-a încredinţat prin punerea mâinilor episcopului [*1 In* 4, 14. 16]. Iată, ai fost făcut preot şi sfinţit ca să slujeşti [la altar]. Vezi acum să aduci jertfă lui Dumnezeu la vremea sa [*Nm* 9, 13] cu credincioşie şi cucernicie, şi să te arăţi pe tine însuţi fără prihană. Nu ţi-ai uşurat povara, ci te-ai legat şi mai strâns cu lanţul disciplinei, şi eşti ţinut să tinzi spre o mai mare desăvârşire a sfinţeniei. Preotul se cade să fie împodobit cu toate virtuţile şi să ofere altora un exemplu de viaţă bună [*Tit* 2, 7]. Petrecerea lui nu e cu oamenii din popor, ci cu îngerii din cer [*Flp* 3, 20] sau cu bărbaţii desăvârşiţi pe pământ.

3. Preotul îmbrăcat în veşmintele sfinte ţine locul lui Hristos, ca să implore şi să se roage cu implorare şi smerenie lui Dumnezeu pentru sine şi pentru tot poporul său [*Evr* 6, 1. 3; 7, 27]. Are în faţa şi în spatele său crucea Domnului ca semn spre aducerea-aminte neîncetată a patimii lui Hristos. În faţa sa poartă pe veşmânt crucea, ca să se uite cu sârg la urmele lui Hristos şi să se silească să le urmeze adesea [*1 Ptr* 2, 21]. La spate e însemnat cu crucea, ca să rabde cu blândeţe pentru Dumnezeu orice lucruri potrivnice aduse asupra sa de alţii. În faţa sa poartă crucea ca să-şi plângă păcatele sale, la spate o poartă, ca să plângă prin compătimire păcatele săvârşite de alţii şi să ştie că a fost aşezat la mijloc între Dumnezeu şi păcătoşi, şi ca să nu se lenevească de la rugăciune şi de la sfânta jertfă, până ce nu va merita să dobândească har şi milă. Când slujeşte, preotul cinsteşte pe Dumnezeu, veseleşte pe îngeri, zideşte Biserica, ajută pe cei vii, dă odihnă celor răposaţi şi se face pe sine însuşi părtaş al tuturor celor bune.

6. Întrebare despre exercițiul dinaintea cuminecării [vorbește creștinul]

1. Când mă gândesc la vrednicia Ta și la ticăloșia mea, mult tremur și mă tulbur în mine însumi. Căci dacă nu mă apropii, fug de viață; iar dacă mă apropii cu nevrednicie, săvârșesc o ofensă. Ce voi face deci Dumnezeule, ajutătorul [*Ps* 121, 2] și sfătuitorul meu în nevoi?

2. Tu mă învață calea cea dreaptă, pune înaintea mea un scurt exercițiu potrivit sfintei cuminecări. Căci e de folos să știu în ce fel trebuie să-Ți pregătesc cu cucernicie și cuviință inima mea spre primirea cu folos a Sfintei Tale Taine, sau chiar și pentru a sluji o jertfă atât de mare și dumnezeiască.

7. Despre cercetarea conștiinței proprii și hotărârea îndreptării [vorbește Domnul]

1. Mai presus de toate preotul lui Dumnezeu se cade să slujească, să atingă și să ia această Sfântă Taină cu cea mai mare smerenie a inimii, cu cuviință rugătoare, cu deplină credință și cu gândul cucernic de a cinsti pe Dumnezeu. Cercetează-ți cu sârg conștiința și, pe cât e cu putință, curăț-o și lumineaz-o cu căința ta adevărată și cu o mărturisire smerită, așa încât să nu ai ori să știi nimic grav care să-ți facă remușcări și să-ți împiedice o apropiere liberă. Să ai neplăcere față de toate păcatele tale în general, iar pentru excesele zilnice îndurerează-te și suspină mai mult în duhul tău. Iar dacă timpul permite, încredințează lui Dumnezeu în ascunsul inimii mizeriile patimilor tale.

2. Suspină și îndurerează-te că ești până acum atât de trupesc și lumesc, atât de puțin mort față de patimi, atât de plin de mișcările poftelor, atât de nepăzit în simțurile din afară, atât de des încâlcit cu multe și felurite închipuiri, atât de mult înclinat spre cele dinafară, atât de nepăsător față de cele dinăuntru, atât de ușor spre râs și moliciune, atât de învârtoșat spre plâns și străpungere, atât de grab-

nic spre lucrurile relaxate şi comode ale trupului, atât de molatic spre rigoare şi ardoarea fierbinte, atât de curios spre a prinde şi auzi lucruri noi şi a privi lucruri frumoase, atât de zăbavnic spre a îmbrăţişa cele smerite şi lepădate, atât de doritor de a avea multe, atât de zbârcit în a da, atât de îndârjit în a ţine pentru sine, atât de nesocotit în vorbire, atât de nestăpânit în a tăcea, atât de dezlânat în obiceiuri, atât de necuviincios în fapte, atât de revărsat la mâncare, atât de surd la cuvântul lui Dumnezeu, atât de repede la odihnă, atât de încet la muncă, atât de treaz pentru poveşti, atât de somnoros la priveghеrile sfinte, atât de repezit spre sfârşit, atât de şovăitor la a aştepta, atât de nepăsător la ceasurile care se rostogolesc, atât de lânced la slujire, atât de sec la cuminecare, atât de repede la împrăştiere, atât de rar adunat în tine însuţi, atât de grabnic mişcat spre mânie, atât de uşor spre neplăcerea altuia, atât de pornit spre judecată, atât de aspru în ceartă, atât de vesel în cele prospere, atât de slab în cele potrivnice, atât de des propunându-ţi multe lucruri bune, dar ducându-le la rezultate atât de modeste.

3. Mărturisind şi plângând aceste defecte ale tale şi altele cu durere şi mare neplăcere pentru slăbiciunea ta, fixează-ţi scopul ferm de a-ţi îndrepta mereu viaţa şi de a progresa în mai bine. Apoi, cu deplină resemnare şi întreaga voinţă adu-te pe tine însuţi pe altarul inimii drept jertfă de ardere de tot întru cinstea numelui Meu, încredinţându-ţi adică Mie cu credincioşie trupul şi sufletul tău, ca astfel să meriţi să te apropii cu vrednicie să aduci jertfă lui Dumnezeu şi să primeşti spre folos Sfânta Taină a Trupului Meu.

4. Căci nu este ofrandă mai vrednică şi satisfacere mai mare spre dezlegarea păcatelor decât faptul de a te oferi pe tine însuţi lui Dumnezeu în chip curat şi întreg odată cu ofranda Trupului lui Hristos în Liturghie şi în Cuminecare. Dacă va face omul ce stă în puterea lui şi se va pocăi cu adevărat şi va veni la Mine pentru uşurare şi har, „viu sunt Eu, zice Domnul, Care nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu, nu-mi voi mai aduce aminte de păcatele lui" [*Iz* 33, 11; *Evr* 10, 17], ci toate îi vor fi iertate.

8. Despre oferirea lui Hristos pe cruce şi dăruirea totală de sine [vorbeşte Hristos]

1. Aşa cum M-am adus de bunăvoie jertfă lui Dumnezeu Tatăl pe cruce pentru păcatele tale [*Is* 53, 7; *Evr* 9, 28] cu mâinile întinse şi trupul gol, încât n-a rămas nimic în Mine care să nu fi trecut în jertfa împăcării dumnezeieşti, tot aşa se cuvine să te aduci şi tu pe tine însuţi Mie de bunăvoie ofrandă curată şi sfântă în fiecare zi în Liturghie cu toate puterile şi simţămintele tale, cât de lăuntric poţi. Ce altceva mai mult cer de la Tine, decât să te sârguieşti să mi te dăruieşti cu totul din adâncul tău? Orice mi-ai da afară de tine însuţi, nu mă interesează nimic, fiindcă nu caut darul tău, ci pe tine [cf. *2 Co* 12, 14].

2. Aşa cum nu ţi-ar fi de-ajuns de-ai avea toate în afară de Mine, tot aşa nici Mie nu va putea să-Mi placă orice mi-ai da, dacă nu te vei fi adus pe tine însuţi. Adu-te Mie ofrandă pe tine şi dă-te întreg pentru Dumnezeu, şi ofranda ta va fi primită. Iată, eu m-am adus întreg ofrandă Tatălui pentru tine, Mi-am dat şi tot Trupul şi Sângele Meu spre mâncare, ca să fiu întreg al Tău, iar tu să rămâi al Meu. Dacă însă vei sta în tine însuţi şi nu te vei aduce de bunăvoie ofrandă voii Mele, aceasta nu e o ofrandă deplină, nici nu va fi între noi o unire întreagă. De aceea oferirea de tine însuţi în mâna lui Dumnezeu trebuie să preceadă spontan toate faptele tale, dacă vrei să dobândeşti libertate şi har. De aceea atât de puţini ajung luminaţi şi liberi înăuntru, fiindcă nu ştiu să se tăgăduiască pe ei înşişi cu totul. Hotărârea Mea e fermă: „De nu va renunţa cineva la toate cele pe care le are, nu poate să fie ucenicul Meu" [*Lc* 14, 33]. Aşadar, dacă alegi să fii ucenic, adu-te Mie ofrandă pe tine însuţi cu toate simţămintele tale.

9. Că trebuie să ne aducem ofrandă lui Dumnezeu pe noi înşine şi toate ale noastre şi să ne rugăm pentru toţi [vorbeşte creştinul]

1. Doamne, ale Tale sunt toate cele ce sunt în cer şi pe pământ [*1 Par* 29, 11]. Doresc să mă aduc pe mine însumi

Ție ofrandă de bunăvoie și să rămân pururea al Tău. Doamne, cu simplitatea inimii [*1 Par* 29, 17] mă aduc Ție astăzi ofrandă pe mine însumi ca rob în veac spre ascultare și jertfă de laudă veșnică. Primește-mă cu această sfântă ofrandă a scumpului Tău Trup pe care Ți-L aduc drept ofrandă astăzi în prezența îngerilor care stau de față în chip nevăzut, ca să fie spre mântuire pentru mine și pentru tot poporul Tău.

2. Doamne, pe altarul împăcării Tale Îți ofer toate păcatele și fărădelegile mele, pe care le-am săvârșit înaintea Ta și a sfinților Tăi îngeri din ziua în care am putut păcătui prima dată până în ziua aceasta, pentru ca Tu să le aprinzi deopotrivă pe toate și să le mistui cu focul iubirii Tale, să ștergi toate petele păcatelor mele, să cureți conștiința mea de orice fărădelege și să-mi dai înapoi harul Tău, pe care l-am pierdut păcătuind, iertându-mi cu îngăduință în chip deplin toate și primindu-mă în chip milostiv la sărutarea păcii.

3. Ce pot face pentru păcatele mele decât numai să le mărturisesc și plâng cu smerenie, cerând neîncetat îndurarea Ta? Te rog, auzi-mă și fii mie îndurat, când stau înaintea Ta, Dumnezeul meu. Toate păcatele mele îmi displac foarte tare, nu mai vreau să le săvârșesc, ci sunt îndurerat pentru ele și îndurerat voi fi cât voi trăi; sunt gata să fac pocăință și să dau satisfacție după putință. Iartă-mă, Dumnezeule; iartă-mi păcatele mele [*Ps* 24, 18] pentru numele Tău cel sfânt, scapă sufletul meu, pe care l-ai răscumpărat cu scump sângele Tău [*1 Ptr* 1, 18–19]. Iată, mă încredințez milostivirii Tale, mă predau în mâinile Tale; fă cu mine după bunătatea Ta, nu după răutatea și nedreptatea mea [*1 Mac* 13, 46].

4. Îți ofer și toate faptele mele bune, deși puține și nedesăvârșite, ca Tu să le îndrepți și sfințești, ca să-Ți fie plăcute și să le faci primite de Tine și să mă tragi mereu spre lucruri mai bune și să mă duci, pe mine, omulețul leneș și netrebnic, la un sfârșit fericit și lăudabil.

5. Îți ofer și toate dorințele celor cucernici, nevoile părinților, prietenilor, fraților, surorilor și ale tuturor celor dragi ai mei, și ale celor ce pentru iubirea Ta mi-au făcut

bine mie sau altora, care au dorit şi au cerut de la mine să rostesc Liturghii pentru ei şi pentru toţi ai lor, fie că trăiesc încă în trup, fie că au răposat ieşind din lumea aceasta, ca toţi să simtă ajutorul harului Tău, bogăţia mângâierii, ocrotirea de primejdii, eliberarea de pedepse, şi smulşi din toate relele să-Ţi ducă veseli mulţumiri măreţe.

6. Îţi ofer şi rugăciuni de împăcare, îndeosebi pentru cei ce m-au vătămat cu ceva, m-au întristat ori mustrat, sau mi-au făcut vreo pagubă ori supărare; şi pentru toţi cei pe care i-am întristat, tulburat, apăsat şi scandalizat cândva cu cuvântul sau cu fapta, cu ştiinţa sau cu neştiinţa, ca să ne ierţi cu îngăduinţă tuturor deopotrivă toate păcatele, injuriile şi ofensele noastre. Alungă, Doamne, de la inimile noastre orice suspiciune, indignare, mânie şi neînţelegere, şi orice poate vătăma iubirea şi micşora iubirea frăţească. Miluieşte, Doamne, miluieşte [*Ps* 122, 3] pe cei care cer mila Ta, dă har celor lipsiţi, fă ca noi să trăim astfel încât să fim vrednici să ne desfătăm de harul Tău şi să ajungem la viaţa veşnică.

10. Că sfânta Cuminecare nu trebuie lăsată cu uşurinţă [vorbeşte Domnul]

1. Deseori trebuie să alergi la izvorul harului şi al milei dumnezeieşti, la izvorul bunătăţii şi al întregii curăţii, ca să te poţi vindeca de patimile şi răutăţile tale şi să meriţi să te faci mai tare şi mai treaz împotriva tuturor ispitelor şi înşelăciunilor diavolului. Ştiind că în Sfânta Cuminecătură este pus un rod şi un leac foarte mare, vrăjmaşul se sileşte în orice chip şi cu orice prilej să-i tragă şi împiedice, pe cât poate, pe credincioşi şi cucernici.

2. Fiindcă atunci când se pregătesc pentru sfânta Cuminecare, unii suferă atacuri şi amăgiri grele ale Satanei. Căci, aşa cum stă scris în cartea *Iov* [1, 6; 2, 1], acest duh rău vine printre fiii lui Dumnezeu ca să-i tulbure cu viclenia lui obişnuită sau să-i facă timizi şi nedumeriţi, ca să micşoreze rodul simţămintelor lor sau să le ia credinţa luptându-se cu ei, ca să fie să lase cu totul cuminecarea, fie să se apro-

pie de ea cu lipsă de vlagă. Dar nu trebuie să te îngrijești de vicleniile și închipuirile lui, oricât ar fi ele de rușinoase și îngrozitoare, ci toate nălucirile lui trebuie întoarse împotriva capului său. El, nenorocitul, trebuie disprețuit și luat în râs, și nu trebuie renunțat la sfânta Cuminecare din pricina batjocurilor și tulburărilor pe care le stârnește.

3. Adeseori ne împiedică prea mare grija pentru cucernicia ce trebuie avută și o neliniște dinspre mărturisirea ce trebuie făcută. Lucrează potrivit sfatului înțelepților, și dă deoparte neliniștea și scrupulul, fiindcă împiedică harul lui Dumnezeu și distrug evlavia minții. Nu lăsa sfânta Cuminecare pentru o mică tulburare și apăsare, ci mergi repede de te mărturisește și iartă bucuros celorlalți toate ofensele. Dacă tu ai ofensat pe cineva, cere smerit iertare și Dumnezeu te va ierta bucuros.

4. Ce folos este să întârzii mult mărturisirea ori să amâni sfânta Cuminecare? Curăță-te cât mai repede, scuipă degrabă veninul, grăbește-te să primești leacul și te vei simți mai bine decât dacă ai amâna multă vreme. Dacă azi amâni dintr-o pricină, poate mâine ți se va întâmpla altceva mai mare, și așa ai putea să fii mult timp împiedicat de la cuminecare și te vei face și mai nepotrivit pentru ea. Scutură-te cât de repede poți de greutatea și inerția prezentă, fiindcă nu-ți aduce nimic faptul de a fi neliniștit multă vreme, de a petrece mult timp în tulburare și a te opri de la cele dumnezeiești din pricina unor piedici zilnice, ba amânarea mult timp a Cuminecării vatămă foarte mult, căci obișnuiește să aducă o grea lâncezeală. O, durere, căci unii căldicei și cu purtări destrămate primesc cu bucurie mărturisirea, dar doresc să amâne sfânta Cuminecare, ca să nu fie obligați la o mai mare pază de sine.

5. Vai, ce mică iubire și ce slabă cucernicie au cei care amână atât de ușor sfânta Cuminecare. Cât de fericit și primit de Dumnezeu va fi cel care trăiește astfel și-și păzește conștiința într-o astfel de curăție, încât să fie gata și bine pregătit sufletește să se cuminece chiar și în fiecare zi, dacă i-ar fi îngăduit și ar putea face aceasta fără a atrage atenția. Dacă se abține cineva din smerenie sau dintr-o

pricină legitimă, trebuie lăudat pentru respectul său. Dar dacă în el s-a furişat lâncezeala, atunci trebuie să se stârnească şi să facă ce-i stă în putere, şi Domnul va fi alături spre ajutor dorinţei sale din pricina bunăvoinţei lui spre care priveşte îndeosebi.

6. Când însă cineva e împiedicat în chip legitim, dar va avea mereu bunăvoinţa şi intenţia cucernică de a se cumineca, nici aşa nu va fi lipsit de rodul acestei Sfinte Taine. Căci orice om cucernic se poate apropia cu folos şi fără nicio oprelişte în orice zi şi în orice ceas de cuminecarea duhovnicească cu Hristos. Cu toate acestea, în anumite zile, la vremea stabilită, trebuie să primească cu afectuoasă cucernicie Trupul Mântuitorului său şi în chip sacramental şi să pună înainte mai mult lauda şi cinstea lui Dumnezeu, decât să caute mângâierea Lui. Căci se cuminecă în chip tainic şi se reface în chip nevăzut ori de câte ori se gândeşte cu cucernicie la Taina Întrupării lui Hristos şi la Patima Lui şi se aprinde de dragostea Lui.

7. Dar cine nu se pregăteşte decât atunci când e sărbătoare sau îl constrânge obiceiul, acela va fi nepregătit cel mai adeseori. Fericit cel care se oferă Domnului ca jertfă de ardere de tot ori de câte ori slujeşte sau se cuminecă. Când slujeşti să nu fi foarte lung sau grăbit, ci păstrează buna măsură comună celor cu care trăieşti. Nu trebuie să produci altora supărare şi plictiseală, ci păstrează calea comună potrivit iubirii de cele rânduite, şi slujeşte mai degrabă folosului celorlalţi decât cucerniciei sau simţământului propriu.

11. Că Trupul lui Hristos şi Sfânta Scriptură sunt foarte necesare sufletului credincios [vorbeşte creştinul]

1. Preadulce Doamne Iisuse, cât de mare e dulceaţa sufletului cucernic care se ospătează cu Tine la Ospăţul Tău, unde nu i se pune înainte spre mâncare altă hrană decât Tu, Unicul lui Iubit mai dorit decât toate dorinţele inimii. Şi mie mi-ar fi dulce să vărs în prezenţa Ta lacrimi din iu-

bire adâncă şi să ud cu lacrimi picioarele Tale împreună cu milostiva Magdalena [*Lc* 7, 37–38]. Dar unde este această cucernicie? Unde e îmbelşugata revărsare a sfintelor lacrimi? Desigur inima mea ar trebui să ardă şi să plângă de bucurie în faţa Ta şi a sfinţilor Tăi îngeri. Căci în Sfânta Taină Te am prezent cu adevărat, măcar că ascuns sub o înfăţişare străină.

2. Fiindcă ochii mei nu se pot uita la Tine în strălucirea Ta dumnezeiască, dar nici lumea întreagă n-ar putea dăinui în fulgerarea slavei măreţiei Tale. Dar şi în aceasta Te îngrijeşti de neputinţa mea, fiindcă Te ascunzi sub această Sfântă Taină. Şi într-adevăr am înaintea mea şi mă închin Celui Căruia I se închină îngerii în cer; eu însă Îl am încă în credinţă, aceia Îl au în faţă şi fără văl [cf. *1 Co* 5, 7]. Se cuvine să mă mulţumesc să fiu în lumina adevăratei credinţe şi să umblu în ea „până ce se iveşte ziua" strălucirii veşnice „şi umbrele" prefigurărilor „se vor înclina" [*Cânt* 2, 17; 4, 6]. „Dar când va veni ceea ce e desăvârşit" [*1 Co* 13, 10], folosirea Sfintelor Taine va înceta, fiindcă fericiţii din slava cerească n-au lipsă de doctoria Sfintelor Taine, căci se bucură nesfârşit de prezenţa lui Dumnezeu oglindind slava Lui faţă către faţă şi, transformaţi din slavă în slavă [*1 Co* 13, 12; *2 Co* 3, 8] de abisul Dumnezeirii, gustă Cuvântul lui Dumnezeu făcut trup aşa cum era la început şi cum rămâne în veac [*In* 1, 14; 1, 1; *1 Ptr* 1, 25].

3. Aducându-mi aminte de aceste lucruri minunate, orice uşurare duhovnicească îmi este o apăsătoare plictiseală, şi câtă vreme nu văd deschis pe Domnul meu în slava Lui, socotesc drept nimic tot ce văd şi aud în lume. Martor îmi eşti Tu, Dumnezeul meu, că niciun lucru nu mă poate mângâia, nicio făptură nu mă poate linişti fără numai Tu, Dumnezeul meu, pe Care doresc să Te văd în veci. Dar acest lucru nu e cu putinţă cât timp dăinui în această viaţă muritoare, şi de aceea se cade să mă gătesc pentru o mare răbdare şi să mă supun Ţie în orice dorinţă. Căci şi sfinţii Tăi, care saltă în Tine acum în Împărăţia cerurilor, aşteptau pe când trăiau venirea slavei Tale în credinţă şi răbdare mare. Ce au crezut ei cred şi eu; ce au nădăjduit ei nădăj-

duiesc şi eu; acolo unde au ajuns ei cred că voi veni şi eu prin harul Tău. „Până atunci voi umbla în credinţă" [*2 Co* 5, 7], întărit de exemplul sfinţilor. Căci am drept uşurare şi oglindă a vieţii cărţile sfinte [*1 Mac* 12, 9], iar peste toate acestea am drept leac şi răcorire specială Preasfântul Tău Trup.

4. Căci simt că în această viaţă două lucruri îmi sunt cele mai necesare, şi fără de ele viaţa aceasta mi-ar fi insuportabilă. Deţinut în închisoarea acestui trup, mărturisesc că am lipsă de două lucruri: de hrană şi de lumină. Şi aşa mi-ai dat mie, neputinciosului, Sfântul Tău Trup spre refacerea minţii şi a trupului, şi „ai pus drept lumină picioarelor mele Cuvântul Tău" [*Ps* 118, 105]. Fără acestea două n-aş putea trăi bine, căci Cuvântul lui Dumnezeu e lumină sufletului [*Pr* 6, 23], iar Sfânta Ta Taină e o pâine a vieţii [*In* 6, 48]. Acestea pot fi numite două mese puse de-o parte şi de alta în vistieria Sfintei Biserici [*Iz* 40, 39; 44, 19]: una e masa Sfântului Altar, care are pâinea sfântă [*3 Rg* 21, 4]: scumpul Trup al lui Hristos, iar alta cuprinde învăţătura sfântă a Legii dumnezeieşti, care învaţă credinţa dreaptă şi duce în chip ferm spre cele dinăuntrul vălului, unde e Sfânta Sfintelor [*Evr* 6, 19; 9, 3].

5. Îţi mulţumesc Ţie, bunule Iisuse, lumina luminii celei veşnice, pentru masa învăţăturii sfinte pe care ne-ai pus-o [*Sol* 6, 19] prin robii Tăi, proroci, apostoli şi ceilalţi învăţători [*Ef* 4, 11–12]. Îţi mulţumesc, Mântuitorule şi Făcătorule al oamenilor, Care ca să-Ţi arăţi întregii lumi iubirea Ta ai gătit cină mare [*Lc* 14, 16; *Ps* 22, 5], în care ai pus înainte spre mâncare nu mielul prefigurării, ci preasfântul Tău Trup şi Sânge, veselind pe toţi credincioşii cu ospăţul cel sfânt şi îmbătându-i cu paharul mântuirii [*Ps* 115, 4], în care sunt toate desfătările raiului şi se ospătează împreună cu noi sfinţii îngeri, dar cu o dulceaţă mai fericită.

6. O, cât de mare şi vrednică de cinste e slujirea preoţilor, cărora li s-a dat să sfinţească cu cuvinte sfinte pe Domnul slavei [*Ps* 27, 3], să binecuvânteze cu buzele, să ţină cu mâinile, să ia cu gura lor şi să-L dea celorlalţi pe Domnul slavei! O, cât de curate trebuie să fie mâinile acelea,

cât de curată gura, cât de sfânt trupul, cât de neprihănită inima preotului în care intră de atâtea ori Pricinuitorul curăției. Din gura unui preot care primește atât de des Sfânta Taină a lui Hristos se cade să iasă numai un cuvânt sfânt, cinstit și folositor.

7. Simpli și sfioși trebuie să fie ochii care obișnuiesc să privească Trupul lui Hristos. Curate și ridicate la cer trebuie să fie mâinile [*1 Tim* 2, 8] care obișnuiesc să atingă pe Făcătorul cerului și al pământului. Căci îndeosebi preoților li s-a spus în Lege: „Fiți sfinți, fiindcă sfânt sunt Eu Domnul Dumnezeul vostru” [*Lv* 11, 2; 10, 7].

8. Să ne ajute harul Tău, Atotputernice Dumnezeule, ca noi care am primit slujirea preoțească să-Ți putem sluji cu vrednicie și cucernicie, cu toată curăția și buna conștiință [*1 Tim* 1, 5]. Și dacă nu ne putem petrece viața într-o atât de mare nevinovăție cum ar trebui, dă-ne măcar să ne plângem cu vrednicie relele pe care le săvârșim, ca să-Ți putem sluji de-acum înainte mai fierbinte, în duh de smerenie și cu hotărârea unei voințe bune.

12. Că acela care urmează să se cuminece trebuie să se pregătească cu mare sârguință [vorbește Domnul]

1. Eu sunt iubitorul curăției și dătătorul a toată sfințenia. Eu caut o inimă curată, și acolo e locul odihnei Mele [*FA* 7, 49]. „Pregătește-Mi o odaie de cină mare, așternută, și la tine voi face Paștele cu ucenicii Mei” [*Mc* 14, 15; *Lc* 22, 12]. Dacă vrei să vin la tine și să rămân la tine, „curăță aluatul cel vechi” [*1 Co* 5, 7] și mătură sălașul inimii tale. Scoate din ea tot ce e lumesc și toată răscoala răutăților, „șezi ca o pasăre singuratică pe acoperiș și cugetă la excesele tale în amărăciunea sufletului tău” [*Ps* 101, 8; *Is* 38, 15]. Căci oricine iubește pregătește iubitului său drag locul cel mai bun și mai frumos, fiindcă în aceasta se cunoaște afecțiunea celui ce-l primește pe cel iubit al său.

2. Să știi însă că numai prin meritul faptei tale nu poți satisface această pregătire, chiar dacă astfel te-ai pregăti

un an întreg, încât să nu mai ai în minte nimic altceva. Ci numai din îndurarea şi harul Meu îţi este îngăduit să te apropii de masa Mea ca şi când un cerşetor ar fi chemat la prânzul unui bogat şi n-ar avea nimic altceva cu care să răsplătească [cf. *Lc* 14, 12–14] binefacerea aceluia decât smerindu-se şi mulţumindu-i. Fă, aşadar, ce stă în puterea ta şi fă-o cu sârguinţă, nu din obişnuinţă, nu din constrângere, ci cu teamă, respect şi afecţiune primeşte Trupul Domnului Dumnezeului Tău iubit, care se îndură să vină la Tine. Eu sunt Cel ce te-am chemat, Eu am poruncit să fie aşa, Eu voi umple ceea ce îţi lipseşte. Vino şi primeşte-Mă!

3. Când îţi dau harul cucerniciei, adu mulţumire Dumnezeului tău nu fiindcă eşti vrednic, ci pentru că mi-a fost milă de tine [*Mt* 18, 33]. Dacă n-ai cucernicie, ci te simţi mai degrabă uscat, stăruie în rugăciune, suspină, bate, nu înceta până nu vei merita să primeşti o fărâmă sau o picătură din acest har mântuitor. Tu ai lipsă de Mine, nu Eu de tine [cf. *2 Mac* 14, 35], şi nu tu vii să Mă sfinţeşti pe Mine, ci Eu vin să te sfinţesc şi să te fac mai bun pe tine. Vii ca să fii sfinţit de Mine şi să te uneşti cu Mine, ca să primeşti un har nou de la Dumnezeu şi să te aprinzi din nou spre îndreptare. Nu fi nepăsător faţă de acest har [*1 Tim* 4, 14], pregăteşte mereu cu toată sârguinţa inima ta [*3 Rg* 7, 3] şi du-L la tine pe Iubitul tău.

4. Se cade însă să te pregăteşti spre cucernicie nu numai înainte de cuminecare, ci să te păstrezi în ea cu grijă şi după primirea Sfintei Taine. Nu mai mică pază se cere după, decât se cere o pregătire cucernică înainte. Căci o pază bună după e iarăşi cea mai bună pregătire pentru primirea unui har încă şi mai mare. Căci, dacă cineva se revarsă numaidecât în mângâierile din afară, ajunge foarte nepotrivit. Păzeşte-te de multa vorbărie; rămâi în ascuns şi desfătează-te de Dumnezeul tău. Fiindcă Îl ai pe Însuşi Cel pe care lumea toată nu-L poate purta. Eu sunt Cel căruia trebuie să i te dai cu totul, aşa încât de acum înainte să nu mai trăieşti în tine, ci în Mine fără nicio grijă.

13. Că sufletul cucernic trebuie să dorească din toată inima unirea cu Hristos prin această Sfântă Taină [vorbeşte creştinul]

1. Cine-mi va da, Doamne, să Te găsesc numai pe Tine şi să-Ţi deschid toată inima mea, ca să mă desfătez de Tine aşa cum doreşte sufletul meu, şi de acum înainte nimeni să nu se mai uite la mine, nicio făptură să nu mă mai mişte sau să-mi atragă privirea, ci numai Tu să vorbeşti cu mine şi eu cu Tine, cum obişnuieşte să vorbească iubita cu iubitul său şi prietena cu prietenul său [cf. *Cânt* 8, 1; *Iş* 33, 11]? Aceasta mă rog, aceasta o doresc: ca să mă unesc cu Tine întreg şi să-mi scot inima afară din toate cele create, iar prin sfânta cuminecare şi o slujire mai deasă să învăţ să gust mai mult cele cereşti şi veşnice. Ah, Doamne Dumnezeule, când voi fi cu totul unit cu Tine şi absorbit în Tine, uitând cu totul de mine? Dă-mi să rămâi Tu în mine şi eu în Tine, şi aşa să rămânem una.

2. Cu adevărat, cu adevărat „Tu eşti iubitul meu, ales dintr-o mie" [*Cânt* 5, 10], în Care a plăcut sufletului meu să locuiască în toate zilele vieţii lui. Cu adevărat Tu eşti împăciuitorul meu [cf. *Fc* 49, 10], în care e pacea supremă şi adevărata odihnă, în afara Căruia e osteneală, durere şi nenorocire nesfârşită. „Cu adevărat Tu eşti un Dumnezeu ascuns" [*Is* 45, 15] şi sfatul Tău nu e cu cei necucernici, ci „vorbeşti cu cei smeriţi şi simpli" [*Pr* 25, 5; 3, 32]. O, cât de dulce e Duhul Tău, Doamne, Care, ca să-Ţi arăţi dulceaţa Ta fiilor Tăi [*Sol* 12, 1; 16; 21], Te-ai îndurat să-i refaci cu preadulcea Pâine care coboară din cer [*In* 6, 5]. Cu adevărat „nu e niciun alt neam, care să aibă dumnezei atât de apropiaţi de el, cum eşti Tu, Dumnezeul nostru" [*Dt* 4, 7] faţă de toţi credincioşii Tăi, cărora pentru mângâiere zilnică şi pentru a le ridica inima la cer Te dai spre mâncare şi desfătare!

3. Ce alt neam e atât de slăvit ca poporul creştin? Sau care făptură sub cer e atât de iubită ca sufletul cucernic, în care intră Dumnezeu ca să-l hrănească cu slăvitul Său Trup? O, negrăit har! o, minunată îndurare! O, iubire nemăsu-

rată, necruţată îndeosebi pentru om! Dar ce voi răsplăti Domnului [*Ps* 115, 3] pentru harul acesta? pentru o iubire atât de mare? Nu e altceva mai plăcut pe care să I-l pot da decât să-mi dau cu totul inima mea Dumnezeului meu şi să mă însoţesc cu El în mod intim. Când sufletul meu va fi unit în chip desăvârşit cu Dumnezeul nostru, atunci vor sălta toate cele dinăuntru ale mele. Atunci El îmi va spune: „Dacă vrei să fii cu Mine, Eu vreau să fiu cu tine!" Iar eu Îi voi răspunde: „Îndură-Te, Doamne, şi rămâi cu mine, căci vreau bucuros să fiu cu Tine!" Aceasta e toată dorinţa mea; ca inima mea să fie unită cu Tine.

14. Despre dorinţa fierbinte a unora faţă de Trupul lui Hristos [vorbeşte creştinul]

1. „Cât de mare e mulţimea dulceţii Tale, Dumnezeule, pe care ai ascuns-o pentru cei ce se tem de Tine" [*Ps* 30, 19]. Când mi-aduc aminte de unii cucernici care se apropie de Sfânta Ta Taină, Doamne, cu mare cucernicie şi afecţiune, atunci mă tulbur adeseori în mine însumi şi roşesc, pentru că eu mă apropii atât de amorţit şi rece de altarul Tău şi de masa sfintei cuminecări, fiindcă rămân atât de uscat şi fără cucernicia şi afecţiunea inimii şi nu sunt cu totul aprins înaintea Ta, Dumnezeul Meu, nici nu sunt atât de năprasnic atras şi îndrăgostit cum au fost mulţi cucernici, care în marea lor dorinţă de cuminecare şi în dragostea simţită a inimii nu se puteau opri din plâns, ci până în măduvă Te sorbeau prin gura inimii şi a trupului pe Tine Izvorul cel viu, neputându-şi domoli foamea şi setea altfel decât dacă primeau Trupul Tău cu toată voioşia şi lăcomia duhovnicească.

2. O, credinţă cu adevărat vie a acelora, care e un argument plauzibil al sfintei Tale prezenţe. Fiindcă Îl cunosc cu adevărat pe Domnul lor la frângerea pâinii cei a căror inimă arde atât de puternic în ei din pricina lui Iisus Care umblă împreună cu ei [*Lc* 25, 32. 35]. Departe de mine, vai!, e adeseori o asemenea afecţiune şi cucernicie, şi o înflăcărare atât de năprasnică. Fii mie milostiv [*Lc* 18, 13],

bunule, dulce şi îndurate Iisuse, dă sărmanului Tău cerşetor să simtă în sfânta cuminecare măcar din când în când puţină afecţiune a inimii, ca astfel credinţa mea să se întărească mai mult, nădejdea în bunătatea Ta să sporească, iar iubirea odată aprinsă în chip desăvârşit şi cunoscând mana cerească să nu slăbească niciodată.

3. Mila Ta poate să-mi dea însă harul dorit şi să mă cerceteze cu toată blândeţea în duhul înflăcărării, când va veni ziua bineplăcută Ţie. Căci chiar dacă nu ard atât de mult de dorinţă ca acei cucernici deosebiţi ai Tăi, am totuşi dorinţa acelei mari şi înflăcărate dorinţe, rugându-mă şi dorind să mă fac părtaş al tuturor acestor atât de fierbinţi iubitori ai Tăi şi să mă număr în sfânta lor ceată.

15. Că harul cucerniciei se dobândeşte prin smerenie şi tăgăduire de sine [vorbeşte Domnul]

1. Harul cucerniciei se cade să-l cauţi neîncetat, să-l ceri cu dorinţă, să-l aştepţi cu încredere, să-l primeşti cu recunoştinţă, să-l păstrezi cu smerenie, să lucrezi împreună cu el cu sârguinţă şi să-I încredinţezi lui Dumnezeu timpul şi modul cercetării de sus, până ce va veni. Trebuie să te smereşti îndeosebi atunci când înăuntrul tău simţi puţină cucernicie sau nimic din ea, dar nu te lăsa abătut foarte tare, nici nu te întrista fără rânduială. Dumnezeu dă adeseori într-o scurtă clipă ceea ce refuză multă vreme. Dă uneori la sfârşit ceea ce a amânat să dea la începutul rugăciunii.

2. Dacă harul s-ar da întotdeauna degrabă şi ar fi prezent după dorinţă, n-ar putea fi bine suportat de un om slab. De aceea harul cucerniciei trebuie aşteptat în nădejde bună şi în răbdare smerită. Când nu ţi se dă sau ţi se ia pe ascuns, impută-ţi acest fapt ţie însuţi şi păcatelor tale. Uneori ceea ce împiedică şi ascunde harul e un lucru mărunt, dacă ar trebui să fie numit mărunt şi nu mai degrabă mare ceea ce opreşte un bine atât de mare. Dar dacă vei da deoparte şi vei birui în chip desăvârşit acest lucru mărunt sau mare, vei fi ceea ce ai cerut.

3. De îndată ce te vei preda lui Dumnezeu din toată inima şi nu vei mai căuta una sau alta după pofta sau voinţa ta, ci te vei pune întreg în El, te vei găsi unit şi împăcat, fiindcă nimic nu-ţi va mai fi pe gust şi pe plac ca bunăplăcerea voinţei dumnezeieşti. Aşadar, oricine îşi va înălţa intenţia cu inimă simplă spre Dumnezeu şi se va goli de orice dragoste sau neplăcere lipsită de rânduială faţă de orice lucru creat, va fi foarte potrivit pentru primirea harului şi vrednic de dăruirea cucerniciei. Căci Domnul dă binecuvântarea Sa acolo unde găseşte vase goale [cf. *2 Rg* 4, 3], şi cu cât mai desăvârşit renunţă cineva la cele mărunte şi moare prin dispreţuire de sine faţă de cele mai mari decât el, cu atât mai repede vine harul, cu atât mai îmbelşugat intră şi cu atât mai sus ridică inima liberă.

4. „Atunci va vedea şi va avea din belşug şi se va mira, iar inima lui se va lărgi în el însuşi" [*Is* 60, 5]. „Căci mâna Domnului este cu el" [*Is*, 60, 5; *Lc* 1, 66], şi el însuşi s-a pus cu totul în mâna Lui până în veac. „Iată aşa se va binecuvânta omul care caută pe Domnul cu inima sa [*Ps* 127, 4] şi nu a luat în deşert sufletul său" [*Ps* 23, 4]. Primind Sfânta Euharistie acesta merită marele har al unirii dumnezeieşti, fiindcă nu se uită la propria lui cucernicie şi mângâiere, ci la slava şi cinstea lui Dumnezeu.

16. Că trebuie să-i descoperim lui Hristos nevoile noastre şi să cerem harul Lui [vorbeşte creştinul]

1. O, preadulce şi preaiubite Doamne, pe Care doresc să Te primesc acum cu cucernicie, Tu ştii slăbiciunea mea şi nevoia pe care o sufăr, în câte rele şi răutăţi zac; cât de adeseori sunt apăsat, ispitit, tulburat şi întinat. Pentru leac vin la Tine, pentru mângâiere şi uşurare Te implor. Vorbesc cu Cel ce ştie toate, Căruia îi sunt arătate toate cele dinăuntru ale mele şi Care singur mă poţi mângâia şi ajuta desăvârşit. Tu ştii de ce lucruri bune sunt lipsit înainte de toate şi cât de sărac în virtuţi sunt.

2. Iată, stau înaintea Ta sărac şi gol, cerând har şi implorând milă. Satură pe cerşetorul Tău flămând; aprinde

răceala mea cu focul iubirii Tale; luminează orbirea mea cu strălucirea prezenţei Tale. Întoarce-mi toate cele pământeşti în amărăciune, toate cele grele şi potrivnice în răbdare, toate cele mărunte şi create în dispreţ şi uitare. Ridică inima mea la Tine în cer, şi nu mă lăsa să rătăcesc pe pământ. De acum înainte până în veac Tu singur să mă îndulceşti, fiindcă Tu singur eşti hrana şi băutura mea, dragostea mea şi bucuria mea, dulceaţa mea şi tot binele meu.

3. O, de m-aş mistui aprinzându-mă cu totul de la prezenţa Ta şi m-aş preschimba întru Tine, ca să mă fac un duh cu Tine [*1 Co* 6, 17] prin harul unei uniri lăuntrice şi prin topirea unei dragoste arzătoare. Nu suferi să mă depărtez de Tine flămând şi uscat, ci fă milă cu mine, precum ai ştiut să faci adeseori în chip minunat cu sfinţii Tăi. Ce lucru de mirare ar fi dacă m-aş cunoaşte întreg numai din Tine şi m-aş desface în mine însumi, întrucât Tu eşti un foc pururea arzător [*Lv* 12, 13] şi care nu slăbeşte niciodată, dragoste care curăţeşti inimile şi luminezi mintea.

17. Despre dragostea fierbinte şi dorinţa năvalnică de a primi pe Hristos [vorbeşte creştinul]

1. Cu cea mare cucernicie şi arzătoare dragoste, cu toată afecţiunea şi aprinderea inimii Te doresc pe Tine, Doamne, în felul în care mulţi sfinţi şi persoane cucernice Te-au dorit cuminecându-se, care Ţi-au plăcut foarte mult prin sfinţenia vieţii şi au trăit într-o cucernicie foarte fierbinte. O, Dumnezeul meu, dragoste veşnică, tot binele meu, fericire nesfârşită, doresc să Te primesc cu cea mai năvalnică dorinţă şi cea mai vrednică cuviinţă pe care a avut-o şi a putut-o simţi vreodată vreun sfânt.

2. Şi, măcar că sunt nevrednic să am toate acele simţăminte de cucernicie, îţi aduc totuşi toată afecţiunea inimii mele, ca şi cum numai eu aş avea toate acele dorinţe înflăcărate. Toate cele pe care o minte evlavioasă le poate concepe şi dori, toate acestea Ţi le aduc şi ofer cu cea mai înaltă venerare şi intimă înflăcărare. Nu doresc să-mi rezerv nimic,

ci doar să mă junghii Ţie de bunăvoie şi cu cea mai mare bucurie atât pe mine, cât şi toate cele ale mele. Doamne Dumnezeul meu, Creatorul şi Răscumpărătorul meu, doresc să Te primesc astăzi cu aceeaşi recunoştinţă, vrednicie şi dragoste, cu aceeaşi nădejde, credinţă şi curăţie cum Te-a primit şi dorit preasfânta Ta mamă, slăvita Fecioară Maria, când a răspuns cu smerenie şi cucernicie îngerului care i-a vestit taina Întrupării Tale: „Iată, roaba Ta, fie mie după cuvântul Tău" [*Lc* 1, 38].

3. Şi aşa cum fericitul Înainte-mergător, preaînaltul între sfinţi Ioan Botezătorul, a săltat în prezenţa Ta veselindu-se întru bucuria Duhului Sfânt, încă pe când era închis în pântecele mamei lui [*Lc* 1, 44], după care zărindu-L pe Iisus umblând între oameni, smerindu-se foarte mult, a zis cu afecţiune cucernică: „Prietenul Mirelui însă, care stă şi-L ascultă cu bucurie, se bucură de glasul Mirelui" [*In* 3, 29]; tot aşa şi eu doresc să mă aprind de dorinţe mari şi sfinte şi să mă înfăţişez înaintea Ta din toată inima. De aceea Îţi ofer chiotele de bucurie ale tuturor celor cucernici; afecţiunile aprinse, extazele minţii, luminările supranaturale şi vedeniile cereşti împreună cu toate virtuţile şi laudele săvârşite şi care se vor săvârşi de toată făptura în cer şi pe pământ, pentru mine şi pentru toţi cei ce mi s-au încredinţat în rugăciune, ca să fii lăudat în chip vrednic şi slăvit de către toţi pururea.

4. Primeşte făgăduinţele mele, Doamne Dumnezeul meu, şi dorinţele unei laude nesfârşite şi ale unei binecuvântări nemăsurate, care Ţi se datorează pe drept după mulţimea măreţiei Tale negrăite [*Ps* 150, 2]. Acestea Ţi le aduc şi doresc să Ţi le aduc în fiecare zi şi în fiecare moment, şi prin rugăciuni şi afecţiuni chem şi rog să Te laude şi binecuvânteze toate duhurile cereşti şi toţi credincioşii.

5. Să Te laude toate popoarele, seminţiile şi limbile [cf. *Dn* 7, 14], şi să mărească cu cea mai înaltă cucernicie şi chiot înflăcărat sfântul şi dulcele ca mierea numele Tău. Şi toţi câţi săvârşesc cu cuviinţă şi cucernicie preaînalta Ta Sfântă Taină şi o primesc cu credinţă deplină, să merite să găsească la Tine har şi milă şi să se roage cu implorare şi

pentru mine păcătosul. Iar după ce se vor face stăpâni pe dorita cucernicie şi desfătata unire, au fost mângâiaţi bine şi s-au depărtat refăcuţi în chip minunat de la această sfântă masă cerească, să se îndure să-şi aducă aminte şi de sărmanul de mine.

18. Că omul nu trebuie să fie scrutător curios al acestei Sfinte Taine, ci imitator smerit al lui Hristos supunându-şi cugetul sfintei credinţe [vorbeşte Domnul]

1. Trebuie să te fereşti de scrutarea curioasă şi nefolositoare a acestei preaadânci Sfinte Taine, dacă nu vrei să te cufunzi în adâncul îndoielii. „Cine scrutează măreţia lui Dumnezeu va fi împilat de slavă" [*Pr* 25, 27 *Vulgata*]. Dumnezeu poate face mai mult decât poate înţelege omul. Poate fi îngăduită o cercetare evlavioasă şi smerită a adevărului, gata mereu să fie învăţată şi să umble după cugetele sănătoase ale Părinţilor.

2. Fericită simplitatea care lasă căile grele ale întrebărilor şi umblă pe cărările netede şi tari ale poruncilor lui Dumnezeu [*Ps* 118, 35]. Mulţi şi-au pierdut cucernicia când au vrut să scruteze cele mai înalte. De la tine se cere credinţă şi o viaţă sinceră, nu înălţimea minţii, nici adâncirea tainelor lui Dumnezeu. Dacă nu înţelegi, nici nu cuprinzi cele ce sunt sub tine, cum vei înţelege cele ce sunt peste tine? Supune-te lui Dumnezeu şi smereşte-ţi cugetul tău credinţei, şi ţi se va da lumina ştiinţei pe cât îţi va fi de folos şi necesar.

3. Unii sunt greu ispitiţi cu privire la credinţă şi la această Sfântă Taină, dar acest lucru nu trebuie imputat lor, ci mai degrabă vrăjmaşului. Nu te îngriji şi nu te sfădi cu gândurile tale, nici nu răspunde la disputele şi îndoielile trimise de diavol. Ci crede în cuvintele lui Dumnezeu, crede în sfinţii şi prorocii Lui, şi vrăjmaşul va fugi de la Tine [*2 Par* 20, 20; *Iac* 4, 7]. Adeseori e de mare folos ca un rob al lui Dumnezeu să îndure unele ca acestea. Căci pe necredincioşi şi păcătoşi, pe care-i are deja în chip sigur, diavolul

nu-i ispiteşte. Dar pe credincioşii cucernici îi ispiteşte şi îi supără în felurite moduri.

4. Mergi, aşadar, cu credinţă simplă şi neîndoielnică şi apropie-te cu cucernicie simplă de această Sfântă Taină. Ceea ce nu poţi înţelege lasă în chip sigur pe seama Dumnezeului atotputernic. Dumnezeu nu te înşală; se înşală cine crede prea mult în el însuşi. Dumnezeu umblă cu cei simpli, se descoperă celor smeriţi, dă înţelegere celor mici, deschide cugetul minţilor curate şi ascunde harul de cei curioşi şi mândri[2]. Raţiunea omenească e slabă şi se poate înşela, dar credinţa adevărată nu se poate înşela.

5. Orice socoteală şi cercetare naturală trebuie să urmeze credinţei, nu să-i premeargă, nici să o frângă. Căci credinţa şi dragostea îşi au cel mai mult aici locul şi lucrează în chipuri ascunse în această preasfântă şi preaînaltă Sfântă Taină. Dumnezeu Cel veşnic, nemăsurat şi cu putere nesfârşită face lucruri mari şi de nescrutat în cer şi pe pământ [*Iov* 5, 9], şi nu este cercetare a faptelor Lui minunate. Dacă lucrurile lui Dumnezeu ar fi astfel încât să fie cuprinse uşor de raţiune, n-ar putea fi numite minunate, nici de nepătruns.

---

[2] Cf. *Pr* 2, 7; 3, 32; *Mt* 11, 25; *Lc* 10, 21; *Ps* 118, 130; *Lc* 24, 45.

Cuprins

III. Mărturiile Tradiției

Editura şi Librăria DEISIS
str. Timotei Popovici, nr. 21, 550164 Sibiu
tel./fax 0269-214272
www.edituradeisis.ro

Difuzare: SC *SUPERGRAPH* SRL
str. Ion Minulescu, nr. 36
031216 Bucureşti, sector 3
tel. 021-3206119, fax 021-3191084

Tiparul executat la *PRINT MULTICOLOR*
str. Bucium, nr. 34, 700265 Iaşi
tel. 0232-211225, 236388
fax 0232-211252

În urmă cu 225 de ani — pe 13 ianuarie 1772 — ierodiaconul Neofit Kavsokalivitul, refugiat la Braşov, încheia redactarea primului *Manual de Împărtăşire continuă* care îşi propunea restabilirea sensului apostolic şi patristic al practicii euharistice ortodoxe. Publicat anonim în 1777, manualul s-a izbit de răstălmăciri şi a stârnit polemici. În 1783 a intervenit în dezbatere şi Cuviosul Nicodim Aghioritul cu un al doilea manual publicat anonim: *Carte foarte folositoare de suflet despre Împărtăşirea continuă*, relansând o aprinsă controversă care a durat trei sferturi de veac. Patriarhia Ecumenică a ţinut în tot acel răstimp o serie de sinoade şi a emis nenumărate scrisori şi documente oficiale.

Dată fiind uitarea acestor texte şi a altor surse esenţiale, sensul deplin al pledoariei monahilor tradiţionalişti — stigmatizaţi drept „colivari", reprimaţi şi ulterior reabilitaţi — n-a fost şi nu este încă pe deplin sesizat până astăzi. În ultimă instanţă, ei nu voiau decât să restaureze etosul creştinismului apostolic şi al Bisericii vechi — etos pascal, în acelaşi timp euharistic, ascetic şi martiric. Dincolo de recuperarea istorică a acestei dispute, semnificaţia ei pentru practica liturgică actuală este de o actualitate perenă şi stringentă.

Precedându-l de un amplu studiu istorico-teologic, diac. Ioan I. Ică jr restituie în volumul de faţă, pentru prima dată într-o limbă modernă, întreg dosarul controversei şi principalele mărturii ale Tradiţiei în această problemă de maximă importanţă pentru viaţa Bisericii dintotdeauna.

ISBN 973-7859-15-4
978-973-7859-15-0